

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

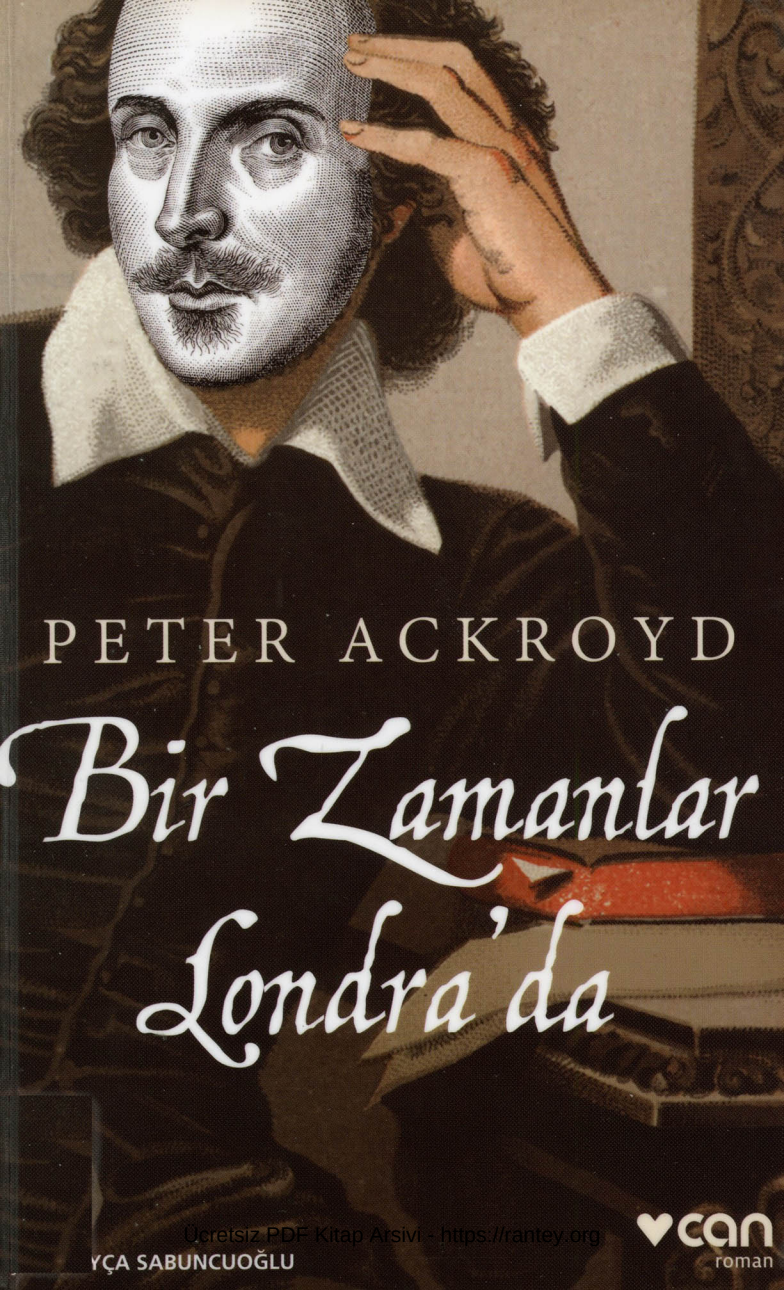
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

PETER ACKROYD

Bir Zamanlar Londra'da

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranley.org>

YÇA SABUNCUOĞLU

♥ can
roman

Mary Lamb, deli bir baba, baskıcı bir anne ve akli havada bir kardeŖle tıklı kaldığı evde yitip gitmektedir. William Ireland’la tanışınca, ona bir kurtarıcıya sarılır gibi yapışır. William, babasının kitapçısında çalışan silik bir gençtir. Tesadüfen tanıştığı bir kadının, merhum eşinin terekende bulduğu, Shakespeare’in imzasını taşıyan senedin, babasının ve edebiyatseverlerin nazarında kendisine saygınlık kazandıracağını ummaktadır. Senedi, mektuplardan şiirlere Shakespeare’in çeşit çeşit belgesinin keşfi izlerken Mary ile William kendilerini etrafları büyük ozanla sarılmış, hayaller içinde yüzer halde bulurlar. Asıl soru, bu hayallerin asılsız olup olmadığıdır...

Peter Ackroyd edebiyat tutkusu ile Londra sevgisini bir kez daha bir araya getiriyor. Hem on dokuzuncu yüzyıl İngiltere’sinin hem de Shakespeare döneminin ayrıntılarıyla bezeli *Bir Zamanlar Londra’da*, tüm zamanların en büyük ozanı üzerinden dönen bir gizem hikâyesi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari [f face](https://facebook.com/canyayinlari)

PETER ACKROYD

BİR ZAMANLAR
LONDRA'DA

The Lambs of London, Peter Ackroyd

© 2004, Peter Ackroyd

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Susijn Agency Ltd. ve Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Nisan 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Editör: Berrak Göçer

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3195-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

PETER ACKROYD

BİR ZAMANLAR
LONDRA'DA

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
Ayça Sabuncuoğlu

PETER ACKROYD, İngiliz biyografi yazarı, romancı, eleştirmen. 1949'da Londra'da doğan Ackroyd eğitimini Cambridge Üniversitesi'nde tamamladı. Daha sonra özel bir bursla iki yıl Yale Üniversitesi'ne gitti. Ackroyd, başta Londra olmak üzere İngiliz tarihi ve kültürü üzerine kurgu ve kurgu dışı eserleriyle tanınır. Somerset Maugham, Guardian ve Booker ödülleri gibi birçok ödül kazanan yazarın romanları arasında *The Great Fire of London* (Büyük Londra Yangını), *Oscar Wilde'in Son Vasiyeti*, *Doktor Dee'nin Evi*, kurgu dışı kitaplarının arasında ise *Dickens, London: The Biography* (Londra: Biyografi), *Shakespeare: A Biography* (Shakespeare: Bir Biyografi) ve *Poe: Kısacık Bir Hayat* sayılabilir.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çeviriler yapıyor. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında Raymond Carver, Stefan Zweig, Heinrich Böll, Franz Kafka, Joseph Conrad, Uwe Timm, Martin Walser ve Daniel Kehlmann var.

Bu kitap biyografi değil, kurgusal bir eserdir.
Anlatım imkânlarını genişletmek için karakterler
yarattım ve Lamb ailesinin hayatında
değişiklikler yaptım.

P.A.

Birinci bölüm

"Atların pis kokusundan iğreniyorum." Mary Lamb pencereye doğru yürüdü ve elbisesinin soluk, dantel saçığına çok hafifçe dokundu. Bu eskiden kalma elbiseyi giymekten utanmıyordu, nasıl örtünmeyi seçtiğinin bir önemi yoktu sanki. "Şehir büyük bir helaya döndü." Oturma odasında yanında kimse yoktu, o da yüzünü yukarıya, güneşe doğru kaldırdı. Cildinde, altı yıl önce maruz kaldığı çiçek hastalığının izleri vardı; o da yüzünü ışığa tutup onun çukurlu ay olduğunu hayal etti.

"Onu buldum canım. *Sonu İyi Bitsin*'de saklanıyormuş." Charles Lamb elinde ince, yeşil ciltli bir kitapla odaya daldı.

Mary gülümseyerek döndü. Erkek kardeşinin coşkusuna karşı koymadı; böylece ayı aklından çıkardı. "Peki, öyle miymiş?"

"Ne öyle miymiş canım?"

"Sonu iyi bitmiş mi?"

"Umarım öyledir." Keten gömleğinin üst düğmeleri açtı, boyunbağı ise gevşekçe düğümlenmişti. "Sana kitaptan bir bölüm okuyabilir miyim?" Bir koltuğa gömülüp çabucak bacak bacak üstüne attı. Kız kardeşinin alışkın olduğu hızlı ve ekonomik bir hareketti bu. Ciltli kitabı kol boyunda tutup bir pasajı yüksek sesle okudu.

“Dediklerine göre, mucizeler geçmişte kalmış, çünkü şimdi artık düşünürlerimiz varmış: Olağanı olağanüstü göstermek, aklımızı karıştırıp bildiklerimizi de unutturmak için tabii. Bunun için de bizler bilmediğimiz şeylerin korkusunu duyacağımız yerde, kendimizi bildiklerimiz içinde kaybediyoruz.”¹ Bunu Lafew, Parolles’e diyor. Tam da Hobbes’un düşüncesi bu.”

Mary genellikle erkek kardeşinin okuduğu kitabı okurdu ama bunu daha yavaş yapardı. Kitabın içine adamakıllı girerdi; pencerenin yanına, birkaç saniye önce ışığın ona değdiği yere oturur ve okuduğu şeyin içinde uyandırdığı duyguları düşünürdü. O zaman, erkek kardeşine de söylediği gibi, bir yanıla dünyanın ruhunu hissedirdi. Charles’la yaptığı, hayatının büyük tesellisi haline gelen bu sohbetleri devam ettirecek şekilde okurdu. Charles’ın Doğu Hindistan Şirketi’nin ofisinden ayık döndüğü akşamlarda konuşurlardı. Aynı ruhun birbirlerinin yüzünde parladığını görerek birbirlerine açılırlardı.

“Neydi şu tabir, ‘bildiklerimiz’ mi? Çok güzel telaffuz ediyorsun Charles. Keşke senin yeteneğin bende olsaydı.” Kendisine ne kadar hayran değilse erkek kardeşine de o kadar hayrandı.

“Sade kelimeler, kelimeler, kelimeler.”²

“İyi ama tanıdığımız insanlar için geçerli olur muydu bu?” diye sordu Mary ona.

“Ne olur muydu canım?”

“Bildiklerimiz ve bilmediğimiz şeylerin korkusu?”

“Ne demek istediğini biraz daha aç.”

“Babamı tanıyor sayılırım ama onunla ilgili bilmediğim bir korkuya kapılmalı mıyım?”

1. William Shakespeare, *Yeter ki Sonu İyi Bitsin*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

2. William Shakespeare, *Hamlet*, çev. Orhan Burian, M.E.B., İstanbul, 1946. (Ç.N.)

Anneleriyle babaları, o pazar sabahı Lincoln's Inn Sokağı ile Spanish Caddesi'nin köşesindeki Dissenters' Şapeli'nden dönüyorlardı. Evin yüz metre kadar ilerisindelerken, Mary annesiyle babasının ağır ağır karşıdan karşıya geçmesini seyretti. Mr. Lamb bunamanın ilk evrelerindeydi ama Mrs. Lamb güçlü sağ koluyla onu dik tutuyordu.

"Bir de Selwyn Onions var," diye ekledi Mary. Bu, Charles'ın Leadenhall Caddesi'ndeki memur meslektaşlarından biriydi. "Onun muzipliklerini ve şakalarını biliyor sayılırım ama kötücül ruhuyla ilgili bilmediğim bir korkuya kapılmalı mıyım?"

"Onions mı? O gayet iyi biridir."

"Öyledir herhalde."

"Meseleye fazla derin bakıyorsun canım."

Sonbaharın son günlerinden biriydi ve karşıdaki evlerin tuğlaları batmakta olan güneşle kıızıla boyanmıştı. Sokak portakal kabukları, gazete parçaları ve düşmüş yapraklarla doluydu. Dökümlü bir şala sarınmış yaşlı bir kadın köşedeki tulumbaya sıkı sıkı tutunuyordu.

"'Fazla derin' de ne demek oluyor?" Erkek kardeşinin işi hafif almasına şaşırılmıştı. Duyarsız bir davranıştı bu, Mary ise hayatına anlam katmak için onun duyarlılığına güvenirirdi.

"Bazı konular vardır Mary, derinlikleri yoktur. Onions da onlardan biri." Arkadaşına olan vefasızlığı canını sıkıyordu, çabucak konuyu değiştirdi. "Pazar günleri neden bu kadar tatsız? Benim istirahat günüm; ama öyle kuru ve boş ki. İçimden hayatı söküp alıyor. Düşünecek yer yok." Koltuktan fırlayıp kız kardeşinin yanında, cumbada durdu. "Pazar günleri ancak alacakaranlıkta canlanıyor. Ama o zamana kadar da çok geç oluyor. Şimdi odama gidip Sterne çalışacağım."

Mary buna alışkındı. "Charles tarafından terk edilmek", kendi kendine de söylediği gibi, tutarlı ve bütün-

cül bir kayıp, hayal kırıklığı ve beklenti duygusunu ifade eden bir "bileşik fiil"di. Tam olarak yüzüstü bırakılmış gibi hissetmiyordu. Evde neredeyse hiç yalnız kalmıyordu. İşte gelmişlerdi. Annesinin anahtarı kilitte döndürdüğünü duydu ve içgüdüsel olarak daha dik durdu; tehlikeyi savuşturuyor gibiydi. Mr. Lamb kapıdaki paspasa çizmelerini silerken Mrs. Lamb, hizmetçileri Tizzy'den yaprakları temizlemesini istiyordu. Mary, Charles'ın koltuğuna daha da gömüleceğini, Sterne'le evin seslerini dışarıda bırakacağını biliyordu. Annesiyle babası odaya girdiği sırada Mary tekrar pencereye döndü ve yeniden bir kız evlat olmaya hazırlandı.

"Ben *eggnog*¹ hazırlarken sen zavallı babanla otur Mary. Üşütmüş olabilir." Adam başını iki yana sallayıp güldü. "Ne dedin Mr. Lamb?" Adam onun ayaklarına baktı. "Çok haklısın. Nalınlarım hâlâ ayağымda. Gözünden hiçbir şey kaçmıyor."

"Çıkar onları," dedi adam. Sonra da yeniden güldü.

* * *

Mary Lamb babasının yavaş yavaş bunamasını ilgiyle izlemişti. Babası eskiden işadamıydı, bütün dünyevi işlerde hızlı ve etkin biri olmuştu. Görünmez bir düşmanla savaş halindeymiş gibi yürütmüştü işlerini ve her akşam Laystall Caddesi'ndeki evine bir zafer havasıyla dönmüştü. Derken bir akşam, gözleri dehşetten fal taşı gibi açılmış halde geldi eve. "Neredeydim bilmiyorum," demekle yetindi. Usulca kayıp gitmeye başladı. Eskiden Mary'nin babasıydı, sonra arkadaşı oldu, sonunda da çocuğu.

Charles Lamb babasının durumunu dikkate almıyor gibiydi; mümkün merteye ondan uzak duruyor ve artan yetersizliği üzerine yorum yapmıyordu. Mary ne zaman "baba" konusunu açsa Charles onu sabırla dinliyor ama yorumda bulunmuyordu. Bu konuda konuşamıyordu.

* * *

Mr. Lamb *eggnog* beklentisi içinde ellerini hevesle ovuşturuyordu.

Annesi odadan çıkınca, Mary soluk yeşil divanda onun yanına oturdu. "Ayinde şarkı söyledin mi baba?"

"Papaz yanılıyordu."

"Hangi konuda?"

"Worcestershire'da tavşan yok."

"Yok mu?"

"Hayır, kek de yok."

Mrs. Lamb kocasının abuk sabuk konuşmalarında bir bilgelik olduğuna inanıyormuş gibi davranıyordu; ama Mary böyle bir şey olmadığını biliyordu. Yine de babası şimdi her zamankinden daha çok ilgisini çekiyordu; onun ağzından dökülen tuhaf ve gelişigüzel cümleler merakını uyandırıyor. Lisan kendi kendiyile konuşuyordu sanki.

"Üşüyor musun baba?"

"Sadece bir hesaplama hatası."

"Öyle mi diyorsun?"

"Özel bir gün."

Mrs. Lamb bir kâse *eggnog*'la geri döndü. "Mary'ciğim, babanı ateşten uzak tutuyorsun." Sanki dünyada bir şey oldum olası onu atlatmaya çalışıyormuş gibi sürekli tetikteydi. "Kardeşin nerede?"

"Kitap okuyor."

"Çok şaşırtıcı. Dikkatli iç Mr. Lamb. Mary, babana yardım et."

Mary annesinden pek hoşlanmıyordu. Gözü hep başkalarının üzerinde olan ve çok soru soran bir kadındı ya da Mary öyle düşünüyordu; annesinin tetikte oluşunu bir düşmanlık biçimi olarak algılıyordu. Bir korku biçimi olduğu Mary'nin hiç aklına gelmiyordu.

"Höpürdetmeden iç Mr. Lamb. Üstüne dökeceksin."

Mary kâseyi nazıkçe babasının elinden aldı ve porselen kaşıkla onu beslemeye başladı. Hayatını böyle görevleri yerine getirerek geçiriyordu. Tizzy evin bütün temizlik ve yemek işleriyle uğraşamayacak kadar zayıf naifti, o yüzden en zahmetli görevleri Mary üstleniyordu. Genç bir uşak tutmaya güçleri yeterdi, haftada on şilinden fazla etmezdi; ama Mrs. Lamb, Lamb ailesinin özenle korunan bütünlüğünü ve sükûnetini bozacak başka bir kişinin eve girmesine prensip olarak karşıydı.

Mary rolünü kabul etmeye dünden razıydı. Charles işe gidiyor, o ise eve "bakıyor"du. Her zaman böyle olacaktı bu. Her halükârda, hastalığından sonra durgunlaşmıştı. Yüzündeki yara izleri onu bir acıma ya da tikslenme nesnesi haline getirmişti –ya da o böyle düşünüyordu– ve kendini dünyaya göstermek gibi bir arzusu yoktu.

Charles'ın üst kattaki odayı arşınladığını duyabiliyordu. Onun ayak seslerine alışmıştı ve yazmaya hazırlandığını biliyordu; başlamadan önce düşüncelerini düzene koyuyordu Charles. Yatağının ayakucundaki dar bir yolluğun üzerinde yürüyordu ve üç-dört "dönüş" daha yaptıktan sonra masasına oturup başlayacaktı. *Westminster Words*'ün editörü Matthew Law'la tanışmış, Law genç adamın Old Drury Lane Tiyatrosu'ndaki oyunculuk tarzı üzerine yaptığı konuşmadan çok etkilenmişti; ona konuyla ilgili bir deneme sipariş etmiş, Charles da topu topu üç gün sonra yazıyı tamamlamıştı. Munden'in oyunculuğu hakkında fiyakalı sözlerle yazıyı bitirirken şöyle demişti: "Gözlerini dikip baktığı tereyağı kabı Pla-

tonik bir fikri çağırıştırıyor. Özünde bir koyun budu görüyor. Hayatın sıradan malzemelerinin ortasında, İlkçağ insanının çevresindeki güneş ve yıldızlara şaşırması gibi şaşırarak duruyor.” Matthew Law’a göre “muazzam bir parıltı”ydı bu ve o zamandan beri Charles haftalık gazetenin düzenli bir yazarı haline gelmişti. Şu sıra baca temizleyicilerini öven bir makale yazıyordu. En sevdiği romancının bu konuyu ele alıp almadığını öğrenmek için Sterne okuyordu.

Charles annesinin ısrarı üzerine Doğu Hindistan Şirketi’nin ofisinde memurluk yaparak hayatını kazanmaya devam ediyor ama kendini bir yazar olarak görmek istiyordu. Christ’s Hospital Koleji’nde yoksul bir öğrenci olarak geçirdiği okul günlerinden beri bütün umutları ve tutkuları edebiyata yönelmişti. Şiirlerini Mary’ye okurdu; o da büyük bir dikkatle, neredeyse huşu içinde dinlerdi. Onları kendisi yazmıştı sanki. Charles, kendisinin Darnley’i, onun ise İskoçya kraliçesi Mary’yi oynadığı bir tiyatro oyunu yazmıştı; rolü Mary’yi çok heyecanlandırmıştı, repliklerinden bazılarını hâlâ hatırlıyordu.

* * *

“Kardeşini yemeğe çağır Mary.”

“Yazdığı denemeyle meşgul anne.”

“Yazdığı deneme domuz pırzolası yüzünden bozulmaz herhalde.”

Mr. Lamb kızıl saçla ilgili bir şey söyledi, kadınların ikisi de duymadı.

Mary kapıya gitmişti ama Charles merdivenin yarısını inmişti bile.

“Havada domuz kokusu var canım. Güçlü adam sayesinde semirebilir, zayıf olansa hafif suyunu geri çevirmez.”

“Francis Bacon mı?”

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Hayır. Charles Lamb. Daha usta işi bir yemek. *Buon giorno*¹ anne.”

Mrs. Lamb kocasını evin arka tarafındaki küçük yemek odasına doğru götürüyordu; yemek odası dar bir bahçeye bakıyordu, bahçenin dip tarafında dökme demirden bir çardak ve yakılmış yaprakların kalıntıları vardı. Önceki sabah Mary’yle biçilmiş çimenlerden ve arduvaz patikadan kucak kucak yaprak toplamış, sonra da onları ateşe vermişlerdi; tatlı duman bulutlu Londra göğüne doğru yükselirken Mary kokuyu içine çekmişti. Bir şeyi kurban ediyordu sanki – iyi ama hangi tuhaf tanrıya? Çocukluk tanrısı olabilir mi?

Tizzy sofraya bir tabak sos koyuyordu; elinde hafif bir titreme vardı, sosun birazını balmumuyla cilalanmış yüzeye döktü. Charles parmağını yalayıp onu aldı. “Ciğer ve bir tutam hafif adaçayıyla karıştırılmış az miktarda ekmek kırıntısı. Tam bir mutluluk abidesi.”

“Saçmalama Charles.” Mrs. Lamb, Holborn mezhebine üyeydi ve mutluluk konusunda katı fikirleri vardı. Ne var ki, az buçuk sert dindarlığının iştahı üzerinde belirgin bir etkisi yoktu. Çocuklarının da katılımıyla şükran duasını okudu, sonra da pırzolayı servis etti.

“Yeme eylemi neden dua gerektirsin ki?” diye sormuştu Charles bir keresinde kız kardeşine. “Sessizce minnet duymak yerine? Ay ışığında dolaşmaya çıkmadan önce neden şükran duası edilmez? Spenser’dan önce? Dostça bir toplantıdan önce?” Mary çocukluğundan beri törensel aile yemeğinden nefret etmişti. Tabakların tutulması, yemeğin servis edilmesi, çatal bıçağın şingirdaması onun içinde bir tür bezginlik yaratıyordu. Bu gibi durumlarda ancak Charles onun moralini düzeltebiliyordu. “Acaba,” dedi Charles şimdi, “gelmiş geçmiş en

büyük aptal kimdi? Will Somers mı? Justice Shallow mu?”

“Sahi Charles. Sofra adabını unuttuyorsun.” Mrs. Lamb kocasına dikkat ediyormuş gibi görünmeden onun bulunduğu yöne bakıyordu.

Mary güldü ve bu ani hareket yüzünden bir parça patates boğazına takıldı. Nefes almaya çalışarak ayağa fırladı; annesi sofradan kalktı ama Mary elini sertçe sallayarak onu uzaklaştırdı. Kendisine dokunmasını istemiyordu. Öksürerek patatesi çıkarıp eline aldı ve iç çekti.

“Kim bana tatlı portakal alacak?” diye sordu babası.

Mrs. Lamb yerine oturup yemeğini yemeye devam etti. “Eve çok geç geldin Charles.”

“Arkadaşlarla yemekteydim anne.”

“Sen yaptığın şeye arkadaşlarla yemek yemek mi diyorsun?”

* * *

Charles, Laystall Caddesi’ne çok sarhoş dönmüştü. Mary her zamanki gibi yatmayıp onu beklemişti, kilidi bulmak için boşuna uğraştığını duyar duymaz kapıyı açtı ve öne doğru sendeleyince onu tuttu. Charles her hafta iki-üç akşam çok içerdi; ertesi gün özür dilercesine söylediği gibi “zom” olurdu ama Mary ona hiç çıkışmazdı. Sarhoş olmasının nedenlerini anladığına, hatta onları paylaştığına inanıyordu. Cesareti ya da fırsatı olsa, hayatının her günü sarhoş olurdu. Diri diri gömülmek – içmek için yeterli bir gerekçe değil miydi bu? Charles her halükârda bir yazardı ve yazarlar tiryakilikleriyle ünlüydüler. Sterne ya da Smollett’a ne demeli? Kardeşi gürtlücü ya da kavgacı olmazdı; her zamanki gibi yumuşak ve cana yakın olurdu, düzgün bir şekilde ayakta duramaması ya da konuşamaması dışında. “*Nedeni, aklımdan*

çıkarmalı nedeni,”¹ demişti Mary’ye önceki gece. “Önden buyur.”

Lincoln’s Inn Fields yakınlarında, Hand Court’taki Salutation and Cat’ta, Doğu Hindistan Şirketi’nden iki iş arkadaşı Tom Coates ve Benjamin Milton’la tatlı şarap ve Burton Ale içmişti. Arkadaşlarının ikisi de çok kısa boylu, temiz pak ve esmerdi; hızlı hızlı konuşuyor ve birbirlerinin sözlerine abartılı kahkahalarla gülüyorlardı. Charles yaşça Coates’tan biraz daha küçük, Milton’dan ise biraz daha büyüktü, bu yüzden kendisinin –onlara da söylediği gibi– “galvanik güçleri iletebilen doğal bir araç” olduğunu hissediyordu. Coates, Spinoza ve Schiller’den, İncil kaynaklı ilham ve romantik hayal gücünden söz ediyordu; Milton ise jeoloji ve yeryüzünün devirlerinden, fosiller ve ölü denizlerden söz ediyordu. Lamb daha da sarhoş olunca, kendini dünyanın başlangıç döneminde hayal etti. Bu kadar büyük entelektüellerin bulunduğu bir toplumda neler elde edilebilirdi?

* * *

“Dün gece seni uyandırdım mı anne?”

“Zaten uyanıktım. Mr. Lamb yerinde duramıyordu.” Kocası yatak odası penceresinden sokağa işemeye çalışmayı alışkanlık haline getirmişti; Mrs. Lamb şiddetle karşıydı bu alışkanlığa.

“Çok sessizdin Charles.” Mary öksürük nöbetinden sonra sakinleşmişti. “Doğruca yatağına gittin.”

“Senin nazarında hep iyi bir insanım Mary. Böyle bir kız kardeş cennetliktir.”

“Senin odandan gayet açık bir şekilde gürültü duy-

1. William Shakespeare, *Othello*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

dum." Mrs. Lamb kardeşlerin sevgi gösterisinden etkilennememişti. "Bir patırtı oldu."

* * *

Aslında Mary kardeşinin merdiveni çıkmasına yardım etmiş ve onu yatak odasına götürmüştü. Kolunu nazikçe tuttu, boynundaki ve alnındaki hafif ter kokusuna karışan, nefesine sinmiş şarap kokusunun tadını çıkardı. Ona fiziksel olarak yoksun olma hissi hoşuna gidiyordu, geçmişte kaybetmişti bunu. Charles, Christ's Hospital'da yatılı okumuştı, her devrenin başında evden ayrılışı Mary'nin içinde öfke ve yalnızlık karışımı tuhaf bir duygu uyandırırdı. Charles arkadaşlık edeceği ve bir şeyler öğreneceği bir dünyaya giderken Mary annesi ve Tizzy'yle birlikte kalırdı. O dönemde, ev işlerini bitirince ders çalışmaya başlamıştı. Yatak odası, tavan arasındaki küçük bir arka odaya kurulmuştu. Charles'ın ona ödünç verdiği okul kitaplarını burada tutuyordu – aralarında bir Latince gramer kitabı, bir Yunanca sözlük, Voltaire'in *Felsefe Sözlüğü* ve *Don Quijote*'nin bir kopyası vardı. Kardeşine ayak uydurmaya çalışırdı ama o geri döndüğünde ona yetişip geçtiğini görürdü genellikle. Charles daha Cicero'nun konuşmalarını hatmedemeden Mary, Dido ile Aeneas'ın arasındaki aşkı konu alan *Aeneis*'in dördüncü kitabını okumaya ve çevirmeye başlamıştı. Charles'a, "*At regina gravi iamdudum saucia cura*,"¹ demiş ama o bir kahkaha koparmıştı. "Ne demek istiyorsun canım?"

"Vergilius, Charles. Dido üzgün."

Charles yeniden güldü ve onun saçlarını karıştırdı. Mary gülümsemeye çalıştı ama sonra başını eğdi; kendini boş ve aptal hissediyordu.

1. (Lat.) Ama ağır kederden bunalan kraliçe... (Ç.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

Ama başka zamanlar akşamları birlikte çalıştıkları da olurdu, ikisi de tek bir kitaba gömülür, aynı cümlelerin peşine düşünce gözleri parlardı. Roderick Random ve Peregrine Pickle'dan gerçek insanlarmış gibi söz eder, Lemuel Gulliver ve Robinson Crusoe için yeni sahneler ya da maceralar uydururlardı. Crusoe'nun adasında olduklarını, çapulcu yamyamlardan kaçıp yaprakların arasına saklandıklarını hayal ederlerdi. Sonra da girift Yunanca sözdizimine geri dönerlerdi. Charles onun "bir Grek"e dönüştüğünü söyledi.

* * *

"Patırtı mı anne?" Soruyu masumiyetine halel gelmiş gibi sordu Charles. Onun ne demek istediğini gerçekten bilmiyordu.

* * *

Yatağına devrilip hemen derin bir uykuya dalmıştı; nihayet kurtulmuştu sanki.

Mary onun botlarını çözüp sağ tekini çıkarmaya başladı; ama ayağı kaydı ve arkaya, çalışma masasına doğru düştü, bir şamdanı ve Charles'ın yanmış kibritleri sakladığı küçük bir pirinç kâseyi devirdi. Sahanlığın karşısında uyanık ve tetikte olan Mrs. Lamb'in duyduğu patırtı buydu. Charles'ı uyandırmamıştı. Bunu takip eden sessizlikte Mary şamdanı ve kâseyi nazıkçe yerine koydu; onun botlarını çok yavaşça kaldırdı, sonra da yanına uzandı. Kollarını boynuna dolayıp başını göğsüne yasladı; nefes alıp verişleriyle yumuşak bir biçimde kalkıp iniyordu göğsü. Birkaç dakika sonra Mary merdiveni çıkıp kendi küçük odasına gitti.

* * *

Pazar günü, yemek bittikten sonra Charles'ın anne babasına ve kardeşine İncil okuması âdetlendi. Buna zerre kadar itirazı yoktu. Kral James versiyonunun ustalığına hayrandı. Dönemsel dengesi, ritmi ve ahengi çocukluğunda onu yıldırım gibi çarpmıştı. "*Beni korkutan bir düşün gördüm, yatağымda yatarken düşüncelerimle görümlerim beni ürküttü.*"¹ Oturma odasında toplanmışlardı, Mary güneş ışığında durmuştu, Charles ise elinde ciltli kitap, küçük yapraklı bir masanın arkasındaydı. "Bu, baba, Nebukadnezar'ın hikâyesi."

"Öyle mi sahiden? Ne zaman haykıracağını nereden bilmiş?"

"Tanrı onu azarladığında, Mr. Lamb." Mrs. Lamb çok katıydı. "İnsan soyu ota benzer."²

Charles, Daniel kitabından okumaya devam edince, Mary içgüdüsel olarak elini yüzüne götürdü. "*Düşün ne anlama geldiğini açıklamaları için Babil'in bütün bilgelerinin yanıma getirilmesini buyurdum.*"³

1. Eski Ahit, "Daniel", 4:5. (Ç.N.)

2. Eski Ahit, "Yeşaya", 40:6. (Ç.N.)

3. Eski Ahit, "Daniel", 4:6. (Ç.N.)

İkinci bölüm

Ertesi sabah Charles Lamb, Holborn'daki evden çıkıp Leadenhall Caddesi'ndeki Doğu Hindistan Şirketi'ne doğru yola koyuldu. Holborn Pasajı'ndan çıkınca, bu pırıl pırıl sonbahar sabahında şehre doğru giden muazzam yaya kalabalığına katıldı. Ancak bir şey görmüştü –bundan emindi– geri döndü. Erken kalkmıştı ve Temettü Ofisi'ndeki yüksek masasının başına geçmek zorunda olmasından önce en az bir saati vardı. Holborn Pasajı'nın bir ara sokaktan pek farkı yoktu; yüzyıllar boyunca is ve toz tutan kent dokusuna işlenmiş o koyu renk ipliklerden biriydi. Burada bir pipo dükkânı, ayrıca mantocu, marangoz atölyesi ve kitabevi vardı. Hepsi de kocamışlık ve terk edilmişliğin soluk pasını tevekkülle taşıyordu. Tuvaletlerin rengi atmıştı, vitrindeki pipolar asla tütürülme-yecekti, atölye ise kiralanmamış görünüyordu. Evet. Gördüğü buydu. Kitabevinin vitrininde, on altıncı yüzyıla özgü "yazman" tarzı elyazısıyla yazılmış bir belge sergileniyordu.

Charles bütün antika eserleri severdi. Eski Aldgate tulumbasının bulunduğu yerde durmuş ve beş yüz yıl önce ahşap borudan su çekildiğini hayal etmişti; Roma duvarının olduğu hattı arşınlamış ve sokakların doğal bir biçimde ona uyduğunu fark etmişti; Inner Temple'daki

güneş saatlerinde oyalanmış ve üzerindeki yazıları parmağıyla takip etmişti. "Gelecek, her şey olduğu kadar hiçbir şeydir," demişti bir keresinde Tom, Coates'a, sarhoşluğun verdiği ani bir ilhamla. "Geçmiş ise hiçbir şey olduğu kadar her şeydir."

Elizabeth döneminden kalma belge bir vasiyetnameye benziyordu; Charles paleograf değildi ama "miras olarak bırakıyorum" sözlerini sökebildi. Loş dükkânda duran genç bir adam, vitrinin öbür tarafından gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Solgun yüzü ve kıpkızıl saçlarıyla Charles'a bir tür hayalet gibi göründü. Derken güldü ve kapıyı açtı. "Mr. Lamb?"

"Ta kendisi. Adımı nereden biliyorsunuz?"

"Salutation and Cat'te sizi bana göstermişlerdi. Bazen orada arka masada otururum. Sizin beni fark etmiş olmanız mümkün değil. İçeri gelin lütfen."

Charles dükkâna girer girmez tek ve iki kırımlı eski kitapların güve kokulu kapaklarının kokusunu aldı; öğrenmenin tozunu içine çekti, kendine has bir lezzeti vardı bu tozun. Ahşap bir tezgâh odanın iki tarafını dolaşıyordu; üzerine elyazmaları, ciltlenmemiş yapraklar ve parşömen ruloları yayılmıştı. Raflarda Drayton, Hawthornden'lı Drummond ve Cowley'nin toplu eserlerini görebiliyordu. "Bazı bakımlardan," dedi genç adam, onun göz gezdirdiğini fark edince, "bir kitap ne kadar iyiye ciltten o kadar az şey ister. Bir kitapta aranan şey sağlam sırtlı ve güzel ciltli olmasıdır."

"İhtişam sonra mı gelir?"

"Eğer gelirse. Adım Ireland, Mr. Lamb. William Henry Ireland." El sıkıştılar. "Ben olsam, örneğin bir set dergiyi tam takım giydirmezdim. Bir Shakespeare'in şık şıkırdım olmasının âlemi yok."

Charles bu genç adamın uzmanlığına şaşırılmıştı. "Çok haklısınız. Okumayı gerçekten sevenler, Mr. Ireland, lekeli yapraklar ve yıpranmış görünüm isterler."

"Aradaki farkı bilirim Mr. Lamb. Görev icabı değil, zevkle çevrilen sayfaları bilirim."

"Öyle mi?" Böyle bir genç adam ender bulunurdu gerçekten.

William Ireland, Charles'ın tahminine göre on yedi yaşlarında bir gençti; kravatı, gömleği ve sapsarı yelegeyle tuhaf bir şekilde eski moda tipe benziyordu. Pudralı peruk taksa yeriye. Ama öyle duyarlıydı ki Charles'ın ilgisini çekti. "Shakespeare'in sıradan baskılarını tercih ederim," diyordu Ireland, "notsuz ve resimsiz olanları. Şu sizin Rowe ya da Tonson hoşuma gider. Tam tersine, Beaumont ve Fletcher'ı ancak tek kırımlı baskıda okuyabilirim. Üç kırımlı baskılara bakmak acı verici, sizce de öyle değil mi? Onlara yakınlık duymuyorum. Onlardan tiksiniyorum." Sesinin yükselip alçalmasına göre iri iri açılan soluk yeşil gözleri vardı; konuşurken, kendi kendisiyle şiddetli bir tartışmaya girmiş gibi ellerini kenetliyordu. "Drayton'ı sever misiniz Mr. Lamb?"

"Çok."

"O zaman bu ilginizi çekecektir." Raftan buzağı derisiyle güzelce ciltlenmiş, iki kırımlı bir kitabı indirdi, "Bu, Greene'in *Pandosto*'su. İthafa dikkat edin." Kitabı açıp Charles'a uzattı. İlk sayfada, artık solmuş olan mürekkeple şu sözler yazılıydı: "*Bana, Mich. Drayton'a, Will Sh. tarafından verildi.*"

Charles, *Pandosto*'nun *Kış Masalı*'na kaynaklık ettiğini gayet iyi biliyordu. İşte kitabın ta kendisi buradaydı, Shakespeare bu kitabı ellerinin arasında tutmuştu – tıpkı şimdi kendisinin tuttuğu gibi. Hareketin böyle karşılıklı olması yüzünden az kalsın düşüp bayılıyordu.

William Ireland kararlı bir şekilde ona bakıyordu, onu konuşturmaya niyetliydi.

"Olağanüstü bir şey." Charles kitabı kapatıp dikkatle tezgâhın üstüne koydu. "Bunu nasıl ele geçirdiniz?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

“Bir beyefendinin kütüphanesinden. Kendisi geçen yıl öldü. Babamla ben Wiltshire’a gittik. Orada hazineler vardı Mr. Lamb. Hazineler.” Kitabı rafa koydu ve sırtı dönük halde konuştu. “Babam dükkânın sahibi.”

* * *

Babasıyla üç hafta önce, Salisbury posta arabasıyla seyahat etmişlerdi. Son dakika yolcularıydılar, biletlerini daha iki gün önce ayırtmışlardı ve sürücüyle üç atının arkasında duran açığındaki koltuklara oturmaları istenmişti. “Hayır, hayır,” demişti Samuel Ireland. “Benim içerde yolculuk etmem gerek. Bu eylül havası insanın içine işliyor.”

“Bu nasıl mümkün olacak efendim?” Sürücü, baba Ireland’la karşılaşan herkes gibi, onun hükümrân tavrına boyun eğmişti.

“Size nasıl mümkün olacağını söyleyeyim. Yapmak suretiyle.” Mr. Ireland arabaya tırmanıp oğluna döndü. “Sen üst kısımda gidebilirsin William. Açılırsın.” Kunduz kürkü şapkasını çıkardı, araçtaki tek hanıma süslü iltifatlarda bulundu, sonra da şişeye geri sokulan mantar gibi kendini yavaşça iki erkek yolcunun arasına yerleştirdi. “Affedersiniz efendim,” dedi ikisine de sırayla. “Rica etsem iki santim daha kayar mısınız? Çok çok özür dilerim.”

Posta arabası Cornhill ve Cheapside’dan geçip St. Paul Katedrali’ne doğru tıngır mungır giderken, William Ireland çoktan merdiveni tırmanıp bir koltuğa çökmüştü. Atlar katedralin yanından geçerken başını kaldırıp baktı. Hangi ilkelere göre inşa edildiğini ya da onu tasarlayan mimarın ruhundaki dinginliği hayal edemiyordu. Büyük kubbe onun için yabancı bir şeydi.

Şimdiye kadar babasının bencilliğine epey alışmıştı – gerçi bu kelimeyi asla kullanmazdı. Kendisi buyurgandı, hâkimaneydi, belagatliydi. Ama bir kitapçıydı. Altı

üstü bir tüccardı. Ve William onun, bu yüzden çok acı çektiğini biliyordu. Babasının hayata devam etmek ve katlanmak için bildiği tek yol, kendine saygı duymaktı.

Ludgate Tepesi'nde atlarla arabalar kilit olmuştu, posta arabası da yavaşça durdu. William dönüp kubbeye baktı. Bununla boy ölçüşecek bir şey asla yaratamazdı. William neyse oydu. Fazlası değil. O anlık duraklamada, Londra'nın seslerinin üzerinde, arabanın içindeki babasının sesini duyabiliyordu. Yermantarının faydaları üzerine nutuk çekiyordu.

Dışarıdaki yolcular ısınsınlar diye araba Bagshot'taki bir handa durdu. William bir fincan sıcak siyah birayı sıkı sıkı tutarak salondaki küçük kömür ateşinin başına geçti; öğrendiğine göre bir hanımın hizmetçisiyken işini kaybeden ve taşradaki ailesinin yanına dönen Beryl'le birlikte oturuyordu. "Önemli olan ayrılış değil," dedi kız, "ayrılış tarzı." Son derece cüretkârdı. "İki gine ver, kapı dışarı et..." William onun kovulmasının nedenlerini fazla kurcalamak arzusunda değildi; ama hal ve tavrına bakarak, gizli kapaklı yürütülen şehvet meselelerinden şüphelendi. "En azından şalını aldım. Yokluğunu hissetmez bile. O fuları nereden buldunuz?"

"Babamın."

"Habire konuşan o mu?" Arabanın üst kısmında oturan yegâne yolcular onlardı, daha rahat bir yeri olanlara karşı sözsüz bir ittifak oluşturmuşlardı.

"Korkarım öyle." Samuel Ireland o sırada bile, "*stingo*"¹ diye bilinen içkinin gerçek bileşenlerini anlatarak seyahat arkadaşlarını eğlendiriyordu. Gören, Shakespeare' in meziyetlerini tartışıyor sanırdı. Anlattığı her şey, ister istemez önemli hale geliyordu. "Babam olduğunu nereden anladınız?"

"Sizin hatlarınıza sahip. Ama sizinkiler daha güzel. İsminiz ne?"

"William."

"Bill mi? Yoksa Will mi? Yoksa Willy mi desem?"

"Aslında William."

"Fatih William." Kız başını eğip onun pantolonunun düğmelerine baktı, sadece bir an için; ama bu onu tahrik etmeye yetti. Gerildiğini ve heyecanlandığını hissetti, muazzam bir şok yaşamak üzereydi sanki. Ellerinin titremesini durdurmak için fincanını sıkı sıkı tuttu. "Kalkıyor mu William?"

"Evet. Kalkıyor."

"Büyük mü?"

"Bilmiyorum. Hiç kimseyle..." Daha önce kimse ona böyle yaklaşmamıştı. Sokaklarda fahişeler bile onu çocuk görüp, hem de yoksul bir çocuk görüp başlarını çevirirlerdi; söylediğine göre kendi kendini tatmin etmişti; ama öteki şeyi hiç yapmamıştı.

Diğer yolcular hanın bütün kokuları ve heyecanlarının tadını çıkarıyorlardı, "Salon" adlı bir oyunun karakterleriydiler sanki. Neşeli, hoşgörölü, gülmeye yatkındılar. Samuel Ireland, bir kolu havaya kalkık, mütevazı bir şekilde Richard Brinsley Sheridan'la olan dostluğuna değiniyordu şimdi. William'ın kalbi daha hızlı çarpıyordu. Han sahibinden iki şilin almış olan arabacı, salonun kapısına gelip onları tekrar arabaya çağırırdı. William, diğerlerinin hiçbirini onu göremeden dışarı fırlayıp merdivenden arabanın tepesine çıktı. Beryl'in yavaşça bahçeden geçtiğini gördü ve ellerini bacaklarının arasına soktu. Kız tepeye tırmandı ve gülümseyerek ondan en uzak koltuğa oturdu. Arabacı, bölmesine atladı, kırbacını kaldırdı ve atlara bağırdı. Hanın bahçesinden çıkarlarken Beryl, William'ın yanına geldi ve elini pantolonunun ön kısmına koydu. Sonra uyluklarının iç kısımlarını ovmaya

başladı. Araba Bagshot Anacaddesi'nin engebeli yüzeyinde hoplayıp zıplıyordu. Aslında bir taşra yoluydu bu, bizzat han sahibinin kesesinden parke taşıyla kaplanmıştı. Yoldan kimse kızın elini göremiyordu –sürücü ileriye bakıyordu– kız da onun çükünü giderek artan bir şiddetle avuçluyordu. Açık araziye çıktıklarında, küçük akarsular ve ağaçlıkların, tarlalar ve çitlerin yanından geçerken kız eteğini yukarı sıyrıp arabanın tepesine kuruldu. Yukarıdan yabankazları geçti. William pantolonunun düğmelerini çözüp kızın üstüne yattı. Soğuk rüzgârın yüzüne çarptığını hissedebiliyordu, zevkle iç çekti. Nazikçe kızın içine girdi. Sonra daha güçlü ve daha şiddetli hareket etti; arabacı “Çüş!” diye bağırınca, onun içine boşaldı. Küçük Blackwater köyünden geçiyorlardı, o yüzden ikisi de fark edilmemek için hiç kıpırdamadan yattı. William ayağa kalkmadan önce el yordamıyla pantolonunu bulup düğmeleri ilikledi. Kız hâlâ yatıyor ve geçip giden gökyüzüne bakıyordu.

William'ın hissettiği ilk ve en büyük duygu rahatlama oldu. Meçhul şeyi yapmış ve bocalamamıştı. Beryl paçalı donunu yukarı çektikten sonra koltuğuna tırmanıp oturdu. Sonra gülümseyerek elini uzattı. Anlamı bariz bir hareketi bu.

“Sadece birkaç tane altılık penim,” dedi William.

“İş görür.”

William pantolonunun cebini karıştırıp bozuk paraları ona verdi. Stonehenge ve Salisbury'ye doğru yola devam ederlerken, geçip giden manzaraya birlikte uzun uzun baktılar.

* * *

“Ne tür hazineler?” diye soruyordu Charles ona, kitabevinde birlikte dururlarken.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Manutius’un matbaasından orijinal bir *De Sphaera*. Fransa’da yayımlanmış, ikinci basım bir Erasmus.”

Charles’ın hayal gücünü heyecanlandıran kitaplar değildi bunlar. O, eski İngiliz yazarlar arasında kendini daha rahat hissediyordu. O yüzden Greene’in *Pandosto*’sunu William’in koyduğu raftan indirdi. “Çok mu pahalı ki bu?”

“Üç gine.” Charles onun sert, fevri bir tavırla konuştuğunu fark etti; başkalarını ona meydan okumaya davet ediyordu sanki.

“Üç gineyle bir sürü kitap alınır.”

“Eskiden böyle bir sahibi olmuş olanlar değil.”

Bir haftalık maaştı. Yine de, bir zamanlar Shakespeare’in sahip olduğu bir kitaba sahip olmak... bu ömrünün bir haftasından fazlasına değerdi. “Size bir gine bırakabilirim, kitabı almak için geldiğimde de gerisini öderim.”

“Zahmet etmenize gerek yok Mr. Lamb. Kitabı ben size seve seve getiririm.” William Ireland tezgâhın arkasına gidip deri ciltli bir hesap defteri çıkardı. Charles’ın şaşkın bakışları altında ceketinin cebinden bir hokkayla tüy kalem aldı ve makbuzu yazmaya koyuldu. Charles, şirket hesapları için kendisinin kullandığı yazman tarzı elyazısının aksine, onun güzel bir “yazıhane” tarzı elyazısı olduğunu fark etti ve yazısını övdü. “Babamdan öğrendim Mr. Lamb. Bana büyük bir zevk veriyor. Birtakım tutanaklar için ‘mahkeme’ elyazısı kullanıyorum. Hayatın genel işleri içinse ‘metin’ elyazısı.”

“Adresime ihtiyacınız olacak.”

“Evi biliyorum.” Başını kaldırıp bakmadı.

* * *

İki gece önce William Ireland, Charles’ı Salutation and Cat’ten eve getirmişti. Charles orada tek başına içi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yordu. Köşedeki eski bir abanoz masaya oturmuştu; arkasındaki duvarda cam bir mahfazanın içinde işlemeli bir mendil vardı. Üzerinde yazan özlü söz solup gitmişti ama “güzelce turta pişir” kelimeleri hâlâ seçiliyordu.

Charles'ın boş boş bir noktaya bakıyordu. İşaretparmağıyla çenesini kaşıyordu. Ele geçmez düşüncelerini yakalayıp sıraya dizme ihtimali üzerine sık sık kafa yormuştu –zihinde öyle çok izlenim ve çağrışım, öyle çok dolambaçlı yol oluyordu ki– ama henüz başaramamıştı. Bir kadeh *curaçao* likörü daha yuvarladı, tatlılığı mide-sinde kesilmeye başlamıştı. Ama Laystall Caddesi'ne dönmek istemiyordu. Evin geceleyinki kokusunu sevmiyordu, mutfak artıklarını hatırlatıyordu ona. Annesiyle babasını görmeye can atmıyordu, hayatın sunduğu imkânları tüketiyor gibiydiler. Mary'ye gelince, eh, onun arkadaşlığından hoşlandığı kesindi. Ama kendisine gösterdiği yoğun ve duyarlı ilgiden öğrendiği zamanlar da oluyordu. Açılmak, serpilme, kendisi olmak için Mary'nin dostluğuna ihtiyaç duyuyordu; Mary onu alkışlıyordu çünkü onu anlıyordu. Ama onun üzerinde çok fazla hak iddia ettiğinde –örneğin arkadaşlıkları hakkında onu fazla ısrarlı sorguladığında– Charles ondan uzaklaşıp sessizleşiyordu. Sonra da kendini aşağılanmış ve reddedilmiş hissetme sırası Mary'ye geliyordu. O yüzden bazı akşamlar Charles tek başına içiyordu.

Alkolün bir ilham kaynağı olduğu varsayımını aptalca buluyordu. Hayal gücünü zorladığını, onu içkili algının katmanlarıyla sınırladığını biliyordu. Sarhoş olduğunda detaya ya da perspektife aldırış etmiyordu. Yine de bu durumu hoş karşılıyor, bu durumda olmak için elinden geleni ardına koymuyordu. Alkol korku ve sorumluluktan kurtarıyordu onu. İyi ama neden korkuyordu? Başarısızlığa uğramaktan korkuyordu. Geleceğinden korkuyordu. Okul arkadaşlarından Tobias Smith, Christ's Hospital'dan bir iş ya da memuriyet bulmadan ayrılmış-

tı. Bir süre Smithfield'da annesiyle yaşamış, meyhanede ya da tiyatroda her zamanki gibi neşeli ve canlı görünmüştü. Yine de çökmüştü. Giysileri tel tel dökülüyordu. Annesi öldüğünde pansiyondan atılmıştı. Ortadan kaybolmuş gibiydi. Ama sonra, üç hafta önce, Charles onun Coleman Caddesi'nin köşesinde dilendiğini görmüştü. Onu tanıdığını hiç beli etmeden yanından geçmişti. Korkmuştu. O yüzden şimdi *curaçao* içiyordu.

Yavaş yavaş sarhoşluğa kayma hissinin tadını çıkarıyordu. Bebeklik halini hatırlayamıyordu ama bunun gibi bir şey olması gerektiğini tahmin ediyordu – durumu keyifle karşılama, dünyadaki her şeyi mutlulukla kabullenme. Bara gidip bir kadeh daha söyledi. Bar sahibine o akşamın müşterileriyle ilgili bir soru sorarken bile konuşma ihtiyacı duyduğunu hissetti. Kendisiyle ilgili haberler vermek istiyordu; başka birinin yaptığı espriye kahkahalarla gülmek istiyordu.

“Bu sonuncu, Mr. Lamb.”

“Elbette. Evet.”

Sonra da kendini kıyafetleriyle yatağına yayılmış halde buldu. Önceki geceden hiçbir şey hatırlayamıyordu. Karmakarışık devasa gölgelerin imgeleri vardı zihninde; uzanan bir kol, fısıldanan bir söz. Salutation and Cat'in kapısının yanında oturan William Ireland'ı hatırlamıyordu; aslında Ireland, çeşitli ilanların –bir palyaço gösterisi, bir akrobasi sergisi– yapıştırılmış olduğu ahşap bir sütun tarafından kısmen perdelenmişti.

Charles bardan oturduğu yere dönmüştü; başını arkaya atıp son *curaçao* kadehini tepesine dikmişti. Sallanarak ayağa kalkmış, sonra da fal taşı gibi açtığı gözleriyle kapının bulunduğu yöne doğru gitmişti. Yüksek sesle şöyle demişti: “Siz o yandan çıkın, biz bu yandan.”¹

1. William Shakespeare, *Aşkın Emegi Boşuna*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014. (Ç.N.)

William Ireland sandalyesinden kalktı ve büyük bir nezaketle Charles'ın sokağa çıkmasına yardım etti. Sarhoş adam ânında yankesicilerin ya da beterlerinin hedefi haline gelirdi, bu yüzden onu Lincoln's Inn Fields'dan uzaklaştırdı.

"Nerede kalıyorsunuz efendim?"

Charles soruya güldü. "Ebediyette kalıyorum."

"Orayı bulmak zor olabilir." Ancak Charles, King Caddesi ve Little Queen Caddesi'nden Laystall Caddesi'ne yürüyüp içgüdüsel olarak eve doğru döndü. "Az önce Shakespeare'den alıntı yaptınız. Siz o yandan çıkın, biz bu yandan. *Aşkın Emegi Boşuna.*"

"Öyle mi? Şimdi bu yandan."

Yoldan geçen bir bekçi William'ın yüzüne fener tuttu. "Arkadaşım yorgun," dedi William. "Kendisine eve kadar eşlik ediyorum." Charles'a arkadaşım demesi aralarında bir nebze samimiyet oluşturdu. Charles'ın koluna girdi ve Laystall Caddesi'ne dönerlerken onu destekledi.

William daha önce onu Salutation and Cat'te duymuş ve görmüştü. Charles sık sık arkadaşlarıyla otururdu orada. Son çıkan oyunlar ve yayınlar hakkında yüksek sesle konuşurlardı; felsefe ya da birtakım kadın oyuncuların meziyetleri üzerine tartışırlardı. Ireland her zaman yalnız olurdu ve kapının yanındaki alışılmış yerinde oturup can kulağıyla onları dinlerdi. Sohbetin coştığı ya da şiddetlendiği anları seçebilirdi; özellikle de Charles'ın Pope'a karşı Dryden'in meziyetleri üzerine verdiği bir nutuktan etkilenmişti. William, Charles'ın dergilere yazılar yazdığını da öğrenmişti; ona teklif edilen, fakir akrabalar konulu bir denemeyle ilgili tartıştığına kulak misafiri olmuştu. "Her zaman gülümsüyorlar ve her zaman utangaçlar," diyordu Tom Coates ve Benjamin Milton'a. "Ya fazla yaltakçı ya da fazla kaba olmaktan korkan uşaklar için bir muammalar."

“Ama sizin uşağınız yok ki.”

“Tizzy havacıya mı? Tizzy’nin şerefine! Esamisi okunmayanın şerefine!”

William da *Pall Mall Review*’a Rönesans ciltleri üzerine bir deneme sunmuş ama “genel okur kitlesi için fazla özel bir konu” olduğu gerekçesiyle geri çevrilmişti. Bu cevaba şaşırmamıştı. Tutkusu özgüvensizliğiyle aşık atıyordu; başarılı olmak için can atıyor ama başarısızlığa uğramaktan korkuyordu. O yüzden Charles’ı kıskançlık ve hayranlıkla dinledi; etrafındakileri de kıskandı, edebiyat ve gazetecilik dünyasında kendilerini son derece rahat hissediyor gibiydiler. Mr. Lamb’le tanışabilirse bu büyümlü topluluğa girebilirdi.

Charles Lamb’in yolundan gitmeyi de umuyordu. Yazı yazmak... yazılarının yayımlanması... bunlar onun tutkularıydı. *Pall Mall Review* için yazdığı deneme tek yayımlama girişimi olmuştu. Ama birtakım odlar ve soneler de yazmıştı. “Özgürlüğe Od. Napoléon’un Mısır’dan Fransa’ya Dönüşü Münasebetiyle” adlı eserini çok beğeniyordu ama mevcut koşullarda İngiliz dergilerinde yayımlanamayacağını biliyordu. Başka odlarda İngiltere’nin “bulanık karanlığı” ve “kasvetli sınırları”na dil uzatmıştı. Sonelerinde daha özel bir duygusallık damarı yakalamaya çalışmış ve bir bölümde “zalim insan sürüsü” tarafından görmezden gelinen ya da alay edilen bir “duygu adamı”nın tarihçesini ana hatlarıyla çıkarmıştı. Bu eserleri kimseye göstermeyip yazı kutusuna kilitlemişti, zaman zaman oradan çıkarıp baştan okuyordu. Gerçek hayatının merkezi olduklarını düşünüyordu ama yeryüzünde onları paylaşabileceği kimse yoktu. Bir keresinde yazdığı gibi:

Sakin ve dingin durur akli melekelerim

Anlayışın hızlandırıcı kıvılcımı olmazsa.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bunu Charles Lamb ve arkadaşlarından elde edebileceğine inanıyordu. Ama odanın karşı tarafına asla geçemezdi. Arada çok derin bir uçurum vardı; kendinden feragat etme uçurumuydu bu.

* * *

William, Charles'ı dar sokaktan geçirdi, tulumba-dan uzak tuttu, köşedeki fırının nemli ve isli tuğla duvarına yığılmamasını sağladı. Fırının adı "Uzun Adım. Fırincımız"dı. Charles hafta içi her sabah –onun deyimiyle "okul sabahları"– buradan bir penilik somun alır ve Leadenhall Caddesi'ne giderken yolda yerd. Şimdi önünden dükkânı tanımadan geçti. Parke taşı kaplı kaldırım-dan kendi kapısına çıkan basamakları sırf içgüdüyle tırmandı. El yordamıyla anahtarlarını ararken William arkasında durdu; ama o sırada genç bir kadın kapıyı açtı. Nedense onun kendisini görmesinden korkan William çabucak Laystall Caddesi'ne indi.

Ama Mary Lamb onu fark etmemişti bile; tek amacı, küçük evlerinin eşliğini aşmasında kardeşine bir kez daha yardım etmektir.

* * *

"Nereden biliyorsunuz?"

"Adresinizi mi nereden biliyorum Mr. Lamb? Önceki akşam eve kadar size eşlik ettim. Hatırlamanız için hiçbir sebep yok." Bu hafıza boşluğuna yol açan şeyin Charles'ın sarhoşluğundan çok, kendi önemsizliği olduğu izlenimini uyandırmayı başardı.

"Salutation'dan mı?"

William başını salladı.

Charles'ın yüzü kızaracak kadar zarafeti vardı; ama

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

sesi sakindi. Sarhoş benliğiyle tuhaf bir ilişkisi vardı; onun, görmeye alıştığı mutsuz ve talihsiz bir tanıdık olduğunu düşünüyordu. Ne onu savunur ne de onun için özür dilerdi. Sadece varlığını kabul ederdi. “Şey, size minnettarım. Eve bu akşam uğrayabilir misiniz?”

El sıkıştılar. Charles kitabevinden çıktı, karanlık pasajdan çıkıp High Holborn’a girmeden önce bir sağa bir sola baktı. At arabası ve yaya kalabalığına katıldı, hepsi de doğuya, şehre doğru gidiyordu. Bu karışık bir geçit töreniydi onun için, kısmen cenaze alayı kısmen pantomim; tüm unsurlarıyla hayatın doluluğu ve farklılığını gösteriyordu ona – şehir yutmadan önce. Parke taşları üzerindeki adımların sesi araba tekerleklerinin tıngırtısına ve at toynaklarının yankısına karışıyor, Charles’ın eşsiz bir şehir sesi olduğunu düşündüğü şeyi yaratıyordu. Hareketin müziği idi bu. Uzakta bir aşağı bir yukarı inip çıkan kasketler, boneler ve şapkalar vardı; dört bir yanında mor redingotlar ve yeşil ceketler, çizgili pardösüler ve ekose paltolar, şemsiyeler ve alacalı büyük yün şallar vardı. Charles her zaman siyah giyinirdi ve şaşırtıcı derecede sıksa olduğundan genç ve hantal bir papazı andırırdı. Bir seyyar börekçi onu tanıdı ve ona etli börek sattı.

Kalabalığın bir parçasıydı. Bazı zamanlar, kendini hayatın dokusunun bir parçası olarak gördüğünde, bunun ona huzur verdiği oluyordu. Bazı durumlarda ise sadece başarısızlık duygusunu güçlendiriyordu. Bununla beraber, çoğunlukla tutkusunu teşvik ediyordu. Rahat kütüphane ya da çalışma odasından, geçip giden kalabalığı duyabileceği günleri gözünde canlandırıyordu.

Yolu o kadar iyi biliyordu ki pek dikkat etmedi; Snow Hill ve Newgate’in yanından, Cheapside boyunca ve Cornhill’den yukarı sürüklendi; ta ki kendini Leadenhall Caddesi’nde bulana dek. Doğu Hindistan Şirketi’nin sütunlu girişine bir toptan ateşlenmişti sanki. Kraliçe

Anne günlerinden kalma, tuğla ve taştan yapılmış eski bir konaktı bina, zaten karanlık ve tozlu olan Leadenhall Caddesi'ne gölge veren büyük bir kubbeyle güçlü bir biçimde desteklenmişti. Charles kapı görevlisinin yanından geçerken kolunu sıkıp şöyle fısıldadı: "Kurtyeniği kesme taş işleme." Önceki cumartesi, binanın caddeyle buluştuğu kaidesindeki solucanımsı süslemenin ismi üzerine tartışmışlardı. Kapı görevlisi bir elini alnına koydu ve şaşkınlıktan arkaya yuvarlanıyormuş gibi yaptı.

Charles giriş salonuna doğru ilerledi, ayakkabılarının hızlı tıkırtısı mermer sütunlar arasında anlık gürültüler yaratıyordu; büyük, süslemeli merdiveni ikişer ikişer çıktı.

Charles'ın çalıştığı Temettü Ofisi'nde altı memur vardı. Masaları ters "V" biçiminde yerleştirilmişti –ya da Charles'ın deyişiyle "kaz sürüsü gibi"– başmemur en öndeydi. Bu oluşumun ortasında uzun, alçak bir masa vardı, deri ciltli hesap ve kayıt defterleriyle doluydu. Her memur, masasının arkasındaki yüksek arkalıklı sandalyede oturuyordu, masalara dolmakalem, mürekkep ve kurutma kâğıdı derli toplu dizilmişti. Benjamin Milton, Charles'ın önünde oturuyordu, Tom Coates ise arkadaydı.

Benjamin sandalyenin bildik gıcırtısını duyunca döndü. "Sana iyi sabahlar, Charlie. Sen doğana kadar İngiltere hiç de şen bir yer değildi."

"Biliyorum. Ben nüktedanım ve diğer insanların nüktedanlığını ortaya çıkarıyorum.¹"

Benjamin kısa boylu, zayıf bir gençti; esmer ve yakışıklıydı. Charles, rahmetli oyuncu-yönetici David Garrick'e atfen ona "cep Garrick'i" derdi. Garrick gibi Benjamin de sürekli neşeli görünürdü.

1. William Shakespeare, *Kral IV. Henry, Cilt II*, çev. Hamit Çalışkan, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014. (Ç.N.)

Tom Coates en yeni balad melodisini mırıldanarak geldi. Her zaman âşıktı ve her zaman borçtaydı. Ucuz tiyatrolarda sahnelenen romantik bir oyunda hüngür hüngür ağlar, bir saniye sonra da kendi duygusallığına gülmeye başlardı. “Annemi seviyorum,” dedi. “Bana bu eldivenleri ördü.” Charles onları takdir etmek için dönüp bakmadı. Başmemur Solomon Jarvis yerinden kalkmış, tek sütunlu ve çift sütunlu hesap defterlerini dağıtmak üzereydi. Jarvis ağırbaşlı bir adamdı, bir Doğu Hindistan Şirketi memuru olmayı hâlâ şeref sayan kırk yıllık bir eleman. Bir zamanlar her ne tutkuyu ya da emeli beslemişse, boşa çıkmıştı. Yine de hayal kırıklığına uğramış bir adam değildi – ciddi, vakur ama hayal kırıklığına uğramış değil. Saçını eski tarzda pudralayan ve lüle lüle yapan memurların sonuncularındandı; önceki saltanat devrinin modasını tercih etmesinin nedeni inatçı antika merakı mıydı yoksa “züppe” ya da “havalı” görünümünü kutsal bir şey gibi hatırlaması mı, belli değildi. Her halükârda, Benjamin’in dediği gibi, “yaşayan bir dikilitaş”tı. Ayrıca enfiye bağımlısıydı ve eskiden kalma, pas rengi yeleşinin ceplerinden muazzam miktarlarda enfiye çıkarırdı. Aslında Charles onun saçının pudradan çok enfiyeyle kaplı olduğunu iddia ederdi ama bu teori hiçbir zaman sınanmamıştı.

“Beyler,” diyordu Jarvis, “yakında bir temettü günümüz olacak. Hesap yapalım mı? Teminatlar üzerinde çalışalım mı?”

Sayılarını Sir James Thornhill’in freskinin altında yazdılar; freskte Sanayi ve Refah, ellerinde o bölgenin çeşitli meyvelerini tutan üç Hintli prens tarafından Kalküta Körfezi kıyısında karşılanıyordu. Karşılığında Sanayi bir çapa sunarken, Refah onlara altın bir tartı gösteriyordu. Resimdeki deniz ve kırlar Charles’ın daha çok ilgisini çekiyordu. Ellerini başının arkasına koyup gözleri-

ni tavana diker, bakışlarını uzak maviler ve yeşillerin arasında gezdirirdi. Okyanusun yabancı kıyıları dövmesini ve kıvrımlı ağaçların arasında esen sıcak meltemin fısıltısını hayal ederdi, ta ki dört bir yanındaki dolmakalemlerin çiziktirme sesiyle kendine gelene dek.

Bir hesaplamanın sonunda üç tane yuvarlak "0" yazıyordu ki, o günlük mesainin bittiğini bildiren zil çaldı. Tom Coates sandalyesinin yanına gelmişti bile. "Ne dersin Charlie? Bir tek atalım mı?" Elini dudaklarına götürüp borazan sesini taklit eden Benjamin Milton da onlara katıldı.

"Eh," diye karşılık verdi Charles. "Bir tek atalım bari."

Üç genç adam paldır küldür binadan Leadenhall Caddesi'ne çıktı. Elleri ceplerinde, siyah redingotları arkalarından dalgalanarak, taşların üzerinde hızlı hızlı yürüdüler; Billiter Caddesi'ne saptılar, atların arasından sıyrılırken böğürlerini sıvazladılar; insanı sıcak bir şekilde karşılayan Billiter Meyhanesi'ne girdiklerinde, seslerin alçak mırıltısı ve siyah biranın tatlı kokusu onları sarmaladı. Bir bölme bulup içine daldılar. Benjamin seke seke bara gitti. Böyle zamanlarda Charles kendini çok eskilerden tarihî bir kişilik gibi hissediyordu. Yaptığı her hareket ve jest bu mekânda hiç durmadan tekrarlanmıştı. Alçak mırıltı ve içkinin tatlı kokusu geçmişin ta kendisiydi, onu kaplıyor ve sahipleniyordu. Daha önce dile getirilmemiş hiçbir şey söyleyemezdi. "Beşiklerin başında ağlıyor, mezarların başında gülümsüyorum. Sağlığına, Ben." İş arkadaşının kalaylı bira bardağını alıp iri bir yudum *ale*'i mideye indirdi. "Bunu görev icabı içiyorum."

"Tabii canım." Tom Coates bardağını kaldırdı. "Sırf zorunluluktan. Zevk alınacak bir tarafı yok."

"Kaderimi selamlıyorum." Benjamin bardağını onlarinkilerle tokuşturdu.

“Evet ya. Kader tanrıçaları. Kız kardeşler. Yaşasın Atropos!¹” Charles içkiyi bitirdi ve etrafına bakıp garsonu aradı. Hep “Amca” diye bilinen garson, hâlâ kısa pantolon ve yünlü çorap giyen ağırbaşlı bir ihtiyardı. “En iyisinden Amca, müsait olduğunda.”

“Derhal efendim. Derhal.”

“Mezar taşına yazılacak bu,” diye mırıldandı Charles diğerlerine. “Derhal efendim. Derhal. Tanrı ondan ümidini kesecek.”

Üçü bir saatten fazla oturup içki içti. Ne söylediklerini hatırlayamazlardı. Onları neşelendirip yatıştıran bu birlikte konuşma deneyimiydi; sesi sesle birleştirme, çağrı ve yanıt, duygudaşlık. Charles, o akşam William Ireland’la buluşacağını unutmuştu. Sonunda onları Moorgate’in köşesinde bıraktı; oradan kuzeye, Islington’a doğru yürüdüler; kendisi ise Holborn’a ve eve doğru döndü.

Derken birdenbire ensesine sert bir darbe yedi. “Üzerinde ne var? Bana ver.” Sesi duyup döndü ama birisi ona yeniden vurdu. Duvara doğru sendeledi ve birinin ceplerini karıştırdığını hissetti. Saati zincirinden koparıldı ve cüzdanı çabucak, neredeyse sabırsızca yürütüldü; sonra hırsızın koşarak kaçtığını duydu, ayak sesleri Ironmonger Sokağı’nın yüksek kenarlarında yankılanıyordu. Charles köşede duvara yaslandı ve iç çekerek taşların üzerine oturdu. Saatine uzandı, sonra da adamın onu aldığını hatırladı; ciddi bir yarasının olmadığını anladı ama birdenbire kendini çok yorgun hissetti. Bitkindi. Aynı noktada –Ironmonger Sokağı ile Cheapside’in köşesi– saldırıya uğrayan ve yerde oturmaya karar veren bir sürü insandan biri olmuştu. Olay yerinden kaçan ayak seslerinin yankısı hâlâ duyulabiliyordu.

1. Yunan mitolojisine göre, insan hayatının çizgisini ve süresini saptayan üç tanrıça vardır, en büyükleri olan Atropos’un görevi hayatı sona erdirmektir. (Ç.N.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Üçüncü bölüm

William Ireland babasıyla kitabevinin üzerindeki yemek odasında oturuyordu. Samuel Ireland'ın eşi Rosa Ponting de onlarla birlikteydi. "Tatlısu levreği güzeldi," dedi. "Tereyağıyla yumuşacık olmuş." Ekmeğini tereyağlı sosun son kalıntılarına bandırdı. "Bence yağmur yağacak. Sammy'ciğim, şu patatesi uzatır mısın bana? Patateslerin Peru'dan geldiğini biliyor muydun?"

William kendini bildi bileli kadın bu evde oturuyordu; şimdi orta yaşlıydı ve çifte gerdanı vardı ama genç edasını korumuştı. Bir zamanlar "çekici" diye bilinen bir kadındı ve hâlâ bu unvanı koruma iddiasındaydı. "Bu sabah sokakta beni kimin durdurduğunu hayatta tahmin edemezsin. Miss Morrison, ya! Onu yıllardır görmemiştım, biliyorsun. Yemin ederim hâlâ aynı boneyi takıyordu. Gerçekten." Samuel Ireland gözlerini dikmiş, önüne bakıyordu, sıkıntılı düşünceler içinde kaybolmuştu. Oğlu sabırsızlığını gizlemekte zorlanıyordu. "Haftaya salı beni çaya davet etti." Kadının sesi cüretkâr çıktı. Konuşmaya hakkı vardı, öyle değil mi? "Evet William, sofradan kalkmak istediğini görüyorum. Lütfen kalk."

William babasına baktı, adamdan bir işaret gelmedi. "Artık gidebilir miyim baba?"

"Ne? Evet. Elbette."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Sana göstereceğim bir şey var.”

“Neymiş o?”

“Sürpriz.” William sofradan kalktı. “Raflarda.” Bununla altlarındaki dükkânı kastediyordu; o kelimeyi babasının yanında asla kullanmamayı öğrenmişti. “Bir hediye. Çok arzu ettiğin bir şey.”

“Arzu bir canavardır William. Asla çok fazla arzu etme.”

“Ama öyle sanıyorum ki bunu kabul edilebilir bulacaksınız.”

“Kitap mı?” Samuel Ireland, böyle konularla ilgilenmeyen Rosa Ponting’e bir bakış atıp şöyle mırıldandı: “Seni patateslerinle baş başa bırakayım Rosa.”

Kitabevini evden ayıran basit çam merdiveni oğlunun peşinden indi.

William rafların birinden bir parşömen alıp ahşap tezgâhın üzerine koydu. Bariz bir keyifle bakıyordu ona. “Sence bu nedir?”

Samuel Ireland parmağının ucunu kâğıdın üzerinde gezdirdi. “Bir senet. Tahminen I. James zamanından kalma.”

“Daha yakından bak baba.”

“Tam olarak neye bakmalıyım?”

“Şahitler ilgini çekebilir.”

Samuel Ireland ceketinin cebinden bir okuma gözlüğü çıkardı. “Hayır. Olamaz.”

“Oldu bile.”

“Nereden buldun bunu?”

“Grosvenor Meydanı’nın ilerisindeki antikacıdan. Başka senetlerle birlikte bağlanmıştı. İpi kopardım, bu da yere düştü. Elime alır almaz imzayı tanıdım.”

“Kaç paraydı?” Babası soruyu çok çabuk sordu.

“Bir şilin.”

“Yerinde harcanmış bir şilin.”

“Senin, baba. Hediye.”

“Hayalini kurduğum bir şey.” Gözlüğünü çıkarıp mendiliyle sildi. “William Shakespeare’in adı ve elyazısı. Şimdiye kadar gördüğüm en olağanüstü belge.”

“Gerçekliğinden hiç şüphe olamaz mı?”

“Hiç şüphe yok. Rolls Şapeli’nin kütüphanesinde Shakespeare’in kendi vasiyetnamesini gördüm. ‘P’nin kuyruğundan geçen geniş kavisli çizgiyi görüyor musun, ‘per’ diye okunan çizgi de cabası. Kusurlu ‘k’yı ve ters halkalı ‘e’yi görüyor musun? Bu yazı hakiki.”

* * *

“Onu bir bütün olarak ele al,” demişti bir keresinde oğluna, kahvaltıdan sonra birlikte otururlarken. “O bizim gerçek ebeveynimiz. Chaucer şiirimizin babasıysa, Shakespeare de tiyatromuzun babası. Romeo ve Juliet’ten önce kimse gerçek anlamda âşık olmadı. Othello’dan önce kimse kıskançlığı anlamadı. Hamlet de çok özgün bir karakterdir.” Sandalyesinden kalkıp uzun adımlarla yemek salonundaki şömine çerçevesinin yanına gitti; dut ağacından oyulmuş küçük bir Shakespeare büstü vardı orada. Altı ay önce Stratford-upon-Avon’dan almıştı. “Ancak o kültürsüz dönemin insanları onun dehasını asla anlamadılar. Oyunları ölümünden sonrasına kadar tam olarak yayımlanmadı ve metinler o kadar bozuk ki birçok pasaj hiçbir anlam ifade etmiyor. Bazı oyunlar resmen ortadan kayboldu.”

“Ortadan kayboldu ha? Nereye gitti?”

“Ozan şöyle derdi: Zamanın karanlık ve dipsiz kuyusuna.¹ *Cardenio. Vortigern. Love’s Labour’s Won.* Hepsi gitti.”

1. William Shakespeare, *Fırtına*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

Akşamları, yemekten sonra Samuel Ireland bazen oğluna Shakespeare okurdu. William dükkânın ön cephesindeki cumbanın hemen ötesinde nasıl sis çöktüğünü ya da yağmur yağdığını hâlâ hatırlıyordu. Babası, arkasındaki masada duran gaz lambasının ışığında oturur, başının gölgesi açık kitabın üzerine düşerken şu sözleri tekdüze bir sesle okurdu: “Çoğu kez ölüm yaklaşırken amma da neşeli oluyor insanlar! İdamlıkların gardiyanları buna, ölümden önce çakan şimşek dermiş.¹ Bunu nasıl buldun Will? Muhteşem!”

“Sık sık şimşekten dem vurur. *Romeo ve Juliet*’te bir dize var...”

Babası onu dinlemiyordu. Oğlunu etkilemek için başka bir pasaj aramaya başlamıştı bile. Tiyatro oyunlarını yüksek sesle okumayı severdi. Güçlü bir sesi olduğuna inanıyordu ama William’a genellikle kof ve kararsız gelirdi bu ses.

Bir keresinde, Samuel Ireland’ın deyimiyle “ozanın izinde” Stratford’a gitmişlerdi. William babasının evden uzaklaşma fırsatından hoşlandığını biliyordu; kitabevinde ve gözünü üzerinden ayırmayan Rosa Ponting’den geçici olarak uzaklaşınca dünyada daha seçkin bir konum işgal edebiliyordu. Stratford arabasındaki bir yolcu şöyle bir soru sormaya kalkmıştı: “Hangi işle iştigal ediyorsunuz efendim?” Samuel Ireland bir an ona öylece bakmıştı. “Yaşama işiyle iştigal ediyorum efendim.”

O akşam Stratford’daki Swan Hanı’nda kalmışlar, ertesi sabah da Mr. Hart’a uğramışlardı; Shakespeare’in anne tarafından akrabası olan kasap Mr. Hart hâlâ Henley Caddesi’nde, Shakespeare’in kendi evinde oturuyordu. Âlim Edmond Malone, Samuel Ireland’a bir takdim mektubu vermişti. Eski konutun dışında siyah puntolu

1. William Shakespeare, *Romeo ve Juliet*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (C.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

bir levha vardı. "William Shakespeare Bu Evde Doğdu. Not: Kiralık At ve Küçük Araba Bulunur."

"Şeref duydum efendim," demişti Hart, evin dar koridoruna girdiklerinde.

"O şeref bana ait efendim. Bu muhitte aileden biriyle tanışmak... Oğlum, efendim. William." William onun sıcak ve güçlü elini sıktı. Bir tavşanın ya da tavuğun boğazında hayal etti bu eli. Ralph Hart kısa boylu, kel bir adamdı, cildi çok solgundu.

"Benim edebî yeteneğim yok, Mr. Ireland. Alt tarafı bir tüccarım."

"Ama şerefli bir ticaret yapıyorsunuz." Samuel Ireland çok kibardı. "Ozanın babası da kasap değil miydi?"

"Orası tartışmalı. Bazıları eldivenci olduğunu söylüyor. Ama sığırları varmış. Misafir odasına gelin. Bazıları salon demeyi sever." Hart, William'a sakın ve kararlı bir adam gibi göründü; işlerinin iyiye gittiğinden emindi. "Bir fincan çay? Karım yok ama çok iyi bir hizmetçim var."

"Eminim paha biçilmez biridir efendim."

William Ireland için çok tuhaf bir duyguydu bu – William Shakespeare'in doğduğu varsayılan evde olmak, binlerce kez yürüdüğü odada oturmak, bu kasabın yüzünde ünlü ailesinin hatlarını görmek... Yine de hiçbir şey hissetmemek, bir aşinalık sezmek, bütün cazibeden sıyrılmış olmak – en esrarengiz tarafı da buydu. Kendi yetersizliğini suçladı. Daha duyarlı bir kişi hatıralarla dolu bu ortamda kuşkusuz coşardı. Daha ince bir ruh trompet sesi duymuş gibi heyecanlanırdı. Ama onda hiçbir etki uyanmadı. Ev boştu.

"Son keşfimizi duydunuz mu Mr. Ireland? Babasının vasiyetnamesi bu evde bir çatı kirişinin arkasına saklanmış halde bulundu. Eski kaplarımı koyduğum tavan arasında." William başını kaldırıp baktı ve misafir odasının kirişlerinde hâlâ butları asmak için kancalar olduğunu fark etti.

“John Shakespeare’in Katolik vasiyetnamesi bu, öyle değil mi?” Samuel Ireland “Katolik” kelimesini söylerken sesini hafifçe alçalttı.

“Aynen öyle.”

“Yine de şüphe götürür bir tarafı yok mu Mr. Hart? Bir fanatik tarafından taklidi yapılmış olamaz mı?”

“Dostumuz Mr. Malone hakiki olduğuna inanıyor. *Gentleman’s Magazine*’de yayımlanacak.”

William kasabın solgun yüzünün hafifçe kızardığını fark etti ve kendini babasına hitap ederken buldu. “Neden taklit olsun baba?”

“Bazı insanlar var ki William, ozanın babasının kendi mezheplerinden olduğunu iddia ediyorlar.”

“Ben fazla düz bir insanım sanırım.” Ralph Hart konuklarına biraz daha çay koydu. “Gördüğüme inanırım.”

William Ireland güldü. “Ben inandığımı görürüm.”

Derken babasının ona tuhaf tuhaf baktığını fark etti. Her nasılsa yanlış şeyi söylemeyi başarmıştı, kendini mahcup hissetti. Babasını memnun etmek için her şeyi yapardı. Bir şekilde onu hayal kırıklığına uğrattığını ve bunu telafi etmesi gerektiğini hissetti. Onu nasıl hayal kırıklığına uğrattığından emin değildi. Genel bir hataydı. Babasının işinde çalışıyordu; kitapla ilgili keşif gezilerinde ona yoldaşlık ediyordu. Ancak bazen babasını ona şaşkın şaşkın bakarken buluyordu, tam olarak Mr. Hart’ın misafir odasında yaptığı gibi; evde olduğunu az önce keşfetmişti sanki. William Ireland annesini hiç tanımamıştı. Babası bir keresinde, annesinin o daha bebekken öldüğünü söylemiş, başka da bir şey dememişti. Tartışılacak bir konu değildi. Rosa Ponting yıllarca babasının yatağını paylaşmıştı ama William ona ne şefkat ne de yakınlık göstermişti. Sevgisini babasına saklıyordu.

“Yani gerçek mi baba? Hakiki mi?” Küçük parşömenin tepesinde durmuş, kargacık burgacık imzaya dikkatle bakıyorlardı.

“Dönemin orijinal bir senedi. Buna şüphe yok.”

“Madem şüphelen yok, oğuldan babaya bir hediye olarak kabul etmeni rica ediyorum.”

“Karşılığında bir şey almaz mısın Will? İşte anahtarım. İstedüğün kitabı al.”

“Hayır efendim. Hiçbir şey kabul edemem. Hediye-nin saflığını lekeler.”

“Bu satılık değil elbette.” Belgeyi satma fikri William’ın hiç aklına gelmemişti. “O antikacıya tekrar git. Köşe bucak bak. Sırlarını açığa çıkar.”

Rosa Ponting’in merdivenden indiğini duydular. “Siz iki çocuk ne dolap çeviriyorsunuz bakayım? Eminim en son öğrenen ben olurum.” Samuel Ireland’ı hâlâ “çocuk” saymak âdetiydi.

Kadın dükkâna girerken Samuel Ireland ona ihtiyatla baktı. “Hiçbir şey canım.”

William kadını kitapların ve parşömenlerin arasında görmeye tahammül edemiyordu. “Baba, çok geç olmadan *Pandosto*’yu teslim etmem gerek.” Charles Lamb’in kitabı satın aldığını babasına anlatmıştı.

“Bu saatte evden çıkıyorsun ha William?” Rosa burnuna hafifçe vurdu. “Umarım kız bu çabaya değer.”

William kitabı kalın paket kâğıdına sarmıştı, şimdi onu kadına karşı kalkan gibi kullanırcasına raftan aldı; havaya “iyi geceler” diye mırıldanarak dükkândan hızla çıktı.

* * *

Laystall Caddesi ile Holborn Pasajı’ndaki dükkân arasında fazla mesafe yoktu. Dolayısıyla birkaç dakika sonra Mary Lamb ona kapıyı açtı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

"Mr. Lamb'le randevum var." William sesinin fazla sert çıktığından korktu ve bir adım geri gitti. "Davetsiz geldiğim için bağışlayın."

"Charles'ı mı kastettiniz? Charles burada değil."

Holdeki gaz lambası arkasında yandığından kızın yüzü gölgedeydi ama sesinin tatlılığı William'a çok çekici geldi. "Ona bir kitap getirdim." Ani bir dürtüyle kitabı Mary'ye uzattı. "Bu sabah satın aldı."

"Nedir o?"

"*Pandosto*."

"Greene'in *Pandosto*'su mu? Ah, içeri gelin." William eşikte duraksadı. "Annemle babam benimle birlikte oturma odasındalar." William holde onun peşinden gitti ve dağınık saçlarının koyu bronz renkte olduğunu fark etti. Sonra kendini aşırı ısıtılmış küçük bir odada buldu, yaşlı bir çift başını kaldırıp şaşkınlıkla ona baktı. Adam kızarmış ekmek yiyordu, çenesinde tereyağı vardı. "İsmim Ireland. William Henry Ireland."

Hiçbir şey söylemediler. Sahra'dan ya da Antarktika'nın ıssız topraklarından gelmiş gibi, tuhaf tuhaf bakıyorlardı ona.

"Mr. Ireland, Charles'a kitap getirmiş baba."

Mr. Lamb kızarmış ekmeğini William'a sallayıp güldü. Mrs. Lamb o kadar neşeli değildi. Akşam sekizde kitap getiren kızıl saçlı bir genç şöyle dursun, sürprizin hiçbir türünü sevmezdi. "Charles bizimle değil Mr. Ireland. İş var."

"Ancak bunu ona getirmemi istedi."

"Bir bakayım." Mary paketi ondan alıp kâğıdı açtı.

"Püf noktası ithaf yazısında küçükhanım."

Mary kitabın ilk sayfasını açtı ve kelimeleri kendi kendine sessizce tekrarlardı. William onun yüzündeki yara izlerini o sırada fark etti; yanaklarındaki çukurlar ve çıkıntılar mum ışığına yakalanmıştı. William başını çe-

virdi, küçük odanın duvarlarında sergilenen minyatürleri ve kabartma resimleri inceliyormuş gibi göründü.

"Vay canına, bu bir hazine Mr. Ireland. Bir zamanlar William Shakespeare'e aitmiş anne."

"Bu çok uzun zaman önceydi Mary." Demek adı Mary'ydi. "Kardeşinin bir çift bota parası yetmezken böyle şeyler almasına hayret ediyorum." Mrs. Lamb, şimdi çatalın ucunda yanmakta olan kızarmış ekmeğe geri döndü.

"Kardeşim bu akşam size parayı ödeyeceğine söz mü verdi Mr. Ireland?" Mary bunu annesinin duyamayacağı şekilde alçak sesle sordu ve bir an için aralarında gizli bir anlaşma oldu.

"Fazla bir şey değil..."

"Ne kadar?"

"Sadece iki gine borcu var. Bir gine ödendi."

"Bir saniye izin verir misiniz Mr. Ireland?"

Mary odadan çıkınca Mrs. Lamb, William'a dikkatle baktı. "Charles bu kitabı sizden satın mı aldı Mr. Ireland? Şöminenin başına geri dön Mr. Lamb." Kocasını William'ın yanına gitmiş, ceketindeki toz toprağı silkeliyordu.

"Tam olarak değil." William duraksadı, Mr. Lamb'in gösterdiği ilgi kafasını karıştırmıştı. "Şeyde anlaştık..."

"O zaman bu kitabı yanınızda geri götürürseniz minnettar olurum."

"Ah, hayır." Mary telaşla odaya döndü. "Bu kutsal bir kitap anne. Shakespeare bizzat sayfalarını çevirmiş. Bizimle biraz oturamaz mısınız Mr. Ireland?" Onun yanına geldi ve avucuna iki madenî gine sıkıştırdı. "Bizimle bir şey içer misiniz?"

"Eminim Mr. Ireland'ın yapacak daha iyi bir işi vardır." Mrs. Lamb konuksever olmaya yatkın değildi; ama kocasının yüksek sesli kahkahası durumu onun aleyhine çevirmiş gibiydi.

"Misafir odasında Porto şarabı var anne. Mr. Lamb bizim konuğumuz."

William artık kalmayı pek de reddedemezdi, her halükârda Mary'nin yanında kendini tuhaf bir şekilde rahat hissediyordu. Onun teamüllerden bihaber olduğunu seziyordu. Üstelik Charles Lamb'ın kız kardeşiydi ve onunla yakınlaşmak için başka bir araç olabilirdi.

"Charles'ın onu bulması akıllıca olmuş. Daha doğrusu sizi bulması."

"Dükkânın önünden sık sık geçer." Birçok kez Charles'ı vitrinde sergilenen kitaplara bakarken gözlemlemişti. "Bu sabah ilk kez içeri girdi."

"Siz Holborn Pasajı'ndaki kitabevinden olmalısınız! Charles sık sık bahsetmiştir. Böyle şeylerin arasında olduğunuz için sizi çok kıskanıyorum. Mr. Ireland'ın kitapçı dükkânı varmış anne."

"Dükkân babamın..."

"İşleriniz iyi gidiyor mu?" Mrs. Lamb, William'la birden daha çok ilgilenir olmuştu.

"İyi bir iş, iyi bir eş."

"Şimdi bu lafların sırası değil Mr. Lamb. Eski bir şirket misiniz?"

"Babam işi yıllardır yürütüyor."

Mary Lamb, *Pandosto*'nun sayfalarını çeviriyordu. "Bu kitap," dedi William'a, "kış akşamları için birebir."

"Evet Miss Lamb. Dünyaya kapıları kapatıp..."

Mary başını eğik tuttu. "*Kış Masalı*'ndan önce okuduğu kitap tam da bu olabilir."

"Kumsala uzun uzun bakıp güzel deniz kabukları arayan bir çocuk gibi okumuştur."

Mary başını kaldırıp ona şaşkın şaşkın baktı. "Shakespeare'i her zaman sevdiniz mi?"

"Ah, evet. Daha çocukken ezbere okurdum. Sözleri bana babam öğretmişti." William masanın üstüne çıkıp

berrak, sakın bir sesle Hamlet ve Lear'ın iç monologlarını okuduğu akşamları hatırlıyordu. Samuel Ireland'ın arkadaşları ona bir doğa harikası gözüyle bakmışlardı.

"Charles'la ben de rolleri oynardık." Annesiyle babası sönmekte olan ateşle meşgul olurken, Mary ona kendisiyle kardeşinin *Kuru Gürültü*'deki Beatrice ve Benedick, *Nasıl Hoşunuza Giderse*'deki Rosalind ve Orlando ya da Ophelia ve Hamlet rollerini üstlendiklerini anlattı. Sözleri ezbere biliyorlardı; onları uygun buldukları hareketler ve tavırlarla süslerlerdi. Ophelia rolündeki Mary başını çevirip ağlardı, Hamlet rolündeki Charles ayağını yere vurup surat asardı. Bu sahneler, günbegün başına gelen her şeyden daha gerçek, daha ciddi görünürdü Mary'ye. "Ama Charles için bir oyunun parçasıydılar sanırım. Çenem düştü."

"Hiç de değil. Anlattıklarınız ziyadesiyle ilgimi çekiyor. Belki bilmek istersiniz Miss Lamb, imzasını keşfettim."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Shakespeare'in. James devrinden kalma eski bir tapu senedinde. Babam hakiki olduğunu onayladı."

"Kesinlikle onun elyazısı mı?"

"Hiç şüphe yok." Mary'nin yüzündeki yara izlerinin canlı teninden bir ton daha beyaz olduğunu fark etti. "Bir antikacıda buldum. Grosvenor Meydanı'nda."

"Böyle bir şeye sahip olmak..."

"Shakespeare'in evraklarını satan bir dükkân olması gerektiğini sık sık düşünmüşümdür. Çalışma odası ve kütüphanesindekiler resmen ortadan kayboldu. Hiçbir vasiyetnamede geçmiyorlar. Oysa ailesi onlara gereken saygıyı göstermiş olmalı."

"Doğal olarak."

"Muhafaza edilmiş olmalılar."

"Stratford'da mı?"

"Kim bilir nerede, Miss Lamb." Aralarında bir yakınlık hissetti. Bu yakınlığın nereden geldiğini bilmiyordu;

üzerlerine çöküvermişti. Mary'nin babası eski bir şarkı söylemeye başlamıştı.

"Sık sık merak etmişimdir," dedi Mary, cesaret edebildiği kadar yüksek bir sesle. "Shakespeare nasıl görünürdü acaba? Yaşarken yani."

"Kuşkusuz çok akli başında biriydi."

"Ona hiç şüphe yok. Son derece akli başında."

"Açık ve cömert biriydi herhalde. Ve dürüst."

"Yerinde duramazdı. Hiçbir güç onu tutamazdı."

"Elbette. Bu onun içinde vardı..." William'ın sesi yükseldi ama sonra duraksadı. "Dediğiniz gibi, Miss Lamb, sıradan bir fani değildi." Oda birden küçülmüş gibi göründü ona; Mary'ye kesin bir yakınlık duyuyordu, annesiyle babasına da, hatta duvarlardaki minyatürlere de.

"Yine de sıradan olmanın ne demek olduğunu anlıyordu Mr. Ireland, sizce de öyle değil mi?"

"Herhangi bir şey olmanın ne demek olduğunu anlıyordu."

"Oyunlarında sıradan insanlar var. Dadılar, tutuklular ve vatandaşlar var. Ama deha noktasına varacak ölçüde sıradanlar." Mary kendisiyle konuşurken bile William onun yalnızlığını fark etti; içinde öyle çok coşku vardı ki, sık sık dile getiriliyor olamazdı. "Juliet'in dadısını düşünün," diyordu. "Gelmiş geçmiş bütün dadıların özü."

"Sonra *Macbeth*'teki kapıcı var."

"Ah, evet. Onu unutmuştum. Shakespeare'in sıradan tiplerinin listesini yapmalıyız." Birinci çoğul şahıs fazla samimi geldi ve hemen annesine döndü. "Charles nerede kalmış olabilir anne?"

"Olmaması gereken bir yerde sanırım." Hoşnutsuz olmaktan memnun bir edayla iç çekerek nakışını eline aldı. Kocası, için için yanan ateşin başında uykuya dalmıştı.

"Size küçük bir parça çalabilir miyim Mr. Ireland? Bir şeyi kanıtlamama yardımcı olacak." Mary, şöminenin

yanındaki girintide duran küçük piyanonun yanına gidip kapağını açtı. Çalmaya başladığında parmakları tuşlara belli belirsiz dokunuyor gibiydi; ama *Clementi*'nin notaları oturma odasını doldurdu. Bir süre devam etti, sonra da ona döndü. "Sizce de güzel değil mi? Coşkun. Ama belirli bir anlamı yok. Shakespeare hakkında da böyle düşünüyorum. Sadece bir duyguyu yansıtıyor. Siyahı ve beyazı kullanıyor. Hepsi bu."

O anda William'ın gözlerine yaşlar dolsa, nedenini anlamazdı. "Biraz daha çalar mısınız?"

Müzik Mary'nin annesiyle babasının yanından bir karşılık bulmadan geçip gitti. Ama William'ı heyecanlandırdı. Kitabevinde müzik yoktu; sadece mesire yerlerinin ve meyhanelerin ezgilerini biliyordu. Bu tamamen farklıydı. Başka bir alandan geliyordu. Mary'yle ilgili algısını perçinledi.

Birden kapıya güm güm vuruldu. Mary çabucak piyanonun başından kalkıp hole gitti. Mr. Lamb uyanıp karısına şöyle sordu: "Değirmene daha kaç çuval gidecek?"

William birden kendini evde yabancı hissetti. Davetsiz misafir haline gelmişti. Holdeki sesleri duyabiliyordu.

"Anahtarlarımı kaybettim canım."

"Ne oldu sana?"

"Beni çarptılar."

"Çarptılar mı?"

"Zorbanın teki saatimi alıp kaçtı. Başıma baksana. Kanıyor mu?"

Mrs. Lamb deli gibi William'a baktı ve koltuğundan kalktı. "Neyin var Charles?"

"Soyuldum anne." Charles odaya girdi ve William'a zafer kazanmış gibi göründü. "Ah, Mr. Ireland. Geleceğinizi tamamen unuttum. Sizinle yeniden karşılaştığıma sevindim. Gördüğünüz gibi, alıkonuldum."

“Yaralı mısın Charles?”

“Hayır anne. Sanmıyorum. Kitabı gördün mü Mary?”

“Senden ne alındı Charles?”

“Saatim, anne. O kadar.”

Mary annesinin yanına gitti. “Bir şey yok. Charles gayet iyi. Kendine hâkim ol.” Onu tekrar koltuğa oturttu. “El sürmemişler. Sadece saati gitmiş.” Mr. Lamb yeniden uyuklamaya başlamıştı.

Charles, William’ın yanına oturdu. “Arkadaşlarla yemekteydim. Yoksa randevumuzu hatırlardım. Sonra da bu oldu.” Sesinde bir küçümseme belirtisi vardı galiba.

“Önemi yok Mr. Lamb. Anne babanız ve kız kardeşiniz çok konukseverdi. Biraz müzik dinledik. İyi olduğunuzdan emin misiniz?”

Charles elinin bir hareketiyle soruyu savuşturdu. “Müzik mi? Şansınız varmış. Kitap bu tabii.” *Pandosto*’nun kopyasını Mary’nin bıraktığı sehpadan aldı.

“Ta kendisi.”

“Alabilir miyim?”

“Artık sizin. Kardeşiniz paranın geri kalanını ödedi.”

“Peki nasıl yaptı bunu?”

“Hiçbir fikrim yok.”

“Benim var. Büyük teyzemiz ona küçük bir yıllık gelir bıraktı. Seething Sokağı’ndaki West Lothian Bankası’ndan alıyor. Güzel yer.”

“Şansın varmış Charles.” Mary annesini sakinleştirmiş, şimdi de onlara katılmıştı. “Yaralanabilirdin.”

“Londra sokaklarında her zaman şanslıyım Mary. Şehirde büyülü bir hayat sürüyorum.”

“Sizce bu akıllıca bir laf mı Mr. Ireland?”

“Madem deneyimleri böyle... Bazıları şehri daha zorlayıcı bulur.”

William birkaç ay önce Strand'in hemen aşağısında, Thames kıyısında yürüyüşe çıkmıştı; sular yükselmişti, saat sabahın üçüydü. Yükselen suyun sesinin ve akışının tadını çıkarmak için genellikle bu saatte gelirdi. Bu ona umut verirdi. Kenarda durup botlarını ve pantolonunu çıkaran bir adam görmüştü. Niyeti su götürmezdi. "Durun bir dakika." İçgüdüyle hareket eden William onun yanına koştu. "Bekleyin!"

Genç biriydi, yaşça William'dan daha büyük değildi. Soğuktan titriyordu. William'ın pek duyamadığı bir şey mırıldandı; Yeni Ahit'ten bir pasaj gibiydi ama William emin olamadı. William genç adamın kolunu tuttu ama adam silkinip kurtuldu. "Yüzüme bak," dedi adam. "Bu yüzü bir daha asla görmeyeceksin." Sonra geriye doğru hoplar gibi oldu. Suya düştü ve bir süre sürüklendi; sürüklenirken William'a gülümsedi. Sonra gitti. Thames'in sakin yüzeyinin altındaki güçlü gelgit akıntısı onu aşağı çekti. Öyle ani ve öyle zahmetsiz oldu ki her şey, William adamın peşinden gitmek için tuhaf bir arzu duydu.

* * *

Charles ve Mary Lamb'le birlikte Laystall Caddesi'nde otururken, bu duyguyu hâlâ hatırlıyordu.

"Misafirperverliğinizden daha fazla yararlanmayayım," dedi, ayağa kalkarak. "Babam beni bekliyordur."

"Peki yine gelecek misiniz?" Mary kardeşine döndü. "Mr. Ireland bana başka Shakespeare'ler göstermeye söz verdi. Hakiki elyazısını."

William, babalarını uyandırmamak için sessizce çıktı ve Charles'la eşikte durdu.

"Sizi sıkıştıran kimdi? Bir haydut mu?"

"Hiç görmedim." Charles çok yorgunmuş gibi kapıya tutundu.

“İçkili miydiniz?”

“Korkarım öyle.”

“Dikkatli olmalısınız Mr. Lamb.” Mary’nin tarafını tuttuğunun farkındaydı. “Gece sokaklar hiçbir zaman güvenli değil.”

“Geceyi ne zaman düşünsem, Mr. Ireland, aklıma avlulardaki kediler gelir.”

Dördüncü bölüm

O geceki olaylardan üç hafta sonra, Mary Lamb, Holborn Pasajı'na gitmeyi göze almaya karar verdi. Karşılaşmalarından beri William Ireland'ı sık sık kitaplarının arasında hayal etmiş ve William onun hayalinde ilgi çekici bir figür haline gelmişti. Charles'ın arkadaşlarının hepsi fazla gürültücüydü; fazla gevezeydiler. William daha duyarlıydı. Daha ince bir ruhu vardı ya da Mary öyle sanıyordu. Kitabevine yaklaşp da kapının üzerinde asılı tabelayı –“Samuel Ireland, Kitapçı”– okuyunca daha hızlı nefes almaya başladı. Cumbayı geçti, çabucak yürüyüp gitmeye karar vermişti ki, içeriden böğürtüyü andıran yüksek sesli bir kahkaha geldi. Duraklayıp dönünce, yaşlıca bir adamın William'ın sırtını sıvazladığını, başka bir adamın da onlara baktığını gördü. William başını kaldırdı ve gelmesini beklemiş gibi Mary'ye şöyle bir baktı, sonra da kapıya koşturdu. “Miss Lamb, içeri gelir misiniz? Bizi boş bir anda yakaladınız.” Mary neredeyse zorla dükkânın içine çekildi; yabancılarla karşılaşmaktan nefret ederdi. Samuel Ireland'ı oğluna olan benzerliğinden tanıdı ama kahkahasının kalıntıları hâlâ yüzünde olan yaşlıca beyle kendini el sıkışırken bulunca Mary'yi utançtan sıcak bastı.

Samuel Ireland kendisiyle konuşuyordu. “Sizinle tanışmaktan şeref duydum Miss Lamb. Görüyorum ki Mr.

Malone kendini tanıttı. Âlim olduğunu biliyorsunuzdur şüphesiz. Bulduğumuz şey, Miss Lamb, bir mücevher.”

“Her türlü mücevherden daha değerli baba.”

“Bunu görüyor musunuz?” Samuel Ireland, kenarının rengi hafifçe atmış, yassı ve yuvarlak, kırmızı bir bal mumunu yukarı kaldırdı. “Onun mührü.”

“Onun nişanı,” dedi yaşlı adam.

“Evet, öyle açıkladınız Mr. Malone.” Samuel Ireland hâlâ Mary’ye gülümsüyordu ama adamın muzaffer havası kızın hoşuna gitmedi. “Tekrarlamakta fayda var efendim, eğer izin verirseniz.”

İncelesin diye mührü Mary’ye uzattı, Malone da detayları göstermek için kızın üzerine eğildi. Mary onun yaşlı, ekşi nefesinin kokusunu alabiliyordu. “Bu *quintain*.” Mary, bir demir çubuğa asılmış, ucunda çuval olan bir sırık gördü. “Atlı mızrak dövüşüne özgü, dönüp duran bir alet. Binici dörttnala ona doğru giderdi. Ona mızrağıyla vururdu yoksa alet ona bir tane patlatırdı. Önemini anlıyor musunuz? İsminizi duyamadım. ‘*Shake*’ ‘*spear at it*.¹ Şuna bakın. İşte başharfleri.” Mary mührün dibinde belli belirsiz bir “W” ve “S” seçebildi. Keyifli hallerini şimdi anlıyordu.

“Yazışmalar için kullanırdı,” dedi William. “Tiyatro belgeleri için. Mr. Malone nezaket gösterip bizim için teşhis etti. Kendisi oyunlarda geçen kelimelerin listesini yayımlamıştır.”

Malone yemyeşil ipekli bir yelek giymişti, yeleğin cebinden küçük bir ciltli not defteri çıkarıp William’ın babasına doğru döndü. “Nesneden daha fazlasına ihtiyacımız var. *Fons et origo*’ya ihtiyacımız var Mr. Ireland.”

“Efendim?”

1. Ona mızrak sallama. (Ç.N.)

"Menşei. Köken."

Samuel Ireland, Mary'nin gözlemlediği gibi çabucak başını iki yana sallayan oğluna baktı. "Bunu açıklamaya izniniz yok Mr. Malone..."

"Bir müşteri mi?"

"Söyleyemem."

"Şey, üzgünüm. Bu hazinelerin kaynağı bilinmeli."

Belli ki Malone'un sözlerine kulak asmayan Samuel Ireland, Mary'nin kolunu tuttu. "Senedi gördünüz mü Miss Lamb?"

"Senedi mi?"

"Ona sadece sözünü ettim baba."

"Ah, bu kesinlikle olmaz. Miss Lamb senedi bizzat görmeli. William sizin Shakespeare'le ilgili her şeyi sevdiğinizi söyledi."

"Doğrusu öyle. Evet, severim."

"İşte burada." William'ın babasının hafif tapon bir havası olduğunu fark etmek Mary'yi çok şaşırttı. Onun ailesini böyle hayal etmemiştii. "Senet bu, Miss Lamb." Bir tirşe parçasını önüne koyup işaretparmağıyla nazikçe dokundu. "Çok seçme."

"Dikkatle inceledim," dedi Malone kıza. Ağzı bir kez daha tehlikeli şekilde yaklaşmıştı. "Gerçek elyazısı. Şüphe yok."

"Buna çok memnun oldum," demekten başka bir şey gelmedi Mary'nin aklına.

William onun sıkıntısını fark etti. "Birlikte biraz yürürebilir miyiz Miss Lamb?"

"Ah, evet. Elbette."

Telaşlı bir vedalaşmadan sonra Mary'yi Holborn Pasajı'nın soğuğuna çıkardı; içeriden sonra soğuk iyi geliyordu.

"Sizi rahatsız ettiğimiz için üzgünüm," dedi. "Çok çokşukulular."

“Özür dilemeyin Mr. Ireland. Coşkunun yanlış bir tarafı yok. Sadece içerisi havasız geldi.”

Tezgâhı her zaman Holborn Pasajı ile King Caddesi’nin köşesinde duran yapay çiçekçinin yanından sessizce geçtiler.

“Size bir itirafta bulunmam gerek Miss Lamb.”

“Bana mı?”

“Senedin Grosvenor Meydanı’ndaki bir antikacıdan geldiğini söyledim size. Öyle değil. Bana mührü veren kişiden geldi.”

“Anlamıyorum...”

“... sizinle ne ilgisi olduğunu mu? Elbette sizinle hiçbir ilgisi yok. Bir daha bu konuda konuşmayacağım.”

“Hayır. Bu kişinin neden böyle değerli hediyeler verdiğini diyecektim.”

“Size bir hikâye anlatabilir miyim Miss Lamb? Bir ay önce Maiden Sokağı’ndaki kahvecide oturuyordum. Bilir misiniz orayı? Fransız maunundan çok güzel bir tezgâhı vardır. Kısa süre önce Long Acre’daki bir müşteriden satın aldığım, Chaucer’ın *Canterbury Hikâyeleri*’nin eski bir siyah baskılı basımını yanıma almıştım ve sayfalarını çeviriyordum ki, açıkça bana hitap eden bir ses duydum. ‘Kitapların meziyetlerini bilir misiniz efendim?’

Arkamdaki masada oturan, orta yaşlı bir kadındı konuşan. Tepeden tırnağa siyahlar giymişti; siyah bonesi, siyah şalı ve siyah şemsiyesi vardı. Bir kadının bir kahvecide tek başına oturması alışılmış bir şey değildir, Maiden Sokağı’nda bile; tabii ben de biraz tedirgin olmuştum. Hayat kadını olmadığı belliydi. Münasebetsizliğimi bağışlayın Miss Lamb. Yaşı ve görünümü bunu imkânsız kılıyordu. Ve sanırım ya sarhoştur ya da kaçıktı. ‘Meziyetler mi, madam?’

‘Böyle şeylerden anlar mısınız? Kâğıtlar, kitaplar ve benzerlerinden?’

‘Benim mesleğim bu.’

‘Avukatlara güvenmem.’ Bir fincan sasafraya çayı içtiğini fark ettim, enikonu nefret ettiğim bir karışım. ‘Gördüğünüz gibi dul bir kadını.’

‘Üzüldüm.’

‘Üzülecek bir şey yok. Hayvanın tekiydi. Ama bana bir sürü evrak bıraktı.’ Bu doğal olarak ilgimi çekti. ‘Evraklara aklım ermez. Bana bir akıl lazım.’ Londra sokaklarında sıkça görülen şu meczup kadınlardan biri olabileceği geldi aklıma yine. Ama başka şeyler çağrıştıran bir dikkat ve sebat vardı onda. ‘Size bu şekilde hitap etmemin tuhaf olduğunu düşünebilirsiniz efendim. Ama dediğim gibi, avukatlardan, hukukçulardan ve benzerlerinden hiç hoşlanmam. Son birkaç haftadır kendi kendime dedim ki, inceleme ve deşifre etme yeteneği olan birisine rastlarsam, o kişinin üzerine atlayacağım.’ Buna gülümsemekten kendimi alamadım. ‘Görüyorsunuz ya efendim, ağdalı konuşmalara alışkın değilim. Bana isminizi söyler misiniz?’ Siyah ipek çantasını açtı, bariz bir menekşe kokusu aldım. Güzel bir parfümdür, sizce de öyle değil mi? ‘Benim kartım yok. Sadece kocamınki var. Ama adres aynı.’ Kocasını Valentine Strafford’ın çay ithalatçısı olduğunu ve bir zamanlar güzel bir adreste yaşadığını fark ettim – Marylebone semtindeki Great Titchfield Caddesi. Ona ismimi söyledim ve uğrayacağıma söz verdim. Nezaket icabı.

Üç gün sonra, Clipstone Caddesi’ndeki bir ciltçiye giderken, tamamen tesadüfen evin önünden geçtim. O mahalleyi bilir misiniz Miss Lamb? Çok eski değildir ama ilginçtir. Aslında onu ziyaret etmek gibi bir niyetim yoktu ama büyük ölçüde merakımı uyandırdığını itiraf etmeliyim. Zemin kat penceresinden içeri bir göz attım, bir de ne göreyim, uzun bir masada kâğıt yığınları ve elyazması ruloları! İple ya da bantla tutturulmuş başka

belgelerin yanı sıra masanın üstünde dosyalar ve kutular da vardı. Demek ki kocasının evrakları hakkında gerçeği söylemişti. Duraksamadım, içgüdüyle basamakları tırmanıp zili çaldım; kapıyı bizzat açarak beni şaşırttı. 'Geleceğinizi umuyordum Mr. Ireland. Sizi bekliyordum.'

Evrakların bulunduğu, zemin kattaki odaya götürdü beni. Arka tarafta uzun ve dar bir bahçe görebiliyordum, kaya havuzu biçimindeki şu göstermelik yapılardan biri vardı orada. Çok moda olmuştu bunlar. 'Size yardım edip edemeyeceğimden emin değilim Mrs. Strafford.'

'Yok canım. Odaya girdiğinizde gözlerinizin fal taşı gibi açıldığını gördüm. Böyle şeyleri seviyorsunuz.' Bana sasafra ikram etti ama geri çevirdim. Belli ki kocasının çayını beğenmiyordu. 'Elbette karşılığını alacaksınız.'

'Ödemeyi konuşmadan önce evraklara biraz göz gezdirmeme izin verin.'

'Hiçbir önem taşımıyor olabilirler.'

'Büyük önem taşıyor da olabilirler. Önce bir inceleyeyim.'

Böylece işe koyuldum. İlginç bir koleksiyondur. On üçüncü yüzyılda Bermondsey Manastırı'ndan yapılan ödemelerin kayıtları vardı, bir de on altıncı yüzyılda Devon'daki Morebath semtinden bir kira listesinin bölümleri. Umarım sizi sıkımsıyordumdur. Gravesend'den Cliffe'e kadarki kıyı şeridinin haritası vardı; tarih belli değildi ama kaligrafi göz önüne alındığında, sanırım on yedinci yüzyılın ortalarından kalmaydı. Bu parçaların kocasının eline nasıl geçtiğini tespit edemedim elbette. On üçüncü yüzyılda, II. Richard devrinde Londra Gümrük İdaresi'ndeki tüketim vergisi kontrolörü tarafından imzalanmış uzun bir mal envanteri buldum, hanedan düsturları ve armalarının bulunduğu sayfalar da vardı. Bana rasgele bir koleksiyon gibi geldi ama öyle acayip bir şeydi ki heyecan duydum. Maceracı yönüme hitap etti.

Derken bir senede rastladım, yakın geçmişte noter tarafından tasdik edilmiş ve Londra bölge yetkilisinin ayırt edici yeşil balmumuyla mühürlenmişti. Babam bu mührü çeşitli vesilelerle göstermişti bana. Ama antika değildi bu. Knightrider Caddesi'ndeki bir mülkle ilgiliydi ve Strafford'ın daha iki yıl önce 235 pounda bir konut satın aldığı belgeden belliydi. Hole girip Mrs. Strafford'a seslendim, birinci kattan hemen indi.

'Bir şey mi buldunuz Mr. Ireland?'

'Sanırım buldum Mrs. Strafford. Size şu belgeyi göstereyim. Daha önce gördünüz mü?'

'Hayır. Görmedim.'

'Öyleyse yeni bir eviniz var.'

'Kocam bundan hiç söz etmedi. Aklından ne geçiyordu acaba? Knightrider Caddesi mi? St. Paul Katedrali'nin orası, değil mi? Ucuz bir mülk olmadığından eminim.' Başını kaldırıp bana baktı; ama ben böyle konulardan hiç anlamam. 'Hemen görmeliyiz.'

Kapalı bir faytonu çevirdik. Ben üstü açık arabayı tercih ederim. Bu faytonlar bayat saman ve nemli şemsiye kokuyor, sizce de öyle değil mi? Ama başka seçeneğimiz yoktu. Genç bir çocuğun atların altında ezildiği Holborn'da kısa bir süre durdurulduk, sonra da doğuya, Knightrider Caddesi'ne doğru gittik. O caddeyi bilir misiniz Miss Lamb? Roma amfiteatrlarının yan tarafı gibi kıvrılır. Adını da buradan almıştır.

Ben ücreti ödemeye fırsat bulamadan Mrs. Strafford arabadan atladı ve hevesle ilerleyip doğru kapıyı geçti. Onu geri çağırdım, birlikte caddede durduk. Karanlık bir akşamüstüydü, pencerenin ardında mum yanıyordu. Oldukça şaşırtıcıydı bu. Güya ölmüş olan Strafford'ın burada yaşıyor çıkması bana hayret verici görünmezdi; Mrs. Strafford'ın yüzündeki dehşet ifadesine bakılacak olursa, aynı düşünce onun da aklına gelmişti. Ama göre-

bildiğim kadarıyla cesaretini topladı ve kapıya çıkan basamakları tırmandı. Kapıyı tıklattı; eldiven takmamış olduğunu ilk kez fark ettim. Tuhaf, sizce de öyle değil mi? Derken görünmez bir el mumu kaldırdı. Giderek artan bir sabırla bekledik, ta ki korkunç bir hastalıkla iki büklüm olmuş gibi görünen yaşlı bir hanım kapıyı açana dek. 'Evde kimse yok,' dedi.

Benim şaşkın bakışlarım altında Mrs. Strafford onun yanından geçip seslendi: 'Aşağı in! Aşağı in!'

'Mr. Strafford artık hiç gelmiyor.'

'Efendim?' Mrs. Strafford merdiveni tırmanmak üzereyken geri döndü.

'Sekiz aydır gelmedi. İki aydır da paramı alamadım.'

'Siz kâhyasınız, değil mi?'

'Öyleydim ama paramı alamadım.'

'Onun icabına bakarız.' Mrs. Strafford'ın işleri geciktirecek bir kadın olmadığını görebiliyordum. 'Kocamın size ne kadar borcu vardı?'

Kadın Mrs. Strafford'ın birden ortaya çıkmasına şaşırıysa da belli etmedi. 'Altmış şilin. Haftalık on üç.'

'Kâğıt paraya itirazınız olmaz herhalde.' Çantasından üç poundluk banknot çıkardı. 'Madenî para kadar iyidir.'

Aralarında biraz daha konuştular ama ben bu eski evin kapılarının ardında ne olduğunu merak ediyordum; tabii bir şey varsa eğer. Geçmişe dair kanıtları severim Miss Lamb. Merdivenin hemen öbür tarafında bir arka oda vardı; girer girmez eski evrakların hafif kokusunu aldım, herhangi bir şifalı ot ya da bitki kadar ferahlatıcı geldi bana. Toz ve kapalı kalmanın tadıyla kıyaslandığında çiçeklerin tatlılığı nedir ki? Odanın bir köşesinde büyük, ahşap bir yazıhane vardı; onu açtım ve katlanmış, bağlanmış ya da tek tek yapraklar halinde konulmuş bir yığın belge buldum.

Mrs. Strafford birden arkamdan geldi. 'Nedir bu? Daha fazla evrak mı? Aman Tanrım, kocam evraklar arasında boğuluyormuş.'

'Evin her yerinde olabilirler. Ne yapabilirim...'

'Ne mi yapabilirsiniz onları? Alabilirsiniz, Mr. Ireland. Benim için evi buldunuz. Evrakları sizin olabilir.'

Bir an dikkatle düşündüm ve pis bir pencereden parke taşı kaplı küçük bir avluya bakarken buldum kendimi. 'Hayır. Bu adil değil. Başka türlü yapalım. Benim için değerli olan ama sizin için olmayan bir şey bulursam, o zaman alabilirim.'

'Kabul.'

'Bu kadar kolay mı kabul edeceksiniz?'

'Hiç sahip olmadığım bir şeyi vermek kolay. İşte kâhyanın anahtarları, Mr. Ireland. İşinizi bitirdiğinizde ev satılacak.'

Ertesi sabah Knightrider Caddesi'ne tekrar gittim, babama Bow Sokağı'nda bir beyfendinin kütüphanesini inceleme işini bahane ederek. Size söylediğim gibi, bunun kendi maceram olmasını arzu ediyordum. Evin en üstünden başladım ve her odayı didik didik aradım. İhtiyar kâhyanın işgal ettiği küçük bir oda dışında evin büyük bölümü mobilyasızdı; ama çeşitli kutular ve sandıkların içinde başka belgeler de buldum. Mr. Strafford'ın bir zamanlar müzmin ve hevesli bir elyazması koleksiyoncusu olduğunu anlamıştım artık; ölüm istatistikleri, uzun parşömenlere yazılmış oyuncu rolleri, diplomatik yazışmalar, hatta resimli bir İncil'in tek kırım sayfaları vardı. Sizi sıkıyorsa söyleyin Miss Lamb. Ne var ki, William Shakespeare'in imzasının bulunduğu senedi ikinci sabah buldum. Babamın az önce size gösterdiği senet. İlk başta ismi fark etmemiş ve belgeyi başka senetlerle birlikte bir kenara koymuştum. Ancak bir şey dikkatimi çekmiş olmalı. 'W' ve 'Sh' harflerinin yakınlığı

olsa gerek. Sayfayı yeniden elime aldım; bir saat sonra onu kitabevine götürüyordum. Babam için mükemmel bir hediyeydi. Ama sonra, daha dün, mührü de buldum."

"Kadının mühürden haberi var mı?" Mary hikâyeyi derin bir sessizlikle dinlemiş ama şimdi çok merak etmişti.

"Mrs. Strafford'ın mı? Ah, evet. Ama değer vermiyor. Shakespeare'e zerre kadar ilgi duymuyor. Onda bizim... coşkumuz yok."

"Kocasının varmış."

"Bu şeyleri maksatlı olarak mı topluyordu yoksa laf olsun diye mi malzeme biriktiriyordu, henüz emin değilim. Hâlâ bir sürü irili ufaklı kutuyu aramam gerek. Strafford'ın evraklarından babama söz etmeye kendimi mecbur hissettim ama ayrıntı vermedim. Boşboğazlık ederdi. Onu tanırım."

"Size imreniyorum."

"Ne için Miss Lamb?" Şimdiye dek kimse ona bu tarzda hitap etmemişti.

"Peşine düştüğünüz bir şey, bir amacınız var."

"Ben olsam durumu bu kadar yüceltmezdim."

"Ah, ben yüceltirdim."

"Öyleyse belki de bu... peşine düştüğüm bu şeyi... sizinle paylaşabilirim."

"Ne şekilde?"

"Bulduklarımı size getirebilirim. Babamın da sizin de hoşunuza gideceklerdir."

"Bunu yapar mısınız?"

"Elbette. Memnuniyetle. Seve seve. Kardeşinize de söyleyebilirsiniz tabii."

* * *

Catton Caddesi'ne kadar yürümüşlerdi ama ayrılmaya gönülsüz gibiydiler. O yüzden Mary onunla tekrar

High Holborn'a yürüdü. Kendine de söylediği gibi, ona çok tuhaf bir ilgi duyuyordu ama bunun nedenlerini nasıl açıklayacağını bilemiyordu. Onun annesinin olmadığını seziyordu ama buna da bir açıklama getiremezdi; içsel huzursuzluğu çağrıştıran belki de hassaslığıydı. Sonradan kardeşine "gözlerinin yalnız" olduğunu söyledi, Charles ise onun duygusallığına güldü; ama Mary'ye göre doğru tanımdı bu.

"Hem yalnız hem yakışıklı," dedi Charles.

"Ciddi ol Charles." Yanakları al al olmuştu. "Korunmaya ihtiyacı var."

"Neyden?"

"Emin değilim. Kendisi ile dünya arasında bir savaş var gibi. Kendisinin yaralı taraf olduğuna inanıyor ve mücadeleye devam edecek."

Beşinci bölüm

William Ireland, Mary Lamb'i High Holborn'un köşesinde bırakıp kalabalığın arasına karışmasını seyrettikten sonra kitabevine döndüğünde, babasını tek başına buldu. Samuel Ireland bir aşağı bir yukarı yürüyor, rugan ayakkabıları ahşap zemine hafifçe vuruyordu.

"Mr. Malone selam söyledi. Göz doktoru randevusuna yetişmek için gitmek zorunda kaldı."

"Hoşuna gitti, öyle değil mi?"

"Çok memnun kaldı. Çok." Dükkânda boylu boyunca yürüdükten sonra oğluna döndü. "Müşterini bir daha ne zaman göreceksin?"

William, Mary Lamb'e anlattığı kadarını nakletmemiştir ona; babasına verdiği tek bilgi, yaşlıca bir hanımın evindeki kütüphanede bir tapu bulduğu, onun da karşılığında, ilgilenmediği bazı parçaları kendisinin almasına izin verdiğiydi. Kadına kalırsa bunlar "kâğıt parçası"ydı. William kadının adını asla açıklamayacağına dair ciddi ciddi yemin ettiğini de anlattı babasına. Onun kolay heyecanlandığını, hava atmaya meraklı ve ölçüsüz dolaplar çevirmeye yatkın olduğunu biliyordu. Örneğin babasının içinden Edmond Malone'u işin içine katmak gelivermişti.

"Birkaç gün içinde ona uğrayacağımı söyledim."

“Birkaç gün mü? Elimizde ne olduğunu biliyor musun?”

“Bir mühür.”

“Bir maden. Altın madeni. Açıkartırmada böyle şeylerin kaç para ettiğini biliyor musun?”

“Hiç düşünmedim baba.”

“Sanırım müşterin de düşünmüyor, yoksa onları senin kullanımına sunmazdı. Yoksa bağışçın mı demeliyim?” Sesinde bir kinaye tonu vardıysa bile, William fark etmemiş gibi yaptı. “Kendisi böyle ufak hesaplara tenez-zül etmiyor galiba?”

“Onlar sadece hediye. Sana söylediğim gibi, rahmetli kocasının bir tapusunu buldum...”

“Ve bunların senin için parasal değerleri yok, ha?” Samuel Ireland dükkânı arşınlamaya devam etti. Gizlemeye çalışmadığı tuhaf bir enerjinin ya da gücün etkisi altında olduğu açıkça belliydi. “Sana şunu sorayım William. Kendini geliştirecek güce sahip misin? Bu hayatta başarıya ulaşacak güce?”

Soru değil, meydan okumaydı bu. “Umarım. Sanırım.”

“O zaman bu fırsatı kaçırmamalısın. Oradan başka Shakespeare evraklarının da çıkacağına eminim. Tek bir yerde senet ve mühür bulmak tesadüf olamaz. Onları arayıp bulmalısın William.” Bir raftaki kitapları yeniden düzenlemek için sırtını döndü. “Müşterinin bilmesine gerek yok. Onları özel olarak satabiliriz.”

William babasının ceketinin arkasında beyaz bir saç fark etti ve onu silkmek için kendini zor tuttu. “Onlar satılamaz baba.”

“Satılamaz mı?”

“Kadının cömertliğinden faydalanmayacağım.”

Babası daha dik durmak için gözle görülür bir çaba

sarf etti. "Bu konudaki görüşlerimi... duygularımı... dikkate almayacak mısınız?"

"Elbette her zaman tavsiyeni dinlemeye hazır olacağım baba; ama benim için bir prensip meselesi bu."

"Prensiplerden söz etmek için daha çok gençsin." Sırtı hâlâ dönüktü. "Prensiplerin sana daha iyi bir hayat kazandıracak mı sence?"

"Beni daha kötü bir hayata sürüklemeyecekler."

"Ömrünün geri kalanı boyunca bir dükkânda çalışmak mı istiyorsun?" Babası döndü; ama hâlâ ona bakmıyordu. Tezgâhın yanına gidip elinin ayasıyla üzerini sildi. "Tüccar olmaktan başka bir tutkun yok mu?" William sessiz kalarak babasını konuşmaya zorladı. "Ben hayata başladığımda bu bağışçı, bu müşteri elimde olsaydı, ondan faydalanırdım."

"Ne şekilde faydalanırdın?"

"Yükselmek için."

"Peki bunu nasıl başaracağım baba?"

"Bankaya para yatırarak." O an için oğluna baktı. "Yoksulluk nedir, haberin var mı? Ben dünyaya cebi delik geldim. Ekmeğimi kazanmak için mücadele etmek zorunda kaldım. Monmouth Caddesi'ndeki parasız okula gittim. Neyse, bunların hepsini sana anlattım." William gerçekten de babasının hikâyesini daha önce dinlemişti. "Sokakta tezgâh açmak için yalvar yakar birkaç şilin borç aldım. İşleri çok yavaş büyüttüm ama büyüttüm. Bunların hepsini biliyorsun."

"Biliyorum."

"Peki daha fazlasını nasıl başaracağını biliyor musun? Nasıl başlayacağını biliyor musun?" Samuel Ireland yavaş yavaş merdiveni tırmandı, nefesi kesilmiş gibi bir basamakta durakladı.

William onun yukarıdaki odaya girip gözden kaybolmasını bekledi. Sonra Shakespeare'in kırmızı mührü-

nün yanına gitti, onu ellerinin arasına aldı ve ağlamaya başladı.

* * *

Bundan üç gün sonra, William "Sweet Julie" şarkısını mırıldanarak dükkâna girdi ve koşarak üst kattaki yemek odasına çıktı. Rosa Ponting'le babası deniz kömürü ateşinin başına oturmuş, Noel *posset*'i¹ göndermenin faydalı ve kârlı olacağı tanıdıkların listesini çıkarıyorlardı. "Cum-mings çok yaşlı," diyordu Rosa. "Damlata damlata içer."

"Sana bir hediyem var baba." Göğüs cebinden solmuş bir yaprak tirşe çıkardı. "Dört mevsimlik bir hediye." Samuel Ireland çabucak sandalyesinden kalkıp kâğıdı hevesle aldı. "Vasiyetnamesi."

"Vasiyet değil, vasiyetname mi?"²

"Hiç kuşku yok. Bir keresinde bana Katolik olarak öldüğünü söylememiş miydin?"

Samuel Ireland masanın yanına gidip belgeyi yaydı. "Ona dair bir şüphe vardı. Artık yok."

* * *

Son Stratford ziyaretleri sırasında konuyu tartışmışlardı. Mr. Hart'la çay içtikleri doğum yerinden ayrıldıktan sonra, Henley Caddesi'nden nehre doğru yürümüşlerdi. John Shakespeare'in, bir çatı girişinin arkasına saklanmış olan vasiyetnamesini gözden geçiriyor ve babanın dinî kanaatlerini oğlun takip edip etmediği konusunda tahmin

1. Sıcak sütün içine şarap ya da bira katılarak yapılan içecek. (Ç.N.)

2. İngilizcede sırasıyla *will* ve *testament*. Kelimelerin ikisi de vasiyetname anlamına gelmektedir fakat *testament* çoğunlukla taşınır mallarla ilgili sayılır. Burada *will*'e karşılık olarak vasiyet, *testament*'a karşılık olarak vasiyetname kullanılmıştır. (Y.N.)

yürütüyorlardı. Samuel Ireland'ın mücevher topuzlu bir bastonu vardı, söylediklerini vurgulamak için onu yere vuruyordu. "Katolik Thomas More üzerine bir oyun vardı, Shakespeare'in olduğu sanılıyordu. Ama piç baskıydı."

"Piç baskı mı? Nedir o baba?"

Bir an birbirlerine baktılar ve Samuel bastonunu parke taşına sertçe vurdu. "Hiçbir şey. Sadece bir terim. Kanonun parçası olmadığı anlamına geliyor."

William gözlerini karşıya dikip baktı, Henley Caddesi'nde güdülen küçük bir domuz yavrusu sürüsünü fark etmedi bile. "Ama ilginç bir ifade. Piç baskı."

"Bu laflar fazla serbestçe kullanılabiliyor William. İlim kesin bir şey değildir. Şu küçük yaratıkları görüyor musun?"

"Yani âlimler yanılıyor olabilirler mi?"

"Kaynaklara fazla kafa yoruyorlar. Kökenlere. Ozanın dizelerinin harika yüceliğini incelemek yerine, Shakespeare'in kopya etmiş olabileceği özgün eserleri bulmaya çalışıyorlar. Hatalı bilim bu."

"Shakespeare'in her şeyi kopya ettiğini söyleyenler var."

"Bu tam da kastettiğim varsayım. Saçma. Anlamsız. Şahane, özgün bir insandı o."

"Yani kökensiz miydi?"

"Kökenler önemli değil, diyelim mi William?"

"Bunu duyduğuma sevindim." Babası bir an ona sert sert baktı. "Shakespeare'in yeri ayrı anlamına geliyor."

* * *

Samuel Ireland yemek masasına yayılmış olan parşömeni inceliyordu hâlâ.

"Vasiyetname onun Katolik olmadığını kanıtlıyor baba. Kelimeleri seçebiliyor musun?"

“Burada, ruhunu İsa’ya teslim ettiğine dair bir şeyler var.”

“Meryem yok. Azizler yok. Batıl inanç yok. Bağnazlık yok.”

Samuel Ireland gözlerini sildi; gergin olduğu için yapmış gibi görünüyordu bu hareketi “Yanlışlık yok mu William?”

“İmzaya bak baba. Senettekiyle tıpatıp aynı.”

Rosa Ponting hâlâ Noel içkisi listesini inceliyordu. “Vaktini boşa harcıyorsun Sammy. Oğlun bu şeyleri satmayacaksa ne işe yarayacaklar?”

* * *

Ertesi hafta soğuk bir akşam Samuel ve William Ireland, Fetter Sokağı’ndaki St. Mildred Kilisesi’nin yanında bulunan Church House’un¹ kütüphanesine davetliydiler. Burada Doktor Parr ve Doktor Warburton tarafından karşılandılar, ikisi de papazlara özgü şekilde simsiyah giyinmişti; beyaz çorapları, beyaz manşetleri ve tozlu gri perukları vardı.

“Memnun olduk,” dedi Doktor Parr.

“Hem de çok,” dedi Doktor Warburton.

İkisi de büyük bir nezaketle eğilerek selam verdi.

“Mr. Malone başpiskoposa mektup yazdı.”

“Başpiskopos çok sevindi.”

Bu iki yaşlı papaz William’ın o kadar merakını uyandırmıştı ki, bir an için başını çevirmek zorunda hissetti kendini. Ağır, siyah bir çerçeve içindeki İbrahim ve İshak gravürüne dikkatini verdi.

“Önde gelen şairimizin bütün Katoliklik şüphelerinden kurtulduğunu bilmek... Çok sevindirici.”

1. İngiltere Kilisesi’nin merkezi. (Y.N.)

William, iki rahibin çürük portakal koktuğunu da fark etti.

"Bizimle *amontillado* içer misiniz?" diye sordu Doktor Parr.

"Sert mi sert."

Doktor Warburton küçük bir çanı çaldı ve -yine siyahlar giyinmiş, beyaz manşetli, gri peruklu- siyahi bir çocuk gümüş tepsiyle dört kadeh ve bir karaf getirdi. Doktor Parr *sherry*'yi kadehlere doldurdu ve "şahane ozan"a kadeh kaldırdı.

Sonra Samuel Ireland, William'ın önceki hafta zafer neşesiyle getirdiği belgeyi taşıma kutusundan çıkardı. "Sekreter elyazısını okuyabiliyor musunuz efendim?"

"Bu yazıyla bütün hayatım boyunca haşır neşir oldum."

"O zaman size zorluk çıkarmayacaktır bu."

Doktor Parr tirşeyi ondan alıp meslektaşına verdi. Açıkça zevk aldığı bir ritüelle gözlüğünü takan Doktor Warburton yüksek sesle okumaya başladı. "Bütün günahlarımızı bağışla Tanrım, kuluçkadan çıkmış yavrularını kanatlarının altına alan ve üzerlerinde uçarak onların... bu kelime ne?"

Kâğıdı Doktor Parr'a aktardı. "Zarar görmemesini, Warburton."

"... onların zarar görmemesini ve güvende olmasını sağlayan tatlı kuş gibi bizi bağrına bas. İlahi görevle atanmış hükümrân James'inin de güvende olmasını sağla. Mükemmel bir şey bu Parr. İngiliz kilisemize katılmış. Kuş imgesine dikkat et."

William pencereye gidip Fetter Sokağı'na baktı. Duvar da, karaağacın altında bir levha vardı, üzerinde "Büyük Londra Yangını Burada Durdu" yazıyordu. Bu kütüphane de, pencere ile rafların arasında, "İsa'yı tapınaktaki doktorların arasında" gösteren bir goblen asılıydı; birkaç iplik

sökülmüştü, William ani bir dürtüyle onları koparıp cebine koydu. Dönüp baktığında, siyahi hizmetkârın onu gözetlediğini anladı; oğlan başını iki yana sallıyor ve ona gülmüyordu. Diğerleri Shakespeare'in vasiyetnamesini incelemeye daldıklarından William onun yanına gitti. "Bir yadigâr," dedi. "Buranın bir hatırası."

Oğlanın gözleri iri ve titrekti. William'a suyun altından bakıyordu sanki. "Bu beni ilgilendirmez efendim."

William onun diksiyonunun düzgünlüğüne şaşırdı. Oğlan İngiliz olabilirdi. William'ın bundan önce ilişki kurduğu tek zenci, London Stone yakınlarında sokak süpüren ve konuşmayı pek beceremeyen bir adamdı. "Ne kadar zamandır burada çalışıyorsun?"

"Küçüklüğümden beri efendim. Okyanusun öbür ucundan getirildim ve burada kefaretim ödendi." William oğlanın "kefaretim ödendi" derken neyi kastettiğini pek anlamadı; ama bu söz borç ya da satın almayı çağırıyordu. Ancak vaftiz edildiği anlamına da gelebilirdi.

* * *

Joseph'in annesi Alice, şekerpancarı taşıyan bir gemiyle Barbados'tan getirmişti onu; Alice yakın geçmişte kaptanın metresi olmuştu ve İngiltere seyahatinde küçük oğlunun da onlara katılması için yalvarmıştı. Joseph o sıralar altı yaşındaydı. Londra Limanı'na vardıklarında, kaptan anneye oğlunu Wapping High Caddesi'ndeki Denizciler İçin Protestan Misyonu'na götürdü ve orada dönüşünü beklemelerini buyurdu. Bütün gece basamaklarda oturdular. Ertesi sabah Alice, Joseph'a orada kaptanı beklemesini söyleyip yiyecek bulmaya gitti. Bir daha da dönmedi. Daha doğrusu yedi saat sonra hâlâ dönmemişti ki, Hannah Carlyle küçük siyahi oğlanı misyonun kapısının dibine kıvrılıp yatanmış halde buldu. "Aman Tanrım," diye

yüksek sesle sordu kendi kendine, "bu da ne?" Joseph sadece ülkesinin Bajan lehçesini biliyordu, kadın verdiği cevabı anlamadı. "Putperest diline sağlık," dedi. "Derin siyah ama ruhun beyaz. Buraya bir amaçla gönderildin."

Oğlanın rengi bu mahallenin gayrimeşru beyaz çocukları arasında pek konu olmadı, nehir kıyısındaki dar sokaklarda ve dokların depolarında deliler gibi koşturan gemici çocuklarıydı onlar. Tuhaf bir dünyaydı bu, deniz Londra'ya girmiş gibi geliyordu Joseph'a. Rüzgâr deniz rüzgârı gibiydi, kuşlar da deniz kuşlarıydı. Halatlar, direkler, fiçılar ve kalaslar, karaya çıkmış bir gemi izlenimini veriyordu ona.

Ancak Joseph sonunda Hannah Carlyle tarafından Wapping'den çıkarıldı, kadın onu Fetter Sokağı'ndaki Church House'un kâhyası olan kuzenine verdi. Böylece Joseph, Doktor Parr ve Doktor Warburton'ın yanında büyüdü; ona İngilizce öğrettüler, o da onlardan William Ireland'ı şaşırtan hafif eski moda diksiyonu edindi. Rahipler sırayla yatağına da girdiler. Doktor Parr onun organını emip mastürbasyon yapardı, Doktor Warburton ise onu okşamakla yetindikten sonra iç çekerek kendi odasına dönerdi.

* * *

"Bilmek ilginizi çekebilir efendim, ismim Shakespeare. Joseph Shakespeare."

William gülümsemekten kendini alamadı. "Bu nasıl mümkün olabilir?"

"Talihsiz kölelere verilen bir isimdi efendim. Bir şakaydı."

Doktor Parr vasiyetnamenin başka bir bölümünü yüksek sesle okuyordu. "Zavallı, zayıf düşüncelerimiz zirveye yükselir, sonra da yapraksız ağaçlardan dökülen

kar gibi düşer ve yok olana dek kendini damıtır.” Manşetin altına sokuşturulmuş beyaz bir mendille dudaklarını sildi. “İngiltere’deki her kürsüden okunmalı bu.”

William yanlarına gitti ve saati soruyormuş gibi yaparak babasının kulağına şöyle fısıldadı: “Piç baskı sayılmayacak bu.”

“Kilise ayinimizde çok güzel pasajlar var,” diyordu Warburton. “Cemaatle karşılıklı ettiğimiz dua da güzelliklerle dolu. Ama burada hepimizi geride bırakan bir adam var. Hakiki duygular bütün kompozisyona sinmiş.”

“Shakespeare’in tarzına uygun mu?” diye sordu William ona.

“Hiç şüphe yok. Dünya bunu öğrenmeli.”

“*Gentleman’s Magazine*’e bir deneme yazmak niyetindeyim,” diye karşılık verdi Samuel.

Oğlu ona şaşkınlıkla baktı.

Biraz daha *sherry* içmek için vakit vardı, “ozan” a bir kez daha kadeh kaldırıldıktan sonra Doktor Parr ve Doktor Warburton ziyaretçilerini Church House’un giriş kapısına kadar geçirdiler. “Shakespeare’in yazı yazdığı kâğıda dokunmak bir ayrıcalıktı,” dedi Parr.

“Şeref duyduk Mr. Ireland.” Warburton istilacı bir orduyu bekler gibi sokağa baktı. “Samimiyetle çok sevindik.”

Fetter Sokağı’nda karşıdan karşıya geçerlerken William babasının koluna yapıştı. “Deneme yazdığını bilmiyordum.”

“Neden olmasın?”

“Bana haber vermeliydin baba.”

“Bir baba oğlundan izin alacak ha? Söylediğin bu mu?”

“Bana danışmalıydın.”

“Danışmak mı? Bunda danışılacak ne var? Aziz Warburton’ın da dediği gibi, haber dünyaya yayılmalı.”

Aslında William bu konuda kendi makalesini yazma-

ya niyet etmişti. İlk imzayı babasına gösterdiği günden beri, Shakespeare üzerine biyografik denemeler yazma tutkusu beslemişti. Shakespeare onun yayımlanma anah-tarı olacaktı. "Yazabilen başkaları da olabilir baba."

"Konu hakkında bizim kadar bilgili başka kimse yok. Ah. Kendini kastetmiyorsun ya?"

William kızardı. "Ben de senin kadar iddialıyım."

"Sen gençsin William. Kompozisyon gücün yok."

"Nereden biliyorsun bunu?"

"*Sensus communis*. Sağduyu. Seni tanıyorum."

William birden çok kızdı. "Bunu genç Milton'a söyleyemezdin. Ya da Pope'a. Chatterton öldüğünde benim yaşımdaydı."

"Milton ve Pope'ta büyük bir deha vardı. Herhalde inanmıyorsundur senin..."

"Eh. Bana *miras kalmamış*. Orası belli."

O akşam daha fazla konuşmadılar.

* * *

Aslında Samuel Ireland önceki hafta *Gentleman's Magazine*'in editörü Philip Dawson'a mektup yazmıştı.

Dawson zeki bir işadamıydı, sakın ve akıllı uslu biriydi ama Ireland'ın mektubunu aldığı anda başını arkaya atıp ıslık çalmıştı. "Bu bir keşif," dedi. "Yeminle."

Camlı dolaba gidip bir şişe soda çıkardı. Hep söylediği gibi, zihni berrak ve şeffaf kalsın diye sadece soda içerdi. Yakın çevresinde "Soda" olarak bilinir, hatta daha samimi mektuplarını bu isimle imzalardı. Ne var ki, Samuel Ireland'a yazdığı cevabı "Dawson" diye imzalamıştı. Ondan yanına uğramasını istemişti.

* * *

Samuel Ireland, *Gentleman's Magazine*'in Clerkenwell'deki St. John's Kapısı'nda bulunan ofisine yaklaşıırken, bir an oğlunun hoşnutsuzluğunu hissetti. William ilk evrakları ona getirir getirmez, Samuel onların kâr edeceğini hemen görmüştü. Herhangi bir imza ya da senede mütevazı bir meblağdan fazlasını ödeyecek âlimler ve koleksiyoncular vardı. William'ın onları satmayı reddettiği gerçeği çok da önemli değildi; Samuel haftalar ya da aylar içinde onu öbür türlüsüne ikna edebileceğinden emindi. Onun oğlu maddi kazanç beklentisini elinin tersiyle itemezdi. St. John's Kapısı'na doğru yürürken onu en çok endişelendiren şey, görevinin ciddiyetiydi. O güne dek görülmemiş ve bilinmemiş birkaç Shakespeare parçasını İngiliz halkına açıklamak üzereydi. Samuel Ireland o zaman tartışma konusu haline gelecekti. Nasıl tanımlanacağını şimdiden merak ediyordu – kitapçı mı, tüccar mı, dükkân sahibi mi? Âlimler ve edebiyatçıların yanında en iyi nasıl davranabilirdi?

* * *

Philip Dawson alçak tavanlı, uzun bir odanın uzak ucundaki masada oturuyordu; oda binanın kendisinden daha yüksekteydi, tavanı ise on beşinci yüzyıldan kalma büyük kereste kirişlerle desteklenmişti. Dawson, Samuel Ireland'ı görür görmez ayağa kalkıp ona doğru yürüdü; adamın ceketinin modaya uygun kesimini, kırmızı yüzünü, dolgun dudaklarını ve keskin, huzursuz gözlerini hemen fark etti. "Bir mucize yarattınız Mr. Ireland," dedi, resmî selamlaşmalarından sonra. Hâlâ açıktan açığa onu süzüyordu.

"Gerçekten bir mucize Mr. Dawson. Konuşmaya başlamadan önce biraz su alabilir miyim?" Boğazı çok kurumuştü.

“Soda?”

“O da kabulümdür.” Sodayı iri yudumlar halinde yuvarladı ve bardağını koyarken geçirmesini tutamadı. “Özür dilerim.”

“Misafirlerimin çoğu bunu yapıyor. Soda onları sarııyor.”

“Eminim öyledir. Sanırım mektubumu okudunuz.”

“Tek istediğim kanıt, Mr. Ireland. Belgenin kendisi.”

“Ne tesadüf ki...” Taşıma kutusuna eğilip William Shakespeare’in vasiyetnamesini çıkardı; belgeyi güvenlik için keten bir mendile sarıp zarfın içine koymuştu.

Dawson vasiyetnameyi çıkarıp dikkatle inceledi. “Olağanüstü bir şey.”

“Çok.”

“Görüşler gelenekçi tabii.”

“Bu bir teselli, Mr. Dawson. Ozanımızın Püriten ya da Katolik olduğu kanıtlanırdı...”

“Tiyatro oyunlarının üzerine tuhaf bir ışık vururdu.”

“Endişe verici olurdu.”

“İyi ama bu hakiki sayılacak mı? Mesele bu.”

Samuel Ireland şaşırmıştı. Belgelerin sahici olduğunu baştan kabul etmişti. William’ın müşterisi onları hangi nedenle tahrif etmiş olabilirdi ki? “Sizi temin ederim efendim, menşei temiz. Buna güvenebilirsiniz.”

“Bunu duyduğuma sevindim. Ama bir paleografa ihtiyacımız olacak.”

“Efendim?” Samuel Ireland bu terimi hiç duymamıştı.

“Paleograf. Çok eski elyazılarını okuyan kişi.”

“Mr. Edmond Malone imzayı doğruladı.”

“Malone bir âlim. Ama paleograf değil. Bana biraz izin verir misiniz?” Dawson masasına oturup bir karta hızla bir şeyler karaladı. “Jane!” Ahşap bir metal harf tepsisini sıkı sıkı tutan genç bir kadın eşikte belirdi. “Bunu

Mr. Baker'a götürebilir misin? Adresi biliyorsun." Jane, Samuel Ireland'ın ilgisini çekti. Siyah saçları "Fas" diye bilinen tarzda, oval yüzünü çevreleyecek biçimde küt kesilmişti, Lady Keppel'in Somerset House'taki resmini hatırlattı ona. "Mr. Baker on altıncı yüzyıl elyazısı üzerine uzmandır. Bize uğramasını istedim. Biraz daha soda?" Ireland soda bardağını kabul etti ve içindekini çabucak mideye indirdi.

* * *

"Çok hızlısınız Mr. Baker."

Jonathan Baker, yüzünden bitkinlik akan, kısa boylu ve tıknaz bir adamdı. Ağzı içeri kıvrılmış, gözleri çökmüştü. Komik operalardan fırlama yaşlı bir soytarı gibi geldi Samuel Ireland'a. Ofise başında bir "külâh"la, belirsiz bir tarihten kalma siperlikli bir şapkaıyla gelmişti.

"Sizin tarafınızdan çağrıldığımda, Mr. Dawson, uçarak gelirim." Sesi ince, neredeyse neşeliydi. "Şu belgeyi görebilir miyim?" Selam vermek incelemesini etkilermiş gibi, Samuel Ireland'a bakmamıştı. Vasiyeti alıp pencereden gelen ışığa tuttu. "Kâğıt güzel. Filigran, döneme has. Mürekkep ise çok güzel. Dokuya nasıl sızdığını görüyor musunuz?" Şapkasının hâlâ başında olduğunu unutmuştu, özür dileyerek çıkardı. "Güzel bir on altıncı yüzyıl elyazısı. Geçmişte Shakespeare'in imzasını incelemiştim..."

"Nerede efendim?"

"Vasiyeti Rolls Şapeli'nde. Camın ardında, Mr. Dawson. Ama iyice inceledim." Cebinden dar ve uzun bir kâğıt parçası çıkardı. "Kendi icadım olan mikromemnonigrafla planını çıkardım." Kâğıdın üzerinde bir dizi satır ve sayı vardı. "Kesin prensiplere dayanan kendi kaligrafi yöntemim var, anlarsınız ya."

Sesi öyle canlı ve öyle nazikti ki, Samuel Ireland bir an ne kastettiğini idrak edemedi. Ama Baker vasiyetnamedeki imzayı incelerken huzursuzlanmaya başladı. Ya bu adam bir sahtekârlıktan şüphelenirse? Baker imzayı dikkatle gözden geçirdi, burnu neredeyse tirşeye değiyordu, zaman zaman “Ah!” ve “Hah!” diye sesler çıkarıyordu. “Bazı anormallikler var,” dedi sonunda. “Ama bunlar belirli durumlarda olur. Bütün olarak, bunun gerçek olduğuna inanma eğilimindeyim. Hakiki parça. Tebrikler efendim.” Ireland’a ilk kez baktı. “Sanırım siz getirdiniz bunu buraya.”

“O şeref bana ait.”

“Öyleyse büyük bir hizmette bulundunuz.”

* * *

Samuel Ireland sonunda bu sahneyi oğluna naklederken, Dawson ve Baker’ın bütün hareketlerini taklit etti – Baker’ın onun karşısında nasıl eğildiğini, Dawson’ın bir soda şişesini havada nasıl salladığını ve Jane’in eşikten nasıl “Yaşasın!” diye bağırdığını. Babası paleografın gelişinden söz ettiğinde, William ilk başta dehşete düşmüş gibiydi. Bu Dawson denen adam hangi hakla bir yabancıyı çağırmıştı? Ama babası belgenin doğruluğunun kanıtlandığını anlatınca yüksek sesle güldü.

“Başka ne bekliyordun baba?” diye sordu ona. “Kim senden kuşkulabilir ki?”

William bir süreliğine odadan çıktı. Öyle büyük bir hazla sarmalanmıştı ki, görülmek istemiyordu.

Altıncı bölüm

“‘Aşırı acı’ nedir?” Baharın ilk günüydü. Charles Lamb, Tom Coates ve Benjamin Milton’la birlikte Billiter Meyhanesi’nde oturuyordu. “Julius Caesar’da ‘aşırı acı’ olduğunu okumuştum bir yerlerde. Ama ne anlama geldiği konusunda hiçbir fikrim yok.”

“Senin aşırı acın oldu mu Ben? Hapşu.” Tom, “*stingo*” içiyordu, kendini tutamayıp ceketinin koluna hapşırdı.

Benjamin onun sırtını sıvazladı. “Çok yaşa cancağızım. Sana şaşırdım Charles. ‘Aşırı acı’nın *Kral Lear*’da geçtiğini hatırlarsın mutlaka. *Hysterica passio*. Cinnetinle rahim yükseldikçe yükselir ve kalbi boğar. Rahim de aşırı acıdır.”

“Ama erkeklerin rahmi yok ki.”

“Bağırsakları var, öyle değil mi? Onlar kanayabilir.”

“Benim annem¹ her zaman histerik.” Tom içkisinin geri kalanını bitirdi ve bir tane daha istediğini belirtmek için kolunu havaya kaldırdı.

“Tutkular bedensel sıvılar üretir.” Benjamin içkinin sis perdesi arasında düşünce silsilesini takip etmeye niyetliydi. “Ve alttaki gazlar beyne çıkar. Histeri budur.”

1. “Aşırı acı” anlamında kullanılan *mother* kelimesi aynı zamanda “anne” demektir. (Ç.N.)

Charles kız kardeşini düşünüyordu.

* * *

Bir hafta önce, Mary mutfakta akşam yemeği için böbrek hazırlıyor, annesiye yanında oturuyordu. "Bazı insanların böbreği neden salçalı pişirmekte ısrar ettiğini," diyordu Mrs. Lamb, "hiçbir zaman anlayamayacağım. Kızartmaktan âlâsı mı var?" Mary acıyla haykırdı. Başparmağının iç tarafını kesmişti ve kan, kesme tahtasına sızıyordu. Charles onun eti kesişini seyretmişti; aylak aylak, ilgisizce seyretmişti ama kendini kasıtlı olarak yaraladığına yemin edebilirdi. Bıçağı sakın bir hareketle böbrekten başparmağına geçirmişti. Mrs. Lamb kanı görünce çığlığı basıp sandalyeden fırladı. Kızının elini tutmak üzereydi ama Mary öbür tarafa dönüp çekmecede bir parça keten bezi buldu; çabucak başparmağına sarıp Charles'a baktı. Zafer kazanmış bir havası var gibi geldi Charles'a.

O akşamın ilerleyen saatlerinde, Lucretius'tan zor bir cümleyi çevirmesini isteme bahanesiyle Charles'ın odasına girmişti. Yatağının ayakucuna oturdu. "Biliyor musun Charles, bu evden çıkmam gerek."

"Neden canım?"

"Görmüyor musun? Beni öldürüyor." Charles şaşır-mıştı. Mary onun şaşkınlığını fark etti ve gözyaşlarına boğuldu. Charles ona sokuldu ama dokunmadı. Mary'nin ağlamaya başlamasıyla durması bir oldu. Başparmağındaki kumaş bandajla yüzünü sildi. "Çok ciddiym Charles. Gitmem gerek, yoksa çıldıracağım."

"Ne yaparsın? Nereye gidersin?"

"Bunun önemi yok."

Mary daha önce bu duyguları ona hiç açmamıştı; bunlar Charles'ı çok şaşırttı ve güvenini sarstı. Verecek

cevap bulamadı. Mary'nin onu bırakmaya –onu terk etmeye– hazır olduğu imasını sezdi elbette ama bunu hemen kafasından uzaklaştırdı. Buna imkân yoktu. Ama Mary'nin öfke ve hayal kırıklığının kaynağı Charles için bir sırdı. Charles onun annesiyle babasının yanında ve aile ortamının rahatlığında halinden memnun, neredeyse huzurlu olduğunu sanmıştı. Mary'nin kitap okumaya ve dikiş dikmeye vakti vardı. Günün sonunda yaptıkları sohbetleri her zaman dört gözle beklediğini söylememiş miydi? Charles onun tehdidini ciddiye alamazdı. “Ya babam ne olacak?” diyebilirdi sadece.

Mary ona deli deli baktı ve odadan çıktı. Charles onun merdivendeki ayak seslerini, sonra da sokak kapısının açılıp kapandığını duydu. Mary şal ya da bone almadan dışarı çıkmıştı.

Ilık bir geceydi; ama sokaklarda sert bir rüzgâr esiyordu. Mary Lamb'in belli bir yönü ya da amacı yoktu: Gözden kaybolmak zorundaydı. Parke taşlarının üzerinde hızlı hızlı yürüyordu. Bir sıçanın su borusuna girdiğini gördü ama huzursuz olmadı. Dünya böyleydi. Rüzgârın şiddetiyle portakal kabukları ve gazete parçaları taşların üzerinde hışırdıyordu; Mary'nin saçları tokayla tutturulmamıştı, boynunda ve alnında uçuşuyordu. Ben bir cadıyım, diye düşündü, gece yarısı kocakarısı. Lanetlendim. Koşmaya başladı ve karanlık bir köşeyi döndü. O telaş içinde birine çarptı.

“Miss Lamb?”

Mary bir an onu tanımadı. “Ah, Mr. Ireland. Üzgünüm. Sizi korkuttum.”

“Kesinlikle hayır. Hiçbir şey olmadı.” Bir an birbirlerine sessizce baktılar. “Bir sorun mu var?”

“Sorun mu? Sorun yok.” Duyduğu endişe ve utanç içinde ne dediğini bilmiyordu. “Benimle biraz yürür müsünüz?”

“Seve seve.”

Sokakta birlikte yürüdüler, Ireland ona yol gösteriyormuş gibi hafifçe önden gidiyordu. Derken Mary yüksek sesle güldü. “Şalsız hoppa bir kadın gibi görünüyor olmalıyım. Saçım da yapılı değil.”

“Ah, hayır. Hiç de öyle değil.”

Sessizce yürürlerken Mary yavaş yavaş kendini toparladı. “Rüzgârın biçimini ve basıncını seyretmeyi severim,” dedi sonunda. “Şuradaki pencereleri nasıl sarstığını görüyor musunuz?” Şehirdeki karanlığın sıkı örtüsü ona korunaklı geliyordu; kül rengi hava onu rahatlatıyordu. “Siz de bir Londra âşığısınız Mr. Ireland.”

“Nasıl bildiniz?”

“Eh, ona göğüs germişsiniz.”

“Göğüs gerdim.”

“Ve gece yürüyorsunuz.”

“Uyuyamıyorum. Çok heyecanlıyım.”

“Nedenini sorabilir miyim?”

“Bulduğum şeyi göstermek için yarın size uğramak niyetindeydim. Şimdi sırası değil...”

“Her zaman sırasıdır.”

“Meseleyi basitçe söyleyebilirim.” Rüzgârın tadını çıkarmak için yüzünü kaldırdı. “Shakespeare’in bir şiirini buldum. Yeni bir şiir. Görülmemiş. Okunmamış.”

“Bu doğru olabilir mi?”

“Her kelimesi doğru, Miss Lamb. Daha dün gece keşfettim, evrakların arasında.”

“Görmek isterdim. Hemen.”

“İster miydiniz?”

“Ah, evet.” Sefaletinden kaçabileceği bir sığınaktı bu. Başka bir zamanda yaşamak –bir an için bile olsa–

kısıtlanarak ya da sıkıştırılarak yaşamak zorunda olmadığını kanıtlıyordu. Belki de bu yüzden geceye koşmuştu.

"Yanımda değil." William neredeyse özür diler gibiydi. "Evde duruyor."

"Oraya gidebilir miyiz lütfen?"

"Geç oldu. Ama eğer rahatsız olmazsanız..."

"Zerre kadar olmam."

Böylece Holborn Pasajı'na kadar olan kısa mesafeyi yürüdüler. "Dikkatle inceleyene kadar ne olduğunu bilmiyordum. Büyükçe bir kâğıttan koparılmış bir elyazması parçasının üzerindeydi." William hızlı hızlı konuşuyordu. "Yazı çok küçük, ilk başta ne olduğunu anlamadım. Şiir biçiminde değil de uzun satırlar halinde yazılmış, anlarsınız ya. Yerden kazanmak için. Derken 's'lerin özel stilini fark ettim ve onu daha önce nerede gördüğümü hatırladım. Onun elyazısıydı elbette. Kuşkusuz."

"Peki şiir neyle ilgili?"

"Kısa bir yakınma, bir âşşğın sevgilisine yapacağı türden. Lütfen bir saniye bekleyin Miss Lamb." Karanlığa bürünmüş olan kitabevine gelmişlerdi. William kapının kilidini açtı ve birkaç saniye sonra bir lambayla geri döndü.

"Kandil ışığında karşıma çıktın,"¹ diye fısıldadı Mary.

"Gerçekten öyle. Bu bir macera." Ancak alevin soluk çemberinde endişeli ve kafası karışık görünüyordu. "Odam ikinci katta. Lütfen sessiz olun. Babam hemen üstümde uyuyor." Mary'yi lambri merdivenden yukarı çıkardı, yemek odasından geçirdi, sonra bir kat daha çıkardı. Eski bir evdi burası, engebeli zemini ve kavisli kirişleriyle, her yerinden ses gelen tahta bir kutuydu. William oda kapısının kilidini iki ayrı anahtarla açtı. Lambayı bıraktığında, Mary duvarların gravür levhalarla kaplı olduğunu

1. William Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nda geçen, "Ay ışığında yine karşıma çıktın," cümlesine gönderme yapıyor. (Ç.N.)

fark etti. Shakespeare ve Milton'ın, Spenser ve Tasso'nun, Vergilius ve Dante'nin başları vardı.

"Şu kim?"

"John Dryden. İngiliz nesrinin babasıdır."

"Kudretli bir mevki."

"Ya da babam öyle söyler. Lütfen oturun Miss Lamb. Korkarım fazla yer yok." Büyük bir özenle çekmecedan bir parça elyazması kâğıdı çıkardı. Mary bu küçük odada çeşitli kutular ve sandıkların olduğunu, boş zeminin büyük bir bölümünü kapladıklarını gözlemledi. Bir tanesinin üzerine oturdu ve William, kâğıdı aydınlatan lambanın ışığında, alçak sesle elyazmasını okumaya başladı. Mary, Mr. Ireland'ın tam üstlerindeki odada uyuduğundan haberdardı.

"Hiçbir genç kız, onun ilgi alanına giren,
Kaçamaz isabetli hedefinin gücünden.
Eskiden yabancı olan tez zamanda evcilleşir,
O ise gözüne kestirdiğini ele geçirir.
Ve derhal iffetlerini ortadan kaldırır,
Adeta güzel güllerin rengini ve izini söküp alır."

William lambayı bıraktı. "Bunda Shakespeare havası var, öyle değil mi?"

"Kim var orada?" Babasıydı bu, üst kattan sesleniyordu.

"Benim baba. Kitap okuyorum."

"Lambayı söndürmeyi unutma."

"Tabii baba." Gözleri kapalı, birkaç saniye bekledi; Mary'nin atıştıklarını görmesini istemiyor gibiydi. "Sizde hakiki Shakespeare izlenimi uyandırdı mı yani?"

"Ah, evet. Başka kimsenin olamaz." Kendi hayatını geride bırakabilmek için onun heyecanına destek olmak, onun coşkusuna kapılmak istiyordu.

"Henüz ona bir şey söylemedim." Başını yukarıya doğru kaldırması kimi kastettiğini belirtiyordu. "Bütün övgüleri toplardı. Bu keşifle ilgili bir şeyler yazıp kardeşinize versem sizce yayımlatabilir mi?"

"Elbette. Charles bunu memnuniyetle yapar. Onun için bir ayrıcalık olur."

"Öyleyse yazmaya başladığımı ona iletir misiniz? Denemeyi bir hafta içinde sunacağım." Onun yatak odasında birlikte oturmakla ne kadar zor bir durumda kaldıklarının birden farkına varmış gibiydi. "Bence size evinize kadar eşlik etmeliyim Miss Lamb." Sesi çok alçak ve sakindi. "Umarım sizi kıracak bir şey yapmamışımdır."

"Kesinlikle hayır Mr. Ireland. Korkarım konukseverliğinizi istismar ettim."

"Gece ve rüzgâr aklımızı çeldi. Mümkün olduğu kadar sessizce çıkarız."

Böylece onu Holborn Pasajı'na çıkardı, sonra da onunla beraber Laystall Caddesi'ne yürüdü. Kapısına varana kadar yanından ayrılmadı, orada Mary dönüp gülmüsedti. "Olağanüstü bir akşamdı."

"Benim için de öyle."

* * *

Mary içeri girdiğinde Charles holde duruyordu, saçları başı darmadağınaktı. "Nerelerdesin Mary? Sokaklarda seni aradım."

"Shakespeare dinliyordum."

"Ne diyorsun, anlamıyorum."

"William Ireland bir şiir bulmuş. Az önce onu dinledim."

"Sokak ortasında mı okudu şiiri sana?"

"Hayır. Onunla birlikte kitabevine döndüm."

"Gecenin bir yarısı mı? Aklını mı kaçırdın sen?"

Mary bir an ona bir yabancıymış gibi, ilişkili olmadığı biriymiş gibi baktı. "Ne ima ediyorsun? Nasıl bir zarar görebilirim ki?"

"Mesele zarar değil Mary."

"Ne o zaman? Yol yordam mı? Gelenek görenek mi? Bana *şartlar* koşacak kadar hor mu görüyorsun beni?"

"İreland'ın namuslu biri olduğunu biliyorum..."

"Ama kız kardeşinin nasıl biri olduğunu bilmiyorsun. Bu evde uyurgezer halimi görüyorsun. Burada gerçek, özgün bir hayatım yok. Neden her akşam senin eve gelmeni dört gözle bekliyorum sanıyorsun? Leş gibi sarhoş olmadığında tabii." Charles hiçbir şey söylemedi. "Kimi gördüğüm var? Kiminle konuştuğum var? Ölüme zorlanmam kimin yol yordamı? Çoktan aile mezarlığını boylamış olmam kimin geleneği?"

"Sus Mary. Bizimkileri uyandıracaksın."

Mary sesini daha da yükseltti. "*Asla* uyanmazlar! Ben ölüyorum burada."

Charles onu kolundan tutup telaşla üst kattaki odasına götürdü. "Tüm dünya seni duysun mu istiyorsun Mary?"

Mary bitkin halde onun yatağına oturdu. "Mr. Ireland bana son keşfini okudu. Ben de dinledim. Hepsi bu. Sonra eve dönerken bana eşlik etti. Kapıda ayrıldık. Dedğin gibi, namuslu bir adam. Ona bir söz verdim."

"Neymiş o?"

"Denemesinin yayımlanmasını sağlayacağına söz verdim."

"Söylediklerinin tek kelimesini bile anlamıyorum gerçekten. Ne denemesi?" Kız kardeşinin bariz öfkesi ve kederi onu şaşkına çevirmişti. Bu şartlar altında, tarafsız ve kayıtsız kalmanın en iyisi olduğunu düşündü. "Baştan başla canım. Ireland ne istiyor?"

"Mr. Ireland, Shakespeare'in kısa bir şiirini keşfet-

miş. En fazla altı-yedi dize. Sana söylediğim gibi, bu gece onu bana okudu. Ama iki yüz yıldır keşfedilen ilk yeni nazım eser. Olağanüstü. Çok güzel.”

“Babasının *Gentleman's Magazine*'deki denemesini okudum. Sadece meçhul bir bağışçıdan söz ediyor. Oğlu sana başka bir şey dedi mi?”

“Hiçbir şey demedi.” Ona kolayca yalan söyledi.

“Bir yanlışlık olamaz mı?”

“Yok.”

Ses tonunun ani kararlılığı ve sakinliği Charles'ı şaşırttı. Onu teşvik etmeyi umdu. “Mr. Ireland benim ne yapmamı istiyor?”

“Bu büyük bir keşif; o da doğal olarak dünyaya açıklayan kişi olmak istiyor. Bir deneme yazarsa onun için bir yere verir misin?”

Aslında Charles Lamb herhangi bir şekilde William Ireland'la bağlantılı olmak istemiyordu. Talihli bir keşif yapmış bir tüccardı, satıcıydı o. Herhangi bir kompozisyon ya da icat gücü bahsetmiyordu bu ona. “Bunun izlenecek en akıllıca yol olduğundan emin misin canım?”

“Alternatif ne? Bu keşif olağanüstü... hayret verici...”

“Aynen öyle. Doğru düzgün tanımlanmalı ve belgelenmeli.”

“Anlıyorum. Mr. Ireland'ın doğru düzgün bir tarzı olabileceğini düşünmüyorsun.”

“Ben bilemem tabii; ama muhtemel mi? Hatta mümkün mü? Kendi beyanatına göre eğitimi yok. Tamamen babası tarafından yetiştirilmiş.”

“Shakespeare doğru düzgün eğitim görmüş müydü? Sana hayret ediyorum Charles.”

“O, Shakespeare değil.”

“Galiba sadece senin edebî paragraf yazma becerin var. Kendini bir şey sanıyorsun Charles.” Mary'nin öfkesi geri dönmüş gibiydi. Altdudağını ısıırıp öbür tarafa döndü.

Charles artık ona karşı ihtiyatlıydı. Ruh halindeki bu ani değişikliklere daha önce hiç tanık olmamıştı. En iyisi onu yatıştırmaktı. "Bağışla beni canım. Geç oldu. O, Shakespeare değil; ama belki başka bir Lamb çıkar. Mümkün olan her şekilde yardımcı olacağım ona."

"Ziyaretimize gelip sana ne yazmayı tasarladığını açıklayabilir mi Charles? Çok sevinirim."

"Elbette. Müsait olduğunda gelsin."

* * *

Mary'den gelen kısa bir not, William'ı ertesi pazar sabahı Laystall Caddesi'ne götürdü. Charles'ın yanında gergin görünüyordu, Shakespeare dizelerini yüksek sesle okurken güvence beklercesine Mary'ye baktı.

"Çok zarifler," dedi Charles.

"Aynen öyle. Zarifler." William kelimenin üzerine atladı. "Yazmaya başladığım şeyi size okuyabilir miyim Mr. Lamb?" Oturma odasında oturuyorlardı, Mary ilkbaharın güneş ışınlarında süzülen ve dönen sayısız toz zerresini fark etti. William cebinden bir deste kâğıt çıkardı. "Açılışı atladım. *In medias res*¹ dalayım mı?"

"Hayhay."

Böylece William Ireland okumaya başladı. "Shakespeare'in başka bir üstünlüğü de doğal dilinde yatar, başka hiçbir yazar onunla boy ölçüşemez. Öyle yerinde bir dildir ki, bütün yazdıklarında kendimizi görebiliriz; tarzı ve tavrı da öyle uygundur ki, hiçbir cümlesi Shakespeare'den olduğu keşfedilmeden okunamaz."

Charles Lamb dikkatle dinledi ve gerçekten de Ireland'ın enerjisine şaşırdı. Genç adam keşfettiği şiirin yapı-

1. (Lat.) Ortasından. (Ç.N.)

sını tarif etti, Shakespeare'in geri kalan şiirlerinden bilinen ve tanınan pasajlarla benzerliklerini irdeledi, sonra da gösterişli bir şekilde bitirdi. "Öyleyse, hayranlık uyandıran bütün yüksek nitelikleri Shakespeare'e teslim ettikten sonra, Milton'ın ona verdiği 'sevgili ozanımız' unvanını bu örnekten hareketle kabul etmek durumundayız."

Mary ellerini çırpıp.

Charles bir çömezün güdük dilini beklemiş ama onun yerine yetkin bir yazı dinlemişti. "Çok etkilendim," dedi. "Ben..."

"Yapabileceğime inanmıyor muydunuz?"

"Tam olarak öyle denemez. Ama çok akıcı."

"Saçmalama Charles. Milton, William'ın yaşındayken odlar yazıyordu."

"Ah, ben de odlar yazdım!" Ireland kendini frenledi. "Bunu kısmen size borçluyum Mr. Lamb. *Westminster Words*'deki denemelerinize hayranım. Tarzınızı yakaladığımı söylemeye cüret edemem ama onlardan ilham aldım."

"Bu büyük bir iltifat Charles. Bunun için William'a teşekkür et."

Charles elini uzattı, William da onu dostça ve fiyakalı bir hareketle kavradı. "Yani sizce sunulabilir mi efendim?"

"Elbette. Mr. Law tarafından kabul edileceğinden de eminim. Şiir tümüyle alıntılanabilir mi?"

"Öbür türlü bir anlamı olmaz."

Mary sedirde Charles'ın yanına oturup kolunu onun beline doladı. "Hepimizin hayatında güneşli bir gün bu," dedi.

Bu tuhaf tabiri kullanması Charles'ı ona bakmaya sevk etti. Mary'nin yüzünde dingin, neredeyse esrik bir ifade vardı ve William'ı özel bir beğeniyle süzüyordu.

Billiter Meyhanesi'nde, Tom Coates ile Benjamin Milton'ın yanında kafa yorduğu görüntü buydu. Şimdi Mary'nin sağlığı için her zamankinden daha çok endişeleniyordu; çünkü kız son birkaç gündür onu dermansız ve soluksuz bırakan bir öksürüğün pençesindeydi. Ateşi de çıkmıştı – gözleri iri, yüzü sıcak ve kuruydu. Charles mevsim değişikliğinin yakın olmasıyla açıkladı bunu kendine.

Önlerine üç bardak *stingo* konulmuştu.

"İçelim açılalım!" Tom Coates bardağını kaldırıp Benjamin Milton'inkine vurdu.

"Sağlığınıza beyler." Charles kendi bardağını kaldırdı. "Şimdi söyleyin bakalım. Yavaş ilerleyen zamanı nasıl geçireceğiz?"

"Konuşabiliriz."

"Hayır. Burada değil. Şimdi değil. Aylak yaz aylarından söz ediyorum. Yılın en sıcak günlerinden. Horatius'un deyimiyle, şarap ve gül günlerinden."

"İşte oldu. Şarap iç ve gül ye. Arabistan'ın parfümlü nefesini içine çek."

"Balon kiralayabiliriz."

"Wedgwood tabakları yapabiliriz." Tom ile Benjamin birbirlerini yenmeye kararlıydılar.

"Yanıcı gaz osurabiliriz."

"Kuklalarla oynayabiliriz."

"Kuklaya pek ihtiyacımız yok." Bir planın ana hatları Charles'ın gözünde şekillendi. "Geçen yıl Yurtiçi Hisse Senedi Ofisi'nin *Every Man In His Humour*'ı [Her Adam Kendi Esprisine] oynayışını hatırlıyor musunuz? Büyük bir başarıydı. Kapıda ücret aldılar."

"Hasılatı da içtiler. Para alkole dönüştü."

"Hayır. Para yetimhaneye gitti. Sir Alfred Lunn'ın onlara yolladığı mektubu hatırlıyorum." *Stingo*'dan büyük bir yudum aldı. "Planım bu. Sahne temsilleri sunacağız."

"Bu fikir nereden çıktı?" Tom Coates şüpheliydi.

"Tanrı'dan."

"Charles, peruk ve takma sakalla sahneye çıkamam ben. Mümkün değil." Benjamin Milton saçını arkaya doğru yatırdı. "Gülünç görünürüm. Hem rol de yapamam."

"Bunun bir sorun olduğu konusunda haklısın Ben." Charles hâlâ kafasındaki fikrin coşkusu içindeydi. "Ama bunu kendi çıkarımıza kullanabiliriz, anlarsın ya."

"Nasıl yani?"

"Cevap aklıma geliyor. Biraz bekle." Tavan silmesinin kenarında küçük bir peri belirmesini beklermiş gibi yukarıya uzun uzun baktı. "Ee, buldum. Neden daha önce aklıma gelmedi bu?"

"Daha önce ne zaman aklına bir şey geldi ki?"

"Pyramus ile Thisbe. Ve duvar."

"Açıkla, cancağızım."

"*Bir Yaz Gecesi Rüyası*'ndaki şematik yapı. Quince. Bottom." Benjamin'e baktı. "Senden çok iyi bir Snout olur. Şematik yapı, kötü oyunculuğun özüdür. Onların oyununu sahneleyeceğiz. Fantastik bir şey olacak."

"Fantezi olduğu kesin." Benjamin burnunu ovuşturuyordu. "Ona şüphe yok."

"İşin şenlikli tarafını görmüyor musunuz?" Charles amatör sahne temsillerine bayılırdı. Sık sık ucuz tiyatro-lara ve arkadaşların evlerinde oynanan piyeslere giderdi; geçmişte Volpone ve Mavisakal rollerini üstlenmişti.

"Ben eğlenceli tarafını görüyorum," diye karşılık verdi Tom. "İyi ama nasıl gerçekleştirebiliriz ki? Rol yapamıyoruz."

"Beni dinlemedin mi?" diye sordu Charles ona.

"Muhtemelen hayır."

"Mesele de bu, sevgili Tom. Ne Quince ne de Bottom rol yapabiliyordu."

"Ama onlar karakter. Biz gerçekiz. Öyle değil mi?"

“Ne önemi var Ben? Kelimeler aynı, öyle değil mi? Siegfried ve Selwyn’i çağırabiliriz.” Siegfried Drinkwater ve Selwyn Onions da Temettü Ofisi’nde memurdu. “Mükemmel Atinalılar olurlar. İşlem Salonu’nda sahneleyebiliriz. Bir yaz gecesi, ne dersiniz?”

Tom Coates ve Benjamin Milton ciddi bir tavırla birbirlerine baktılar, sonra da kahkahalara boğuldular.

Yedinci bölüm

Saat öğleni vurduğunda William Ireland, Paternoster Sokağı'na girdi; *Westminster Words*'ün o haftaki sayısının sokaktaki kitabevlerine ve kitapçılara bu saatte dağıtıldığını biliyordu. Paket kâğıdı ve sicimle sıkıca bağlanmışlardı, tek atlı ve üstü açılabilen kiralık bir arabanın derinliklerinden bizzat editör tarafından teslim ediliyorlardı. William önceki hafta ve ondan önceki hafta, Shakespeare'in kayıp şiiriyle ilgili makalesinin yayımlanıp yayımlanmadığını görmek için sabırsızlıkla beklerken tanık olmuştu buna. Mahallenin kitabevlerini çok iyi bilirdi ve araba geçer geçmez, Love Volumes'teki Mr. Love'dan derginin bir kopyasını istedi.

"İşler çok durgun Mr. Ireland, sizce de öyle değil mi?"

"İşler her zaman durgundur Mr. Love."

"Neyse. Boş verin." Sıska bir adamdı, başında bir tutam beyaz saç kalmıştı, konuştuğu herkese yan yan bakma alışkanlığı vardı. "Bu hava bana fazla sıcak geliyor Mr. Ireland. Onlar da sevmiyor." Kitaplarını işaret etti. "Ilık havayı seviyorlar. Neyse. Boş verin. Babanız nasıl?"

William, *Westminster Words*'ü satın alıp aceleyle sokağın öbür ucuna yürüdü. Elindeki kopyayı inceleyebileceği kuytu bir yer arıyordu. Yük arabacısının dikkatle

piramit halinde dizdiği bir fıçı yığınının arkasına sinip dergiyi açtı. İlk denemeydi. "William Shakespeare'in Meçhul Şiiri" 12 puntoluk ince harflerle dizilmişti ve hemen ardından "W.H. Ireland" geliyordu. Kendi adı basılmıştı. Daha önce hiç bu biçimde görmemişti onu, tuhaf bir şekilde uzak geldi, her zaman gizli bir kimliği olmuştu da ancak şimdi açığa çıkmıştı sanki. İlk kelimeleri okudu, bu yazı karakteriyle çok daha dingin olmuş ve önem kazanmışlardı; onları ilk kez okuyordu sanki. Çoğu kez umut etmiş olduğu bir andı, dolayısıyla daha büyük bir zevk aldı.

Bundan önce, William Shakespeare'in yazılarının başka bir örneğinin keşfedilemeyeceği ve dünyanın bildiği dramatik şiir dağarcığına başka hiçbir şeyin eklene-meyeceği sonucuna varılmıştı. Bununla, Shakespeare'e dair başka pek çok konuda olduğu gibi, genel görüşün yanlış olduğu kanıtlandı...

* * *

Edmond Malone, Chancery Sokağı'ndaki Parker's Pastanesi'nin bir bölmesinde bunu okuyordu; yüzünde bir şaşkınlık ifadesiyle meşe lambriye yaslandı, gözlüğünü çıkardı ve hemen hesabı istedi. Şapkasını taktı ve *Westminster Words*'ü düzgünce kolunun altına sıkıştırıp hızlı adımlarla sokağa çıktı. Birkaç dakika içinde Ireland'ın kitabevine varmıştı. Kapının üzerindeki çingirak, tezgâhın arkasında dizlerinin üzerinde bir farenin dışkısını inceleyen Samuel Ireland'ı uyardı.

"Tünaydın size Mr. Malone. Sahi, öğlen oldu mu?"

"Oldu. Bu ne demek oluyor?" Derginin bir kopyasını tezgâhın üstüne koydu.

Samuel Ireland onu açıp ilk makaleye dikkatle bak-

tı. Kaldırıp yüzüne yakın tuttu, dikkatle okurken kısa kısa ve zorlukla nefes almaya başladı. "En ufak bir fikrim yok..." Mendilini çıkarıp burnunu çok yüksek sesle sildi. "Bana söylenmedi..." Burnunu yeniden sildi. "Bütünyle nahoş bir sürpriz bu."

"Ee efendim, nerede o?"

"O?"

"Oğlunuzun anlatmaya doyamadığı şiir. Elyazması. Onu görmem lazım Mr. Ireland."

"Nerede olabileceği konusunda en ufak bir fikrim yok, Mr. Malone. William uygun bulmamış ki..." Konuşurken öfkesi artıyordu. "Oğlum bana bundan söz etme nezaketini göstermedi. Kasıtlı olarak benden gizledi. İhanet etti."

"Bu şiir oğlunuza ait değil. Dünyaya ait."

"Biliyorum Mr. Malone."

O anda William Ireland kitabevine girdi. *Westminster Words*'de ismini görmenin coşkusu içindeydi hâlâ, onların düşmanca yüz ifadelerini sükûnetle karşıladı. Tezgâhın üstündeki dergiyi gördü. "Okudun mu baba?"

"Bu da ne demek oluyor?"

"Okuduysan biliyor olmalısın. Tünaydın Mr. Malone."

"Tekrar soruyorum, bu ne demek oluyor?"

"Sana ne demek olduğunu söyleyeyim. Asla yapamayacağımı söylediğin şeyi yaptım. Bir deneme yazdım. Ve yayımlandı."

"Böyle bir şeyi benden nasıl gizleyebildin?"

"Ona el koyardın baba. Büyük bir kompozisyon yeteneğim olmadığını varsayardın. Şimdiyse yanıldığını kanıtladım. Hepsi bu."

Samuel Ireland oğluna dik dik baktı; ama hiçbir şey söylemedi.

Edmond Malone bu arada sabırsızlanmıştı. "Bunun babayla da oğulla da bir ilgisi yok. Şiir nerede?" William'a

döndü. "Konu hakkında emin olmadan yazıyı bastırmakla çok ihtiyatsız ve aceleci davrandınız efendim. Şiirin hakiki olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Menşeinden eminim."

"Ah, öyle mi? Sahicilik içgüdüyle kanıtlanıyor galiba. Âlimlerin bu kulvarda yeri yok anlaşılan."

"Kerata kibirlenmeye başlıyor," dedi babası.

William ikisine de bakıp gülümsedi. "Bir dakika lütfen, Mr. Malone." Koşa koşa yukarı çıktı ve birkaç dakika sonra büyük bir zarfla geri döndü. "Bunu sizin ihtimam ve himayenize teslim ediyorum Mr. Malone. Dilediğiniz tetkike tâbi tutun. Shakespeare'in olduğuna dair herhangi bir şüphe duyarsanız, o şüpheyi herkese ilan edin."

Malone zarfı hevesle alıp içinden elyazmasını çıkardı. "Denemenizde, bunun kafiyeli bir aşk şiiri olduğunu belirtiyorsunuz efendim."

"Kendiniz okuyun."

"O zevke nail oldum. *Westminster Words*'de." Yine de tekrar okudu. "Burada münasebetsiz şeyler bulmadığıma sevindim. Korkum oydu ki..."

"Münasebetsiz mi?"

"Shakespeare boğazına kadar müstehcenliğe batmıştı. Bir şeylerin ortaya çıkacağı korkusuyla yaşıyoruz. Bu kadar çok ayıp söz, şiirini tahrif ediyor."

"Sizi temin ederim, bu çok temiz. Ay sonuna kadar iade edeceğinize söz vermelisiniz Mr. Malone."

"Daha erken elinize geçecek Mr. Ireland. Şerefim üzerine yemin ederim ki, herhangi bir şekilde zarar ya da hasar görmeyecek."

"Makbuz düzenlemeliyiz." Samuel Ireland birden hareketlenmişti, tezgâhın arkasında mürekkep ve kâğıt arıyordu.

"Babam bu tür konularda tedirgin mizaçlıdır, anlar-sınız ya."

“Kıymetli bir şey bu William. Havacıya değil.”

Kısa bildiri gerektiği gibi imzalandı ve Edmond Malone zarfı göğsüne bastırarak Holborn Pasajı’ndan ayrıldı.

* * *

Samuel Ireland el sallayarak veda ettikten sonra kapıdan geri döndü. “Ona belgeyi vermemeliydin William.”

“Nedenmiş o?”

“Değerini bir düşün. Ona bir torba gine vermiş kadar oldun.”

“Mr. Malone namuslu biridir, öyle değil mi?”

“Namus alınıp satılabilir.” Söylediğinden pişman olmuş gibiydi. *Westminster Words* kopyasını eline aldı ve hiçbir şey söylemeden oğlunun denemesini okudu. Bitirdikten sonra William’a uzattı. “Neden bana bu şiir hakkında bilgi vermedin? Varlığını neden bir dergiden öğrenmek zorunda kaldım?”

“Sana nedenini söyledim. Canım öyle istedi.”

“*Canın* öyle mi istedi? Kendi babana karşı vazifelerin olduğunu kabul etmiyor musun?”

“Tabii ediyorum. Doğanın izin verdiği ölçüde. Sen bana yazamayacağımı bildirdin. Sadece tezgâhtarlığa uygun biri olduğumu açık ve net bir şekilde söyledin.”

“Demek istediğim kesinlikle bu değildi...”

“Bana şunu söyle baba. Senin oğluna karşı vazifelerin yok mu? Beni cesaretlendirebilirdin.”

“Şimdi sırası değil...”

“Hiçbir zaman sırası gelmedi. Bana öğrenme iştahı aşılayabilirdin. Onun yerine kendi kendimi eğitmek zorunda kaldım.”

“Tıpkı benim yaptığım gibi. En iyi eğitim...”

“... kendi kendine verilen eğitimidir. Bunu söylediği-

ni sık sık duydum. Eh. Makaleyi okudun. Kendimi doğru düzgün eğitmiş miyim eğitmemiş miyim, bir düşün.”

Tartışmaya üst katta, akşam yemeğinden sonra da devam ettiler. Rosa Ponting “kahrolası evraklar” konusuna ilgi göstermeyerek odadan çıkmıştı ama aslında kapıyı kapadıktan sonra kulağını kapıya dayadı. Samuel Ireland’ın belirgin bir kızgınlıkla bardağını tabağına vurduğunu duyabiliyordu. “Mr. Malone’un bu konuda herhangi bir hakkı yok. Bu evraklar birer mücevher. Aklına esen herkese veremezsin.”

“O yüzden mi üzerlerinde hak iddia ediyorsun? O yüzden mi rehine verilmiş birçok parça gibi onları da ele geçirmeye çalışıyorsun? Onları ben buldum. Onlar benim. Samuel Ireland’la hiçbir ilgileri yok.”

“Haksızlık bu William. Adil değil bu. Benim müessesemde çalıştığın bilinmeseydi müşterin sana dönüp bakmazdı bile.”

“Bu doğru değil.”

“Bırak da bitireyim. Dünya seni benim oğlum olarak tanıyor. Seninki kadar benim ünüm de tehlikede.”

“Eh, öyleyse kendini her türlü sorumluluktan kurtar. Konuyla ilgin olduğunu inkâr eden bir belge imzala. Rosa’nın bir feragatnameye tanıklık etmeye hazır olduğundan eminim.”

“Bana neden böyle bir şey söylüyorsun? Baba ile oğul arasındaki bağ kutsaldır.”

“Benim olan şey senin mi yani?”

“Bunun onunla bir ilgisi yok. Aşağılık bir ima bu.” Samuel Ireland güçlükle nefes alarak masadan kalktı. “Yardıma ihtiyac duyabilirsin. Tavsiyeme. Başka neler keşfedebileceğini kim bilir.”

“Anne Hathaway’e yazılmış bir aşk mektubu gibi mi?”

“Ne?” Çabucak yerine oturdu.

“Tam olarak mektup değil. Bir not. *Billet-doux*.¹ Mr. Malone’un her şeyi almasına izin veremezdim.”

Samuel Ireland yüksek sesle güldü. “Takdire şayan, William. Benden avantajlı durumdasın. Çıkar bakalım. Göreyim.”

William onu deri kaplı cep defterinin arasından çıkardı. Bir bukle saçın ince iplikle tutturulmuş olduğu bir pusulaydı bu. İnce tül kumaşa sararak muhafaza ettiği nesneyi yemek masasının üstüne koyunca babası kumaşı dikkatle açtı.

Samuel Ireland kâğıdın üzerindeki yazıyı okuyabildi. “*Seni temin ederim ki, kaba bir el düğümlemedi bunu. Senin Will’in tek başına gördü işi. Onun bir tarzı var. Ne yaldızlı ucuz mücevherler... falan filan. Bağışla beni. Duygulandım.*” Saç kızıla çalıyordu, bir ucu kıvrıktı. Samuel Ireland ona dokunmaya korkuyordu. “Hakiki mi bu?” diye sordu. “Onun saçı mı?”

“Neden olmasın? IV. Edward mezardan çıkarıldığında saçı hâlâ güçlüydü, rengi de canlıydı. O 1483’te ölmüştü.”

“Başka evrakların arasında mı bulundu bu? Bağışçının evinde mi?”

“Elbette. Başka nerede olacak? O ev günün birinde gerçek Shakespeare severlerin tapınağı haline gelecek.”

“Eğer bulabilen olursa.” Aşk mektubu lafını duyunca Rosa Ponting odaya geri dönmüştü. “Tanrım, her şeyi bir muamma haline getiriyorsun William. Kabak tadı verdi. Gerçekten. Bu kişinin nerede yaşadığını hâlâ babana söylemeyecek misin?”

“Kadının konuyu nasıl ifade ettiğini sana anlatayım mı Rosa?”

“Anlat bakalım. Hikâyelere bayılırım.”

1. (Fr.) Aşk mektubu. (Ç.N.)

"Herhangi bir kimsenin küstah sorularına maruz kalmasının yakışksız olacağını düşünüyor. Kocasının geçenlerde ölmüş ve biriktirdiği evraklarla ilgili bir açıklama bırakmamış. Kadının başka söyleyecek bir şeyi yok ve bir hanımefendi olarak, halkın önüne çıkmak istemiyor."

Rosa burnunu çekti ve sofrayı toplamaya başladı.

Samuel Ireland kadehini tekrar doldurdu. "Bunun ona yaraşır bir hareket olduğundan eminim," dedi. "Ama insanların soruları olacaktır."

"Onları ben cevaplayacağım."

"Kocasının olağanüstü bir koleksiyoncuymuş herhalde."

"Kesinlikle. Önemsiz ıvır zıvırı kaçırmayanlardan değil. O konuda bir sonuca varmaya yakınım baba. Shakespeare'in vasiyetinde kitaplara ya da evraklara değinilmiyor."

"Biliyorum."

"Eşyasının, ev ve araziyle beraber kızı Susannah'ya bırakıldığını varsayabiliriz."

"Kendisi Doktor Hall'la evlendi."

"Aynen öyle. Onlar da sonradan her şeyi tek çocukları Elizabeth'e miras bıraktılar; kendisi hâlâ Stratford'da yaşıyordu."

Rosa Ponting odaya geri döndü. "Onun evinin nerede olduğunu bize söylersin herhalde."

"O ev parlamento savaşları sırasında Cromwell'in askerlerinin eline geçti. Bunu biliyoruz. Evrakların bir daha adı anılmıyor."

"Yani onları askerlerin aldığına mı inanıyorsun? Ya da alaybozanlarını ateşlemek için kullandıklarına mı?"

"Tam olarak değil, hayır. Parlamenterler arasında antikacılar vardı. İçlerinden biri askerlerin Shakespeare'in eski evini işgal ettiklerini öğrenince, iş kolay oldu. Yerel kuvvetler komutanının bir sözüyle..."

"Erişimi sağladı. Bir oyun yazarının karaladıklarına

ne olduğunu kim umursardı ki? Şeytanın tarafında birisi mi?"

"Şüphesiz baba. Ama korunuyorlar. Onlar lütfedilip dünyaya verilmeyecek özel bir hazine. Babadan oğula kalıyorlar. Sonra da müşterimin kocası izlerini buluyor."

"Bundan daha güzel bir alışveriş olabilir mi? Acaba kaç para ettiler?" Samuel Ireland, Holborn Pasajı'nı gören küçük pencereye gidip aşağıdaki parke taşlarına uzun uzun baktı.

Rosa Ponting bir koltuğa kurulmuş, dikişine göz gezdiriyordu. "Eh, Sammy, değerlerinin ancak artabileceğini söylemiştin bana. Bazıları için güzel bir durum bu."

* * *

Edmond Malone bir hafta içinde Shakespeare parçasını iade etmişti; her türlü ciddi şüphe ihtimalinin ötesinde hakiki olduğunu belirtti ve Samuel Ireland'dan çok William'a vermeye özen gösterdi. "Gösterdiğiniz ihtimamdan dolayı sizi kutlamalıyım efendim. Hepimiz minnettarız."

"Ya şiir?"

"Şairin yüce dehasının somut bir örneği. Shakespeare bazen etkilerini karıştırır. Trajik konularıyla çok fazla far-sın birbirine karıştığı söylenir. Aptalları mezar başlarına koyar ve kralları soytarılarla karıştırır."

"Arada fark var mı?"

Malone soruyu duymazlıktan geldi. "Bu da katıksızlığın ta kendisidir."

William'ın keyfine diyecek yoktu; Malone'un elini sıktı, sonra, "Gözden geçirmenizi istediğim başka bir şey daha var," diyerek üst kata koşturdu. Kısa aşk mektubu ve saç buklesiyle geri döndü. "Saça dokunun, Mr. Malone."

Âlim dokunmadı. Kendini savunmak istercesine el-

lerini yukarı kaldırdı. Yazıyı çabucak okumuş ve önemini anlamıştı. "Ona fazla yakın. Hayalimde sıcak ve elle tutulur."

"Kendisine dokunmakla eşit değerde mi olurdu?"

"Evet, öyle."

Bu durum William'ı eğlendirmiş gibiydi. "Bukleyi antika peruklar yapan birine gösterdim Mr. Malone, hakiki olduğuna beni temin etti. Dönemin saç. Bizimkilerden biraz daha kalın."

"Ona şüphem yok. Hiçbir şey beni şaşırtmaz artık. Bu durum bir sevinç deryası gibi."

"Başka bir şey daha var." Samuel Ireland tezgâhın arkasına eğilip bir deste kâğıtla çıktı. "Eksiksiz bir elyazması." Yapraklar dört bölüm halinde katlanmış ve ipek iplik gibi bir şeyle tutturulmuştu. Yazı açıkça görülebiliyordu. "*Lear* bu." Sahneden ilan ediyormuş gibi tekdüze bir sesle söyledi kelimeyi. "Kâtip kopyası değil. Orijinal elyazısı."

"Metinle birlikte inceledim," dedi William. "Şaşırtıcı şey şu: Her bakımdan Folyo'nun¹ aynısı, bir tek lanetler ve küfürler çıkarılmış."

Babası konuyu ele aldı. "Ozan, bize tarif ettiğiniz şu münasebetsiz şeyleri sessizce çıkarmıştır efendim."

"Zannımca," diye ekledi William, "Shakespeare'in Şenlikler Amiri'ne verdiği kopyaydı bu. Amirin sansürcü kaleminden kurtulmak istemişti."

"Kuvvetle muhtemel. Genellikle böyle olurdu. Sıkıntılı satırlar daha sonra temsilde yerine konulurdu." Malone elyazısını büyük bir dikkatle inceledi. "Yani bu, müstehcenliğin lekelemediği ozan. Şimdiye dek tahmin edilenden çok daha mükemmel bir yazar olduğunu kanıtladığına şüphe yok."

1. Birinci Folyo. Shakespeare'in 36 oyununu bir araya getiren, 1623 tarihli ilk basım. (Ç.N.)

“Öyle olduğuna eminim,” diye karşılık verdi William. “Öyle olduğuna inanıyorum.”

“Shakespeare’in üzerinde çalıştığı kâğıtları elimde tutuyorum. İnanılır gibi değil.”

“Ama öyle, Mr. Malone.”

“Ömrüm boyunca hiç aklıma gelmezdi ki...” Konuşmasını yarıda kesti ve birden bir ağlama krizine girdi. William onun sandalyeye oturmasına yardım etti, Malone orada mendille gözlerini sildi. “Özür dilerim. Bağışlayın beni.”

“Özür dilemenize gerek yok efendim.” Samuel Ireland gözlerinin içi gülerek ona bakıyordu. “Hepimiz yaptık. Doğal bir karşılık. Kaçınılmaz. Ben defalarca ağladım.” William’a bakıp gülümsedi. “Duygularıma hâkim olmayı beceremedim. Oğlum daha sert mizaçlı sanırım.”

“Hayır baba, yanılıyorsun. Şu son birkaç aydır her an sevinçten ağlayabilirdim. Karşı konulmaz bir şey.”

“Doğru kelime bu.” Malone sandalyeden kalktı. “Karşı konulmaz. Sayesinde size bir daha soruyorum: Bu hazineler nereden geliyor?”

“Bunu açıklama yetkim yok.”

“Tekrar etmek zorundayım. Bize bu evrakların kaynağını söyleyebilir misiniz? Kökenini?”

“Bense babama söylediğim şeyi size tekrar etmekten başka bir şey yapamam. Bağışçım, halkın kendisini tanımasını ya da ismini bilmesini istemiyor; zira dünyadan elini eteğini çekmek isteyen biri üzerinde aşırı ilgi ve spekülasyon yaratırdı bu durum.”

“Bu zata,” diye ekledi Samuel Ireland, “sadakatimiz ve güvenimiz tam.” William babasına şaşkınlıkla baktı. “Ağzımızı sıkı tutmamızı istedi, biz de buna söz verdik. Bu hediyelerle ödüllendirilmemiz kutsal bir şereftir efendim.”

“Çok üzüldüm. Ama nazik dünya şüphesiz ki bu yaklaşımınızı alkışlayacaktır.” Malone gidecek gibi oldu;

ama sonra duraksadı. "Dünya demişken, Mr. Ireland, bir teklifim var. Bu Shakespeare parçalarını okumak yeterli değil. Görülmeleri gerek. Sergilenmeleri gerek."

"Sizden biraz öndeyim efendim. Oğlum ve ben burada gösterilmelerine karar verdik." William babasına yine hayretler içinde baktı. "Bu mütevazı mülk bir Shakespeare tapınağı haline gelecek. Bu senin sözün değil miydi William?"

"Şu an aklıma pek fazla söz gelmiyor baba."

"Ozanın tapınağı."

"Buna çok sevindim. Çok memnun oldum." Malone son gözyaşlarını da yüzünden sildi. "*Morning Chronicle*'a ilan vermelisiniz. Hepimiz okuruz. Tapınağa bir-iki hayran yollayabilir miyim Mr. Ireland? İlan verilmeden önce?"

"Elbette efendim. Fazlasıyla mutlu oluruz."

* * *

Edmond Malone gidince William babasına döndü. "Müşterim hakkında neler söyledin öyle? *Beyefendi* mi? Kendini zor bir duruma sokuyorsun baba."

"Müşterinin güvenimizi kazandığına inanmak Mr. Malone'u memnun ediyor."

"Mr. Malone'u neyin memnun ettiği umurumda bile değil." William alçak bir rafa yumruğunu indirdi. "Hem ne demek istiyorsun? *Tapınak* mı?"

"*Sürprizi bozma* korkusuyla sana söylemedim." William kendi sözlerinin alıntılandığını anlamadı. "Görmüyor musun? İlgi o kadar büyüyecek ki, sayısız ziyaretçimiz olacak."

"Nereyi ziyaret edeceklerini bilmezlerse olmaz."

"Ciddi ol William. Hazırlıklı olmalıyız. Kanıtları, ilgili tarafların rahat rahat inceleyebileceği bir yere yerleştirmeliyiz."

“Burada mı? Dükkânda mı?”

“Müessesede. Daha iyi bir yer olabilir mi? Camlı tezgâhımız ve raflarımız var. Vitrine ‘Shakespeare Müzesi’ yazan bir levha koyabiliriz. Küçük bir giriş ücreti karşılığında...”

“Hayır! Buna izin vermem!”

“Küçük bir ücret olmalı. Rosa kapıda durabilir.”

“Kesinlikle hayır! Para el değiştiremez. Asla!”

Samuel Ireland oğlunun sert çıkışına şaşırılmıştı. “Eğer istediğin buysa...”

“Bu.”

“Öyleyse başka söylenecek bir şey yok.”

“Güzel.”

“Şu hariç. Ben varlıklı bir adam değilim William. Haslatımızı biliyorsun. Sadece kitaplarla zengin olamazsın.”

“Seni dinlemeyeceğim baba.”

“Belimizi doğrultmak için bir fırsat sunuyor bu bize. Shakespeare’in kendisi de işadamıydı. Kazandığı paralarla geçiniyordu. Sence bizi ayıplar mıydı?”

“Bunların hiçbiri para uğruna yapılmıyor baba.”

“Öyleyse ne için yapıldı?”

“*Senin* için yapıldı.”

“Anlamadığımı itiraf edeyim.”

William onun itirafının verdiği sıkıntıyla güldü. “Kör Teiresias¹ gibisin. Kılavuzun bir oğlan.”

“Lafı ağzımdan aldın.”

“Buna alışkınım baba.” William birden başını eğdi. “Pekâlâ. Evrakları burada sergilemeye hiçbir itirazım yok. İşin içine para karıştırılmamasını kabul edersen, onları burada gözetim altında seve seve gösteririm.”

Babası bir an başını çevirdi, bakışları biraz uzağa kay-

1. Yunan mitolojisinde, Thebai’li ünlü bir kâhin. (Ç.N.)

dı. Sayıların artması alışverişin çoğalması anlamına gelebilirdi; birçok âlim ve edebiyat müptelası, merak ya da tutkunun etkisiyle Holborn Pasajı'na ilk kez gelir ve hem Shakespeare eserlerini hem de dükkânın stokunu incelerdi. Yine de denemeye değer bir girişimdi. "Kabul, William," dedi. "Senin üstün kanaatine boyun eğiyorum."

* * *

Ancak daha o öğleden sonra, Edmond Malone'un kendine has arkadaşlarından biri onun tavsiyesi üzerine geldi. Sanatçı ve karikatürist, orta yaşlı ve tıknafes Thomas Rowlandson, bir utanç ve özür furyası içinde kitabesine girdi. Gök mavisi ceket, vişneçürüğü rengi yelek ve yeşil ekose pantolon giymişti. "Mekân burası mı? Shakespeare'in yeni ekildiği toprak? Beni bağışlayın. Mr. Malone beni buraya yönlendirdi. Siz Mr. Ireland mısınız?"

William elini uzattı ama Samuel Ireland öne çıktı. "İkimiz de o ismi taşıma şerefine nailiz efendim."

"Bunu duyduğuma sevindim. Mr. Malone benden bahsetti mi? Rowlandson, efendim."

"Bütün Shakespeare severler sizi tanır efendim." Samuel Ireland, Rowlandson'ın çıkardığı, oyunlardan sahneler gösteren bir dizi baskıya atıfta bulunuyordu. "Shakespeare Galerisi" adıyla yayımlanmıştı.

"Yüce bir güç bastırttı. Kim olduğunu bilirsiniz."

"Bize şeref verdiniz Mr. Rowlandson." Samuel Ireland şimdi onun elini sıktı.

"Bana Tom deyin."

"Müzemize ilk gelen kişisiniz. Ama bizi hazırlıksız yakaladınız."

Rowlandson şakır şakır terliyordu. "Limonata var mı? Zencefilli bira? Dilim damağım kurudu da."

"Daha sert bir şeye ne dersiniz?" William onun yü-

zündeki halsizlik belirtilerini fark etmişti. "Viski ister misiniz efendim?"

"Azıcık. Bir damla. Sodanın içine, eğer mümkünse. Eser miktarda."

William merdivenden yemek odasına çıktı ve süslü bir dolaptan kristal bir karaf aldı; bardağa bol miktarda viski doldurdu, sonra da bitişikteki mutfakta bulunan sürahidenden bir lokma su koydu. Rowlandson sabırsızlıkla içkiyi beklemişti ve ancak onu mideye indirdikten sonra konuşmaya başladı. "Malone bana sizde Mrs. Hathaway'e yazılmış bir mektup olduğunu söyledi."

"Ozanın saçından bir parçayla." William boş bardağı Rowlandson'ın elinden aldı.

"Müsaade var mı?"

"Neye, efendim?"

"Sadece saça dokunmak istiyorum."

"Müsaade sizin." William tezgâhın altındaki çekmeceyi yadigârı alıp ziyaretçiye verdi.

"Mektup bu mu? Hakiki Shakespeare eşyası bu mu? Saç sizinkine benziyor efendim. Kızıla çalan kestane rengi." Genç adama tuhaf, neredeyse utangaç bir tavırla baktı ama William o sırada üst kata çıkmaktaydı. Bardağa viski ve biraz su doldurduktan sonra dükkâna döndü; Samuel Ireland alışılmış pozisyonlarından birinde duruyordu – bacakları ayrık, sırtı çok dik, başparmakları yeleğinin ceplerinde. Rowlandson, Anne Hathaway'e yazılmış notu okuyordu. "Bu çok güzel," dedi. "Tastamam. Genç aşk." Saç örneğine atıfta bulunuyora benzeyen cümleyi yüksek sesle okudu. "*Ne majestenin başını kuşatan altın yaldızlı süsler ne de ağır mı ağır şerefler, senin için yaptığım bu küçük işin yarısı kadar beni mutlu eder.*" Kâğıdı William'a geri verdi ve ikram edilen içkiyi hevesle aldı. "Nefis bir şey efendim. Mektuptan bahsediyorum. Dokunaklı. Bu hakiki ruh. Yine demek istiyorum

ki..."Tiz bir kahkaha patlattı. "Gerçek not bu uzun mektupta gizli. Bir tane daha, eğer mümkünse. Biraz. Küçük bir damla."

Samuel Ireland aynı pozisyonda duruyordu. "Başka bir hazinemiz daha var," diyordu. "*Lear*'ın eksiksiz bir elyazması."

"Kendi elyazısıyla mı?"

"Öyle sanıyoruz." William onun bardağını yeniden doldurdu. "Münasebetsiz şeyleri değiştirmiş."

Rowlandson oyundan bir satırı hatırladı. "*Ey kutsal tanrılar! İkinci Perde, İkinci Sahne.*" Bir sandalyeye çöktü.

"Gerçi Regan tarafından söylenmişti efendim."

Rowlandson başını kaldırıp William'a hayranlıkla baktı. "Keskin zekâlısınız Mr. Ireland. Ve büyüleyici bir gülümsemeniz var."

"Ozanın değiştirdiği ifadelerden biri bu. '*Ey kutsal güçler,*' olmuş."

Samuel Ireland, *Lear* belgesini ortaya çıkardı. Belli belirsiz reverans yaparak Rowlandson'a verdi. Sanatçı ise içkisini bırakarak ayağa kalktı. Elyazmasının sayfalarını tutarken elleri titriyordu. "Görüyorsunuz ya, alnım sıcak ve kıpkırmızı. Dikkatli bakın. Onun ateşi beni ısıtıyor." Sonra, William'ın şaşkın bakışları altında, Rowlandson dizlerinin üzerine çöktü. "Artık mutlu mesut ölebilirim. Ozanın yazdığı yazıyı öpüyor ve bunu görmeye ömrüm yettiği için Tanrı'ya şükrediyorum."

"Lütfen oturun," diye ısrar etti Samuel Ireland. "Bir yerinizi inciteceksiniz. Zemin çok sert."

William, Rowlandson'ın zaten yarı sarhoş halde geldiğinden şüphelendi ve sallanarak ayağa kalkmasına yardım etti.

Rowlandson onun kolunu sıkı sıkı tuttu. "Aman Tanrım," diye mırıldandı. "Enerjisi, zarafeti... Mücevherlerinizi göstererek bana şeref verdiniz Mr. Ireland."

“Asıl siz bize şeref verdiniz efendim.” Samuel Ireland gözden kaçırılmamaya kararlıydı.

“Siz bir sanatçısınız efendim,” dedi William. “Anlıyorsunuz.”

“Biliyorum.” Rowlandson, William’ın kolunu tutmaya devam etti.

“O zaman bana şunu söyleyebilir misiniz? Ozan bize diyor ki, en gerçek şiir, en güzel uydurulmuş olanıdır...”

“*Aşkın Emegi Boşuna*, sanırım.”¹

“Sahte olan şeye hayranlık duyacağımızı mı kastediyor?”

“Shakespeare’in garip bir benzetmesi sadece.” Rowlandson oyunbaz bir hareketle William’ın elini tuttu. “Uydurulmuş olan asla gerçek olandan daha doğru olamaz. Yoksa yine kargaşa çıkardı.” Sandalyeye çöktü ve içkisinin sonunu içip bitirdi. “Ayrıca benim pek de ilgimi çekmiyor.”

“Ben sadece soruyu soruyorum.”

“Sorular sormamalısınız Mr. Ireland. Bize cevaplar vermelisiniz. Yeni evraklar ortaya çıkarın!”

* * *

Sonraki birkaç hafta boyunca başka ziyaretçiler de geldi ve Samuel Ireland’ın *Morning Chronicle*’a “Shakespeare Müzesi”yle ilgili ilan vermesiyle birlikte sayıları arttı.

William ozanla ilgili bazı parçalar keşfetmişti –Southampton kontunun Shakespeare’e yazdığı mektup, kilise vergilerini ödemediği için oyun yazarına gönderilen celp, Richard Burbage’ın tiyatro aksesuarları hakkında yazdı-

1. Rowlandson yanlış hatırlıyor, bu alıntı *Nasıl Hoşunuza Giderse*’den. Çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013. (Ç.N.)

ğı kısa bir not- ve kitabevi gerçekten de antika Shakespeare eşyalarıyla dolu özel bir odayı andırır hale gelmişti. William'ın olup biteni yönetmek ya da denetlemek gibi bir arzusu yoktu. O rol, Great Turnstile Caddesi'ndeki Jackson and Son firmasından şişe yeşili yeni bir ceket alan babasına ayrılmıştı. Rosa Ponting, elinde dikişi, kapının yanındaki sandalyede oturuyordu. Görünüşte şemsiyelere ve paltolara göz kulak olmak için oradaydı ama Samuel Ireland onun giriş ücreti toplayan biri sanılmasını umuyordu: Avucuna gümüş para sıkıştırılmasına itiraz etmiyor ve içinde yelpazesinin, enfiye kutusunun, cüzdanının ve mendilinin de bulunduğu büyük bir eliş torbasına parayı koyuveriyordu. Her ziyaretçiyi aynı usulde karşılıyordu. "Oyun, mektuplarla beraber sol taraftaki dolapta. Makbuzlar ve faturalar yandaki tezgâhta. Lütfen cama dokunmayın ve yere tükürmeyin."

Rolünün tadını çıkarıyordu. Çocukken Whitefriars Pazarı'ndaki meyve tezgâhında annesine yardım etmiş ve günlük alışverişe eşlik eden sesler kakofonisine coşkuyla katılmıştı. Sesi kısılana kadar "Yerli elma!" diye bağırmıştı. Aslında kitabevini ve içinde sergilenenleri ibretlik bir özenle koruyordu. Tahtalar üzerindeki her ayak sesini bilirdi; birisi merdiveni çıkmaya ya da tezgâhın arkasına geçmeye yeltendi mi anlardı. Bir ziyaretçi camın üzerine nefes verecek olsa, başını sertçe çevirip suçluya ters ters bakardı. Shakespeare'e ilgi ya da merak duyduğu yoktu; ama William'ın aile servetini böyle beklenmedik bir şekilde artırmasından memnundu.

Bir aile olduklarına şüphesi yoktu. Aslında Samuel Ireland'la gizlice evlenmişti. Tören yapmadan, Greenwich'te bir donanma papazı tarafından hayatları birleştirilmişti; Rosa ancak bu şartla Holborn Pasajı'na taşınmıştı. William'ın annesi doğum sırasında ölmüş, ebe de bebeği Godalming'deki kız kardeşine götürmüştü; William

üç yaşına gelene kadar o ailede kalmıştı. Bunların hiçbirini hatırlamıyordu, babası da onu aydınlatmadı. Üçüncü doğum gününden hemen sonra Holborn Pasajı'na dönmüş, Rosa kollarını açıp onu karşılamıştı. Küçük çocuk başını öbür tarafa çevirip ağlamıştı. Ne var ki, dükkânın ortamından memnun gibiydi ve Rosa'nın da kocasına dediği gibi, "insanlardan çok kitaplarla daha iyi anlaşıyor"du. Rosa aslında ona kırılmış ve şaşırılmıştı. William onun bütün sevgi gösterilerini kaba bir özensizlikle karşılıyordu. William büyüdükçe Rosa ona gündelik olaylarla ilgili sorular sorardı ama William ancak kısacık cevaplar verirdi – bazen başını evet ya da hayır anlamında sallamaktan başka bir şey yapmazdı. Onunla asla sohbet girişmezdi, baş başa kaldıkları nadir durumlarda ise ya eline bir kitap alır ya da pencerenin yanına giderdi. Yıllar içinde hiçbir şey değişmemişti.

"Shakespeare Müzesi" açıldıktan bir ay sonra, Rosa kahvaltı sofrasında Samuel Ireland'a şöyle demişti: "Aslında burada –mürdümeriğini uzatsana– aslında burada yaşamadığını düşünebilirsin."

"Ölümsüz dünyaya can atıyor¹ Rosa."

"Evdeyken bunun ne anlamı var?"

"Shakespeare aklına girmiş. Artık hiçbir şey onu tatmin etmez."

"Saçmalama Sammy."

"Buraya ait olduğuna inanmıyor. Yerinin bizim yanı-
mız olduğuna. O daha yüksek bir seviyede."

"Yeri Mary Lamb'in yanı galiba. Kızın bu hafta buraya iki kez geldiğini biliyor musun? Dediğine bakılırsa Shakespeare'i görmeye."

"O bir hanımefendi Rosa."

1. William Shakespeare, *Antoniüs ve Kleopatra*, çev. Sabahattin Eyüboğlu, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

“Ben değil miyim?”

“O, genç bir hanımefendi.”

“Bana soracak olursan çok alımsız bir hanımefendi.”

“Biliyorum. Ama William senin alışık olduğun genç adamlardan değil. Onun ruhunu görüyor.”

“Hangi gözlüğü kullandığını bilmek isterdim.”

“Onu ayrı bir yere koydu. Kurtuluşu olarak görüyor.”

“Neyden?”

“Bizden. Dinle. Geri döndü.”

Samuel aşağıdaki kitabevinde kilidin döndüğünü duydu.

* * *

Son günlerde Samuel oğlunun giriş çıkışlarına duyarlı hale gelmişti. Önceki sabah hemen William'dan sonra dükkândan çıkmıştı. Onun Holborn Pasajı'nın köşesini dönmesini seyretmiş, sonra da hızla takip etmişti. Shakespeare evraklarının muhafaza edildiği yere, müşterisinin evine gittiğini varsayıyordu. Samuel, oğlunun bağışçısının izini sürüp onu sorgulamaya can atıyordu. William, doğruca Strand'e çıkan dar sokakların birinden güneye doğru gidiyordu; hızlı, kararlı adımlarla yürüyor ve her zaman Drury Sokağı civarına kümelenen tezgâhlar, sokak satıcıları ve at arabalarının arasında yolunu buluyordu. Çöp ve gübre yığınlarının kenarından geçerek, sokakta oynayan çocukların etrafından manevra yaparak, dört bir yana taşınan sepetleri ve fiçileri atlatarak mahallenin seyyar halkı arasında mekik dokurken Samuel onu gözden kaçırmakta zorlanıyordu. Derken, Strand'de karşıdan karşıya geçen William gözüne ilişti ve çarpışan iki arabanın yolda durmasından faydalanıp aralarındaki mesafeyi azalttı. William, Thames'e doğru giderken Essex Caddesi'ne girdi; ama sonra sola dönüp gözden kayboldu.

Samuel elinden geldiğince çabuk takip etti onu; böyle iriyanı bir adama göre şaşırtıcı derecede atik tetikti, Russell Meydanı'nda bir Fransız dans ustasından aldığı derslerde öğrendiği kotilyon ve polonezin sonucuydu bu kısmen. William, Devereux Court'u boylu boyunca yürüdüğü sırada babası Essex Caddesi'nin köşesine ulaşmıştı; tuğla duvarın etrafından dikkatle baktı, tam o sırada oğlu Middle Temple'a girilen büyük ahşap kapıyı iterek açtı. Bu kapının ötesinde büyük bir açık avlu vardı. Oğlunun orada onu görmesini göze alabilir miydi? Kolayca fark edilebilirdi. Ancak şimdi geri dönemezdi. Shakespeare hazinelerinin Middle Temple'ın odalarında saklanıyor olması bile mümkündü. Kapıyı iterek açıp etrafına baktı. Oğlu bir fiskiye'nin başında duruyordu, sırtı ona dönüktü, Samuel da bitişikteki kapı eşiğine seğirtti, görülmeden sığınabilirdi oraya. Havuzun içine düşen su serpintisini ve etrafına toplanan güvercinlerin sesini duyabiliyordu. William'ın orada bulunuşunun açıklığa kavuşması için uzun süre beklemedi. Şallı ve boneli bir kadın başını kaldırıp bakmadan yanından geçti, Samuel onun Mary Lamb olduğunu anladı. Demek ki gizli buluşma yerleri burasıydı.

Sığındığı yerden dışarı baktı. Fiskiye'nin yanında duruyorlardı ve William, Middle Temple Salonu'nun bulunduğu yönü gösteriyordu. *On İkinci Gece*, Shakespeare onu yazdıktan kısa bir süre burada oynanmıştı. Usulca konuşarak fiskiye'nin kaidesinin etrafından dolaştılar. Samuel Ireland onları kendi hallerine bırakmaya karar verdi. Oğlunun müşterisini ziyaret etmeyeceğini, daha özel bir işle meşgul olduğunu anlamaya yetecek kadarını görmüştü. Duyarlılığının ya da vicdanının teşvikiyle kovalamacayı bırakmaya ikna oldu. Oğlunu kur yaparken ya da oynasırken seyretmek istemiyordu.

Mary ile William, Pump Court'a sapıp durdular ve taş amblesinde "Her Şeyi Yalayıp Yutan Zaman" yazan antika güneş saatine hayranlıkla baktılar. "Eminim," diyordu William, "Shakespeare babasına benzeme arzusunda değildi. Onu seviyordu ama onun gibi olmak istemiyordu."

"Elbette kasap olmayı arzu etmiyordu."

"Hayır. Demek istediğim, başarısızlıktan kaçıyordu. Eğlenceli bir başarısızlık ama yine de başarısızlık. Borçlu olmaktan nefret ederdi. Başkalarının acımasından nefret ederdi." Avluda yürüdüler, Tapınak Şövalyeleri'nin Yuvarlak Kilisesi yan taraflarındaydı. "Kıvrak zekâlıydı. Kararlı. Enerji dolu."

"Tutkulu?"

"Elbette. Yoksa bu kadar çok şeyi nasıl başarsın? Şu kapı eşiğinin üzerindeki çirkin heykele bakın."

"Charles bu kilisenin pantomimlere fon gibi olduğunu söyler."

"Kardeşiniz tuhaf kıyaslamalar yapmayı seviyor. İçeri girelim mi?" Daire şeklindeki nefin serin boşluğuna girdiler, sırtüstü yatan şövalye heykelleri daire halinde etraflarındaydı.

Bu eski zaman imgeleri Mary'nin merakını uyandırdı. Sırayla her birinin yanına gitti ve yukarıdan taş suretlere baktı. Kadim salonları ve titrek ateşleri kolayca hayal edebiliyordu. Duman, köpekler ve halk ozanları olurdu. Başını kaldırıp baktığında William gitmişti. Kendisini Pump Court'ta bekliyordu. "Böyle bir ortamda kendini gerçek bir dindar gibi hissetmek kolay," dedi. "Ama ben gelip geçici ve münzevi bir erdemden nefret ederim. O şövalyelerin yeri açık havaydı. Dünyaydı."

"Eminim uzandıkları için onları suçlayamazsınız." Mary onu ne kadar az tanıdığını anladı. "Yaşadıkları maceralardan sonra yorgun düşmüş olmalılar."

King's Bench Yolu'na girdiler.

“Peki ya *biz* ne başarmış olacağız?” diye sordu William ona. “*Biz* nasıl hatırlanacağız?”

“İsminizin Shakespeare’inkiyle ilişkilendirileceğini artık biliyorsunuzdur herhalde?”

William buna güldü. “Bu yeterli mi? Sizce bir insan bununla tatmin olabilir mi?”

“Çok kişi olabilir.”

“Beni henüz anlamıyorsunuz Mary. Evraklar sadece bir başlangıç. Şansımın yaver gittiğini kabul ediyorum. Bulduklarımı bulmak... büyük bir şeref. Ama bir kere isim yaptım mı, artık onu kullanmalıyım. Değerli olduğumu kanıtlamalıyım.”

“Charles sizin için büyük bir kariyer öngörüyor. Eşsiz bir yeteneğiniz olduğuna inanıyor.”

“Tam olarak neye?”

“Kompozisyona. *Westminster Words*’deki denemelerinizi çok beğeniyor.”

“Sadece bir-iki tane var. Mr. Law, Bankside hakkında yazmamı istedi. Eski halini.”

Mary bütün hayatı boyunca Londra’da yaşamış olsa da, yakın mahallesinin ötesindeki hiçbir bölgeyi iyi bilmiyordu. Bu konuda komşularından pek de farklı değildi. “Ne demek istediğinizden emin değilim,” dedi.

“Southwark. Nehrin güneyi. Şu ilerisi. Bir zamanlar Globe’un olduğu yer. Bir de Bear Garden’ın. Modern zamana kıyasla Tudor dönemindeki manzaranın resmini çizmemi istiyor. Shakespeare’de modernin sıradan ya da bayağı anlamına geldiğini biliyor musunuz?”

“Sizinle gelebilir miyim?”

“Bu manidar değil mi Mary? Modern olmak ona göre alelaide olmak. İlginç değil. Elizabeth dönemindekilerin renkli ve zengin işlemeli olduğunu düşünürüz ama o geriye dönüp Lear’a ve Caesar’a bakmayı tercih ediyordu. Az önce ne demiştiniz?”

"Sizinle Southwark'a gelebilir miyim? Hiç gitmedim de."

"Hayhay. Ama yollar bozuk Mary. Ve pis."

"Orası beni ilgilendirmez. Shakespeare'in yaşadığı ve sahneye çıktığı yer değil mi?"

"Öyle deniyor."

"Öyleyse görmeliyim."

King's Bench Yolu'ndan nehir kıyısına indiler.

"Babam bizi seyrediyordu," dedi William.

"Ne?"

"Beni takip ediyordu." Biraz huzursuzca güldü.

"Ama aramızda hiç..."

"Hiçbir şey yok mu? Biliyorum. Ama peşime düşmesinin nedeni bu değildi. Shakespeare'i istiyordu." Mary karşılık vermedi. Arkadaşlıklarıyla bağlantılı "hiçbir şey" olmadığını William'ın açıkça onaylaması yüzünden durgunlaşmıştı belki de. "O nehrin izini kaynağına kadar sürmek istiyor. Bana güvenmiyor."

"Size güvenmiyor mu? Öz babanız mı?"

"Garip bir mizacı vardır. Konu para olduğunda sertleşir." Birkaç dakika sessizce yürüdüler. "Evrakların nerede tutulduğunu öğrenmek istiyor. Bir tüccarın mağarasına saklanmış define olduklarını düşünüyor, peri masalından fırlamış bir şey gibi."

"Siz de lambayı tutan prenssiniz." Mary imayı tuhaf bir şekilde tatmin edici buldu. "Cini kumanda ediyorsunuz."

"Hokus pokus. Ve altın paralar etrafıma yığılıyor. O da beni takip ediyor, mağarayı bulmak için."

"Ama nasıl olur da size güvenmez?"

"Siz bana güveniyor musunuz?"

"Elbette. Eğer isterseniz, şerefli biri olduğunuzu burada ilan ederim. Doğruyu söylediğinize her yerde yemin ederim!"

“Kendinizi ateşe atmayın.” Onun hararetili tavrına şaşırmış gibiydi. “Yanabilirsiniz.”

Yürüyüş yolunun yan tarafında çıplak ayaklı genç bir kadın keman çalıyordu. Solgun dudakları “This Blessed Isle” ezgisinin temposuyla kıpırdıyor gibiydi. Yarım ya da çeyrek peni arayışıyla nehir kenarından gelmişti. Ur ya da guatr nedeniyle yüzünün sağ tarafının biçimi bozulmuştu. Mary yüzünde bir hayret ifadesiyle ona baktı, sonra da zerre kadar tereddüt etmeden elışı torbasından cüzdanını çıkarıp kadının çıplak ayaklarının dibine bıraktı.

Geri geldiğinde, gözyaşları yanaklarından aşağı akıyordu. “Sevgi eksikliği,” dedi. Biraz daha yürüdüler ve Tapınak Şövalyeleri kapısının yıkık dökük temellerinin yanından geçtiler. “Öte yandan, bu taşlar için ne anlamı var?” Binlerce kulaç derinlikteymişler gibi dikkatle baktı onlara.

Geri döndüklerinde, genç kadın hâlâ keman çalıyordu. Yanından geçerlerken Mary, bir tür misillemeden korkarmışçasına William’ın koluna yapıştı. Yürümeye devam edip Pump Court’a girdiler ve onlar görüş alanından çıkar çıkmaz, genç kadın keman çalmayı bırakıp cüzdanı yerden aldı. Sonra, çok çevik bir hareketle, yüzünün yan tarafındaki guatrı söküp cebine soktu.

Sekizinci bölüm

*"Eh bu rol, benim gibi adamına düştü mü bir hayli gözyaşına patlar. Eğer, yok mu ya, bu rolü ben oynadım mı, seyirciler kör olmamak için gözlerini korusun. Fırtınalar koparırım."*¹ Charles Lamb, Laystall Caddesi'ndeki evinin bahçesinde Bottom'ı oynuyordu, grubun geri kalanı da etrafındaydı. Tom Coates, Snug'dı; Benjamin Milton ise Quince rolündeydi; iki meslektaşları Siegfried Drinkwater ve Selwyn Onions'ı Flute ve Snout olmaları için ikna etmişlerdi. Siegfried'in arkadaşı ve Tüketim Vergisi Şubesi'nde memur olan Alfred Jowett'i Starveling rolü için listeye yazmışlardı. O pazar sabahı, Mr. Lamb'in on yıl önce bahçede kurduğu küçük çardakta hep birlikte oturup repliklerini prova ettiler. Çardak tamire muhtaç haldeydi, boyası kalkmış ve metal aksamı paslanmıştı; ama Mary Lamb'in yönetiminde repliklerini okurlarken yağın yaz sağanağından koruyordu. "Sesin monoton Bottom," dedi Mary kardeşine. "Derinlik kat."

"Ama dur, aslında ben en iyi zorbayı oynarım. Ayrıca Herakles'i de yaman oynarım. Bana elime geçeni param-

1. William Shakespeare, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2015. (Ç.N.)

parça edecek, kırıp geçirecek bir rol gerek. Sonra şiir geliyor. Okumama gerek var mı Mary?"

"Elbette canım."

Tom Coates ile Benjamin Milton fısıldaşıyorlardı. Mary kardeşine "canım" deyince birden sessiz kahkahalarla katıla katıla güldüler. Benjamin ağzına mendil tuttu, acı çekiyormuş gibiydi. Charles onları görmezlikten geldi ama Mary onlara ters ters baktıktan sonra gayet rahat bir tavırla sordu: "Bu kadar komik olan nedir beyler?"

"Bunun komedi olması gerekmiyor mu?" Tom zar zor konuşabiliyordu.

Benjamin, "Senden çok iyi Bottom olur canım," diye fısıldadıktan sonra bastırılmış kahkahalara boğuldu yine.

Siegfried Drinkwater bu sahnede çıkmayı bekliyor ve giderek sabırsızlanıyordu. "Artık Flute'u prova edebilir miyiz lütfen? Yoksa repliğimi unutacağım. Unutacağımı biliyorum."

"Kısacık bir replik," dedi Alfred Jowett ona. "Varla yok arası."

"İnan ki unutacağım Fred."

Siegfried Drinkwater, sürekli ailesinin geçmiş görkemli günlerinin hayaliyle yaşayan patavatsız bir genç adamdı. Guernsey tahtının yedinci vârisi olduğunu dünyaya ilan etmiş ve böyle bir tahtın artık var olmadığı gerçeğinden hiç de utanç duymamıştı. Ne var ki Alfred Jowett'la arkadaşlığı diğerlerini şaşırtıyordu; zira Jowett iş bitirici, dik başlı ve biraz paragöz biriydi. Maaşını çalışma yılına bölmüş ve saat başına 5,75 peni kazandığını hesaplamıştı. Çalışma masasının gözünde bir çizelge vardı, ne zaman bu saatlerden birini boşa harcamayı başarsa, o miktarı artan kârına ekliyordu. O ve Siegfried günlük mesai bittikten sonra çoğu kez küçük tiyatro-lara giderlerdi. Siegfried küçük sahneyi samimi bir keyifle seyrederken ve oyunun talihsiz bir dönüm noktasında

sık sık gözyaşı dökerken Alfred aktrisler ve kadın "figüranlar"a sakince gözlerini dikip bakardı.

"Boyuna kıkır kıkır gülünecekse," dedi Mary, "bu komediyi oynamakta bir anlam göremiyorum."

"Barrow'un nutuklarında," dedi Selwyn Onions ona, "kıkır kıkır gülmek akciğerleri sallamak olarak bilinir. Buna hımlama denir."

Tom Coates için çok fazlaydı bu, sandalyesinde iki büküm oldu. Selwyn faydalı açıklamalarıyla ünlüydü. Ancak olgu ve ayrıntı konularında hemen her zaman yanlışlığıyla da tanınırdı. "Selwyn der ki..." Sözü, saçma sapan bir şeyin söylenmek üzere olduğunu ima eden bir tabir haline gelmişti Doğu Hindistan Şirketi'nde.

Peter Quince'in, "*Francis Flute, körük yamacısı*," diye seslenmesi üzerine Siegfried'in Flute olarak ilk kez çıktığı bölüme gelmişlerdi.

"Ben körük yamacısı mıyım? Flütlerle ilgim olduğunu sanıyordum. İsim onu çağırıştırıyor."

"Hayır Siegfried." Benjamin Milton, Quince rolünü bir anlığına bıraktı. "Sesinin niteliğiyle ilgili. Flüt gibi olmalı."

"Yani?"

"İnce. Tiz."

"Kıvrak ya da müzikal değil mi?"

"Metinde öyle bir şey belirtilmiyor. Elizabeth dönemi flütleri tiz sesli olmalarıyla tanınırdı. Sesleri cılız çıkardı."

"Affedersin ama hiçbir Drinkwater cılız olmamıştır. Guernsey halkına sor."

"Biraz tizleştirin, yeter Mr. Drinkwater."

"Ne dediniz Miss Lamb?"

"Sesinizi bir ölçü tizleştirin. Repliği yeniden söyleyin Mr. Milton."

"*Francis Flute, körük yamacısı*."

"*Buradayım Peter Quince*."

"Sen *Thisbe* rolünü oynayacaksın."

"*Thisbe* de ne? Maceracı bir şövalye falan mı?"

"*Pyramus*'un vurulduğu kız."

"Yo, hayır! Tanrı aşkına, beni kadın rolüne çıkarma. Ben bir kadını oynamam." Siegfried çok kızgındı. "Namuslu bir işçiye oynadığımı söylemiştin Charles."

"Oynuyorsun ya."

"Elbise giymem."

Selwyn Onions araya girmeye bir kere daha hazırды. "Sadece gecelik ya da önlük giymen gerek."

"Efendim? Seni doğru mu duydum? Önlük mü? Bir Drinkwater böyle bir kelimeyi bilmez."

Benjamin Milton ile Tom Coates bu sohbeti gizlemedikleri bir keyifle dinliyorlardı. Benjamin bir cep şişesi siyah bira çıkarıp el altından bir yudum aldı. Tom'a verdi, o da içmek için arkasını döndü. Alfred Jowett onlara doğru eğildi. "Tam da pazar sabahı yapılacak iş. Kilişeye mi gittiler?" Başıyla Lamb'lerin evini işaret etti.

"Galiba hayır," dedi Tom. "Ama Mrs. Lamb dindar biridir. Ya da bana öyle söylendi."

"Babanın çatlak olduğunu duydum."

"Ne?"

"Kafadan." Parmağını başına götürdü. "Ailede var."

Mary Lamb, Siegfried'in bir sonraki repliğini tekrarlıyordu. "Yo, hayır! Tanrı aşkına, beni kadın rolüne çıkarma, bak sakalım da çıkıyor. Görüyorsunuz ya Mr. Drinkwater, siz bir erkeksiniz. Buna şüphe yok."

"Seyirci bilecek mi?"

"Elbette. Size silindir şapka veririz. Cinsiyetiniz yanlış anlaşılmaz."

* * *

Mary'nin bu oyunla ilgili şahane fikirleri vardı. Char-

les meslektaşlarını teşvik edip yönetmesini istediğinde çok memnun olmuştu. Son birkaç hafta boyunca içinde bir enerji fazlalığı, zar zor bastırılan bir heyecan hissetmişti ve bunu bir yere yönlendirmek istiyordu. Böylece, daha büyük *Bir Yaz Gecesi Rüyası* komedisi içinde yer alan, şematik yapıyla ilgili bu kısa komediye dört elle sarıldı. Charles'ın ayrı sahneleri birleştirmesine yardım etmiş, hatta devamlılığı sağlamak için ek diyaloglar ve jestlerle mimikler bile katmıştı. Ne var ki William Ireland'a bu girişimle ilgili hiçbir şey söylememişti. Kendisini dışlanmış hissedeceğinden emindi. Yanlış sonuçlara varacağından da emindi. Shakespeare'in açıkça anlatabildiği o karmaşık insani durumlardan biriydi bu. William Ireland esnaf olduğu için reddedildiğini varsayardı. Edebî emelleri olduğu gerçeği hakareti kötüleştirirdi ancak. O, bir sonradan görmeydi, beyefendilerin arasına karışmaya uygun değildi. Hatta yaptığı işin bununla hiçbir ilgisi yoktu.

"Mr. Ireland'ı bizimle oynaması için davet edelim mi?" diye sormuştu Charles kız kardeşine.

"William'ı mı? Ah, hayır." Mary çabucak cevap verdi. "O fazla..." Aklına "duyarlı" kelimesi gelmişti. "Fazla ciddi biri."

"Ne demek istediğini anlıyorum. Küçük eğlencemizi beğenmezdi."

"Shakespeare onda kutsal bir dava haline gelmiş."

"Niyetimizin iyi olduğunu anlardı."

"Elbette. Ama William evraklara o kadar çok zaman ayırıyor ve ilgi gösteriyor ki..."

"İşin eğlenceli tarafını göremiyor."

"Henüz değil. Şimdi değil. Bunu arkadaşlarına sakla."

Charles Lamb kız kardeşinin William Ireland'a itiraf ettiğinden daha çok ilgi duyduğundan şüpheleniyordu. Üzerine titremesi, algıladığı kadarıyla duygularına ürkek

bir saygı göstermesi ilgisini teyit ediyordu. Charles'ın gözünün önünde birden yaralı bir geyik imgesi belirdi; bunun William mı Mary mi olduğunu anlayamadı.

* * *

"*Aslan rolünün yazılısı var mı sende?*" Tom Coates, Snug rolünü okuyordu. "*Yalvarırım varsa ver, çünkü ben güç ezberlerim.*"

"Ki bu doğru."

"Mr. Jowett, lütfen araya girmeyin. Repliğinize devam edin Mr. Milton."

"*Canım tulûat yapıwer. Hem sadece kükreyeceksin, o kadar.*"

"Biraz daha bayağı bir sesle konuşabilir misiniz acaba Mr. Milton?" Mary metne dalmıştı, başını kaldırıp bakmadı. "Kaba konuşabilir misiniz?"

"Bu son derece zor olur Miss Lamb."

"Yapın lütfen. O, memur olamaz. Marangoz olmalı."

Charles kız kardeşinin onların davranışlarını ne kadar gayretle ve hevesle yönlendirdiğini şaşkınlıkla fark etmişti. Her şeyde aşırıya kaçıyor gibi geldi şimdi ona. Son haftalarda da gergin ve huzursuzdu. Özellikle annesine karşı buyurgan davranmıştı.

* * *

Üç gün önce Mrs. Lamb, kızarmış ekmekleri yaktığı için Tizzy'yi azarlamıştı. "Senin neyin var böyle?" diye sordu yaşlı hizmetçiye. "Mr. Lamb sert kabuğa tahammül edemez."

Mary fincanının üzerinde tuttuğu bir çay kaşığı dolusu şekeri masa örtüsüne savurdu. "Burası ıslahevi değil anne. Biz de senin mahkûmların değiliz."

Mr. Lamb yarı şefkat yarı hayranlıkla ona bakıp şöyle fısıldadı: "Sahanlığın solunda. Son kapı."

Mrs. Lamb hiçbir şey söylemedi; ama Mary yerinden kalkıp odadan çıkarken şaşkın şaşkın baktı. Düşünceli olduğu her halinden belli olan Charles kızarmış ekmeğe tereyağı sürüyordu. "Bu kızı anlamıyorum," dedi Mrs. Lamb. "Çok değişken. Sen ne düşünüyorsun Mr. Lamb?"

"Kuzey-kuzeydoğu," diye mırıldandı Mr. Lamb; bu da karısını bariz bir şekilde tatmin etti.

Charles, Mary'nin kararsız davranışlarını William Ireland'la olan arkadaşlığına bağlama eğilimindeydi; genç adam kızı huzursuz ediyordu. Charles'ın bunun için William'ı suçladığı söylenemezdi; görebildiği kadarıyla tavrı ibretlikti. Ama Mary daha önce nispeten yabancı biriyle güvene dayalı bir ilişki hiç kurmamıştı. İş bu kadar basit ve ciddiye.

* * *

"*Alt tarafı kükreyeceksin, o kadar.*" Benjamin Milton şimdi Quince rolünü belirgin bir Cockney¹ şivesiyle oynuyordu.

"Aferin Mr. Milton. Ama köylü lehçesi daha mı uygun olur acaba?"

"Kırsal bir şey mi Miss Lamb? Aklınızda bir örnek var mı?"

"Profesör Porson'ın klasik antikite üzerine konferanslarını dinlediniz mi?"

"Elbette. Masonik Salon'da."

"Sesinizi onunkine uydurabilir misiniz acaba?"

1. Londra'nın işçi sınıfına verilen ad. (Y.N.)

Tizzy bahçeye gelerek sokak kapısındaki "genç adam"ın Miss Mary'yi sorduğunu bildirdi.

"O genç adam mı?" diye sordu Benjamin, şen şakrak. Charles bir bakışıyla onu dizginlerken, afallayan Mary hafif yaz yağmurunda Tizzy'nin peşinden bahçeyi geçti.

* * *

Eve girerken aynada kendine bakma arzusuna karşı koydu. "Onu sokakta bırakmadın ya Tizzy?"

"Başka nerede bırakabilirim? Anneniz salonda, hol de botlarla dolu."

Böylece Mary kapıya gitti ve elinde şapkasıyla en üst basamakta dikilen William'ı karşıladı. "Çok üzgünüm Mr. Ireland. Bağışlayın, ben..."

"Fazla kalamayacağım Mary. Çarşamba sabahı Southwark'a gitmek niyetindeydim de." Duraksadı. "Hatırlarsanız benimle gelmek istiyordunuz."

"Elbette hatırlıyorum. Çok minnettar olurum." Uygun tabir bu değildi ve Mary bir an için başını yana çevirdi. "Memnun olurum. Çarşamba sabahı mı?" William başını salladı. "Ajandama işaretleyeceğim. İçeri gelmek ister misiniz?"

Tüm sözlerin altında yatan sessiz bir iletişim vardır, William da onun kendisinin eve girmesini istemediğini anladı. Her halükârda Mrs. Lamb'in, bir saldırıyı savuşturmaya hazırlanan kale muhafızı gibi perdenin arasından dikkatle baktığını görebilirdi. "Çok nazıksınız ama hayır. Gelmemeliyim. Vakit dar." Elini uzattı, Mary de onu tuttu. "Uğrayıp sizi alırım," dedi William. "Sabah dokuz civarı olur mu?" Şapkası hâlâ elinde, Mary'yi bıraktı, kız da onun Laystall Caddesi'nden, tulumbanın etrafında toplanmış kadınlara doğru yürümesini seyretti.

İç çekerek tekrar eve girdi ve annesinin hızla şömineye doğru ilerlediğini duydu. Onunla konuşmaya niyeti yoktu ama Mrs. Lamb onun çok iyi bildiği ağlamaklı bir tonda seslendi.

"Mary, biraz bakar mısınız?"

"Evet anne, ne var?"

"O delikanlı..."

"Mr. Ireland."

"Neyse. O delikanlı kapımızı aşındırdı. İki de bir uğruyor."

"Ne olmuş anne?"

"Hiç. Sadece gözlemde bulunuyordum." Mary sesini çıkarmadı. "Bir pazar sabahı tiyatro oynamak uygun mu Mary?"

"Oynamıyoruz. Bazı replikleri yüksek sesle okuyoruz."

"Babanı tedirgin ediyor. Baksana haline." Mr. Lamb sedire uzanmış, bir karasineğin hareketlerini seyrediyordu. Mary çay sofrasında öfkeleniğinden beri Mrs. Lamb kızına karşı daha temkinli davranıyordu; sadece genel yorumlar ve "gözlemler"le yetiniyor ya da özel bir konuda Mr. Lamb'in duygularına atıfta bulunuyordu. "Şabat'ı her zaman kutsal bulmuştur."

"Öyleyse neden şapelde değilsiniz?"

"Mr. Lamb'in ayakları yüzünden. Belki akşam ayinine kadar iyileşirler."

Mary artık annesini dinlemiyordu. Başında hissettiği tuhaf bir sersemlik ya da hafiflik, büyük ve rahat bir koltuğun kolçağına yapışmasına yol açtı. Birisi kafatasına bir delik açıp içine sıcak hava üflemişti sanki.

"Hiç lafını etmiyor ama biracı atı gibi aksayarak yürüdüğünü görebiliyorum. Öyle değil mi Mr. Lamb?" Mary etrafında sesler çıktığının farkındaydı, sabırsızlıkla yüzüne hafifçe dokundu. "Ama hiç şikâyet etmez. Neler oluyor Mary?"

Mary halının üzerine diz çöktü ve başını koltuğun yanına yasladı.

Babası keyifle gözlerinin içi gülerek ona baktı. "Tanrı alıp götürür," dedi.

"Bir şey mi düşürdün?"

"Evet." Mary kendine gelmeye başlıyordu. Gözlerini halıya dikip görmeden baktı. "Bir anda," diye mırıldandı. "Toka."

"Keşke ben de eğilecek kadar genç olsaydım. İti an çomağı hazırla. Charles, kız kardeşinin tokasını bulmasına yardım et. Nereye koyduğunu unutmuş."

Charles bahçeden girince it olarak karşılanmasına şaşırmişti. "Nerede bıraktın canım?"

Mary başını iki yana salladı. "Hiçbir yerde." Kardeşinin elini sıkı sıkı tuttu, Charles da onun ayağa kalkmasına yardım etti. "Yanılmışım. Hiçbir sorun yok."

"Az önce Mr. Ireland uğradı," dedi Mrs. Lamb oğluna, manidar olduğunu düşündüğü bir tarzda.

"Gerçekten mi? Kalmadı mı?"

"Mary onunla kapıda konuştu."

"Başka işleri vardı anne." Mary kardeşinin koluna yaslanıyordu.

"Çok meşgul bir delikanlıya benziyor," dedi Charles.

* * *

Aslında Charles, William Ireland'ı kıskanmaya başlıyordu. *Westminster Words*'ün editörü bir ay içinde Ireland'ın iki denemesini yayımlamıştı, "*Kral Lear*'da Mizah" ve "Shakespeare'de Kelime Oyunu"; ayrıca onu "Shakespeare Karakterleri" üzerine bir dizi skeç yazmaya davet etmişti. Charles'ın baca temizleyicileriyle ilgili denemesi hâlâ yayımlanacaktı ama Matthew Law metropolün dilencileri üzerine tamamlayıcı bir yazı kaleme

almasını istemişti. Editör, dilencilerin en muhtaç ya da en ahlaksız olanlarından çok, daha renkli ya da eksantrik olanları üzerine yoğunlaşmasını istemişti ama Charles sadece iki-üç dilenciyle karşılaşmıştı. Gray's Inn Sokağı ile Theobald's Yolu'nun köşesinde dilenen bir cüce vardı, ara sıra atların arasına dalıp onları ürkütüyordu. St. Giles'ta kel kafalı bir kadın vardı, yarım peni için sokakta kırk takla atıyordu. Ama Charles onların şehirdeki berduş hayat üzerine derin düşüncelere yol açabileceklerinden emin değildi.

Her halükârda, kendini yazardan sayabilir miydi? Hiçbir şekilde profesyonel bir yazar değildi; Doğu Hindistan Şirketi'ndeki görevi bunu imkânsız hale getiriyordu. Edebî hayatın tüm zorlukları ve hayal kırıklıklarını yalayıp geçmesini sağlayacak vizyonu yoktu. İçinde bulunduğu durumu, Shakespeare evrakları keşfinden büyük bir tema çıkaran William Ireland'ınkiyle kıyaslıyordu. Ireland kitap bile yazabilirdi.

* * *

"Devam etmek istiyor musunuz?" diye sordu Mary ona.

"Efendim canım?"

"Bahçede. Provayı bitirdik mi?"

"Sanırım. Evet." Mary'nin dile getirilmemiş arzusu Charles'ı yönlendirdi. Kız yalnız kalmaya can atıyor gibiydi.

"Bir akşam tekrar bir araya gelmeliyiz. Bu hafta." Elini Charles'ın kolundan çekip kapıya doğru ilerledi. "Aynı sahneyi hazırlamalarını iste."

* * *

Ertesi çarşamba sabahı Mary Lamb ile William Ireland, Bridewell İskelesi'nin basamaklarından nehre doğru iniyorlardı. Yağmur yağmış ve tahta basamaklar sürekli kullanılmaktan kayganlaşmıştı. Bu yüzden William onu kolundan tutup nehir kenarına inmesine yardım etti. Mary yavaşlığı için özür diledi. "Korkarım pek zarif değil bu."

"Zarafetsiz de değil Mary. Mecburiyetin kendi zarafeti vardır."

"Çok şaşırtıcı şeyler söylüyorsunuz."

"Öyle mi?" Gerçekten meraklanmış görünüyordu. "Ah. İşte buradalar."

Üç-dört kayıkçı iskelede duruyordu, sandalları yanlarına demirlenmişti. William birinin kürek çekerek onları karşıya geçirmesini istediğinde, iskeleye ilk gelen ama neşeli sohbetlerini bırakmaya isteksiz görünen Giggs diye birine yönlendirdiler. Yaptığı işi gösteren yaldızlı rozeti beresine takmıştı, alışkanlık haline gelmiş bir hareketle onu giysisinin koluyla ovaladı. "Size altı peniye patlar," dedi.

"Üç peni olduğunu sanıyordum."

"Yağmur var. Sandal için çok kötü."

"Köprüden de geçebilirdik," diye mırıldandı William, Mary'ye, demir yerine doğru yürürlerken.

"Köprü çok sıkıcı William. Bu eğlenceli. Aslolan bu."

Böylece küçük sandala bindiler, Mary'nin elini tutan William onu kıçtaki ahşap oturağa yönlendirdi. Âdet olduğu üzere, "Haydi bakalım!" diye bağırان Giggs halatı çözdü ve sandalı suya doğru itti.

"Bizi Paris Merdiveni'ne götürür müsünüz?" diye seslendi William ona.

"Pekâlâ, Paris Merdiveni'ne gidiyoruz."

Mary daha önce Thames'in karşı kıyısına geçirilmemişti, bu yabancı çevrede tüm benlik duygusunu yitirdi. "Suyun üzerinde kendimi küçücük hissediyorum," dedi.

“Büyüklüğünden değil. Geçmişinden.” Rüzgâr nehrin üzerinde daha sert gibiydi.

“Ama bu, havayı açıklamıyor William. İnsanı dinçleştiriyor. Canlandırıyor.”

“O da bu seyahati yapardı. Shoreditch’te yaşarken, buradan karşıya geçip Globe’a giderdi. Aynı böyle bir sandalla. Bu değişmedi.”

Kül taşıyan bir şalupa yanlarından geçti, akıntı yönünde gidiyor ve çalkantılı sular pruvasında kırılıyordu. Mary nehirde bir o yana bir bu yana savrulma hissinin tadını çıkarıyor gibiydi. “Denizin kokusunu alabiliyorum,” dedi. “Keşke şimdi dönüp ona doğru gidebilsek!”

Giggs onun ne söylediğini duyamıyordu ama yüzündeki keyfi ve heyecanı gözlemleyerek, çocukluğundan beri bildiği kayıkçı şarkılarından birini söylemeye başladı.

“Sevgilim güneyden geldi
Berberi sahilinden,
Orada cesur savaşçılarla karşılaştı
Bir, iki, üç tane birden.”

Yelkeni indirmekten dem vuran, “kesik”, “yarık” ve “delik” üzerine müstehcen kelime oyunları içeren bir rondo söyledi. William uyarmaya cesaret edemeyerek dehşet içinde ona baktı ama Mary gülmemek için kendini zor tutuyordu; zevk alıyor gibiydi, elini suya sarkıttı. “Paris’e geldik!” diye bağırdı Giggs kıyıya ulaşmadan önce; ama kalafat katranının balık sepetlerine ve çürümüş tahtaya karışan kuvvetli kokusunu zaten alabiliyorlardı. Mary için, ender bulunan bir keşif ânıydı bu. Güney kıyısına yaklaşırlarken, nehrin tüm canlılığının Thames boyunca sıralanmış barakalar ve kayıkhanelerin arkasındaki dar sokaklara döküldüğünü görebiliyordu. Paris Mer-

diveni'ndeki demir yerine geldiler ve Giggs belirsiz birine, "Hey! Hey! Hey!" diye seslendi. Halatını fırlatıp bir babaya geçirdi ve onları küçük bir tahta iskeleye doğru çekti, Mary hevesle adım attı. William altı peniyi ödeyinceye kadar Mary çamurun serbestçe aktığı, parke taşı kaplı bir sokağa girmişti bile. "Ayı çukuru¹ şuradaydı," dedi William. "Globe'daki seyirci sesi açıkça duyabiliyordu. Ayı teranesi diye bilinirdi."

"Burası hâlâ çok gürültülü."

"Nehir halkı bununla tanınır. Kanlarında var."

"Galiba nehir damarlarında akıyor."

"Kuvvetle muhtemel."

Star Shoe Sokağı'na doğru yürüdüler, William onun keyfinin yerinde olduğunu sezebiliyordu. "Sudan fazlası var," dedi Mary. "Burnuma şerbetçiotu kokusu geliyor."

Güneydoğudan esen rüzgâr Anchor Bira Fabrikası'nın insanı çarpan aromasını onlara doğru getirmişti. "Güney kokularla doludur Mary. Ama aynı zamanda bir keyif yeri olmuştur. Biradan daha büyük keyif var mıdır?"

"Korkarım Charles sizinle aynı fikirde olurdu."

"Korkar mısınız? Korkulacak bir şey yok." Mary onun heyecanını zar zor bastırabildiğini fark etti birden. "Size söylemem gereken bir şey var," dedi.

"Nedir?"

"Henüz kimseye söylememelisiniz." Bir an duraksadı. "Buldum. Yeni bir oyun buldum. Uzun süredir kayıp sanılıyordu ama artık bulundu."

"Sanırım ne söylediğinizi anlıyorum..."

"Keşfettiğim evraklar arasında bir Shakespeare oyunu var. Bütün bir oyun. Eksiksiz." Star Shoe Sokağı'nı kat ettiler ve kırmızı kepenkli bir evin kapı eşiğine yaslan-

1. Ayıların dövüştürüldüğü, etrafı çevrili alan. (Ç.N.)

miş iki kadının yanından geçtiler. William onlara dikkat etmedi; ama Mary dönüp hayretle baktı. "*Vortigern*."

"Kral değil miydi o?"

"Antik Britanya kralı. Görmüyor musunuz Mary? Shakespeare'in yeni bir oyunu bu. İki yüz yıldır ortaya çıkan ilk oyun. Büyük bir olay. Müthiş bir olay."

Mary birden sokak ortasında durdu. "Henüz ardında ne olduğunu göremiyorum. Doğru düzgün göremiyorum. Bağışlayın beni."

"*Lear*'dan ya da *Macbeth*'ten aşağı kalır yanı yok." Mary'nin yanında durmuştu. "Ya da ben öyle sanıyorum. Gelin. Dikkat çekiyoruz." Parke taşları üzerinde çıplak ayakla yürüyen, üstü başı yırtık pırtık çocuklar ellerini uzatmış, üzerlerine geliyorlardı.

Mary ile William, George Sıraevleri'ne doğru yürüdüler, dokunsalar yıkılacak halde küçük bir sıra kulübe vardı burada. Pencereilerin yerine kalaslar çakılmıştı ve sıraevlere lağım kokusu hâkimdi.

"Önce sizin görmenizi isterim Mary. Başka herkesten önce. Babamın bile haberi yok."

"Ona dokunmaya korkarım William, şey diye..."

"Ellerinizde dağılır diye mi? Endişelenmenize gerek yok. Kopyasını çıkardım."

"Elbette okuyacağım. Ama çok uzun süre gizli tutmayacaksınız ya?"

"Ah, hayır. Dünyaya duyurulmalı. Sahnede oynanmalı." William nehrin bulunduğu yöne baktı. "Babam Mr. Sheridan'la ahbap, o yüzden Drury Lane'le ilgili umutlarım var."

"Sheridan'dan daha önce hiç bahsetmediniz."

"Öyle mi?" Güldü. "Babamın size ondan uzun uzadıya bahsettiğini düşünmüştüm. En sevdiği konudur. İşte geldik." Kulübe sırasının hemen ötesinde durdular. "Mr. Malone'un hesaplamaları doğruysa, orijinal Globe tam

bu noktada duruyordu. Çokgen oluşturuyordu. Sahne şu-
radaydı.”

Birbirine yaslanacak şekilde yığılmış beyaz renkte
un ya da şeker şuvallarının bulunduğu bir tahta baraka-
ya doğru yürüdü; ağızında kil pipo olan bir oğlan dışarıda
pinekliyordu. “Ne işin var burada?” diye sordu oğlan,
William ona yaklaşırken.

“Hiç. Bölgeye hayran hayran bakıyorum.”

Oğlan pipoyu ağızından çıkarıp ona şüpheyle baktı.
“Isık çalarsam babam gelir.”

“Gerek yok. Gerek yok.” William, Mary’nin yanına
döndü. “Burası avluydu. İnsanların durdukları çukur.
Aşağı kalmak deyiminin buradan geldiğini biliyor muy-
dunuz? Aşağı kalanlar buradaydı. Eylemden aşağı kalı-
yorlardı.”

“Bunu siz uydurdunuz.”

“Uydurmadım. Doğrusu bu. Balkonlar da dört bir ya-
nımızda yükseliyordu. Kuruyemiş, şişte ardıçkuşu ve şişe
bira olurdu. Trompetler birinci sahneyi ilan etmek için üç
kez çalardı, sonra da siyahlar içinde Prolog girerdi.” Pipo-
lu oğlanı işaret etti. “O burada olurdu. Ben de öyle. Birlik-
te *Vortigern*’i seyrederdik.” Gözleri parlıyordu. “Bütün bu
mahalle akla mantığa sığmayacak kadar büyüldür. Man-
tık bunu açıklayamaz Mary. Görmüyor musunuz? Globe
hâlâ burada. Hâlâ bu alanı dolduruyor.”

Mary göz alabildiğine uzanan metruk araziye baktı,
balığı muhafaza etmek ve tütsülemek için iki-üç tane
tütsühanenin yanı sıra paçavracılar ve hurdacılar tarafın-
dan bırakılmış bir süprüntü yığınının kalıntıları vardı.
“Korkarım,” dedi Mary, “güney yakası artık pek görkemli
değil. Sizin hayal gücünüz bende yok William.”

“Görkemli değil belki...”

“Ama,” diye ekledi Mary çabucak, “son derece ilginç.”

“Hayat kadar ilginç Mary. Kastettiğiniz bu muydu?”

“Korkarım o kadar muhteşem değil. Ama tozunu toprağını sevdim. Tadını sevdim. Burada hiçbir şey göstermelik değil.”

William ona şöyle bir baktı. “Nehre doğru dönelim mi? Yorgun görünüyorsunuz.”

“Keşfedilecek başka bir şey yok mu?”

“Her zaman keşfedilecek bir şeyler vardır. Burası Londra.”

Böylece doğruya dönüp Bermondsey’ye doğru yürüdüler, nehre yakın sokaklarda ağır ağır dolanırken sirke imalathanesi ve doğumevinin yanından geçtiler. William daha ileri gitmenin güvenli olmadığı konusunda onu uyardıktan sonra köprüden geri döndüler ve Southwark bataklıkları üzerine inşa edilmiş dolambaçlı yan sokaklardan geçen farklı bir rota tutturdular. William birden durdu. “Düşünsenize Mary. Yeni bir Shakespeare oyunu! Bu her şeyi değiştirecek.”

“Sizi de değiştirecek mi?”

“Ah, hayır. Ben iflah olmam.”

İleride açık arazi vardı, çukurlar ve hendeklerle yol yol olmuştu, göz gezdirmek için durdular. Mary dönüp nehre baktı. “Şu uzaktaki ne?”

“Su çarkı. Thames’in suyunu dar, ahşap, içi oyuk şaftlardan pompalıyor. Vortigern azametli biri Mary. Cinayet ve ihanetle tahtı ele geçiriyor. Annesini öldürüyor.”

“Çok aşagılık bir adam olmalı.”

“Sonra da erkek kardeşini öldürüyor.”

“Bir parça Macbeth gibi mi?”

“Esas itibarıyla. Ama Macbeth asla öz ailesini öldürmedi. Biraz alıntı yapabilir miyim?”

“Bir an için kolunuza girebilir miyim?”

“Elbette. Halsiz mi düştünüz?”

“Günün yorgunluğu. Ezberlediğiniz replikler mi var?”

William onun kolunu destekledi ve yürürlerken boş eliyle havada hareketler yaptı.

“Ah, bu demirden dili yumuşatabilir
Ve tatlı aşkın müziğine uydurabilirdim!
Ama terbiyem buydu; bu şekilde öğrenmiştim,
Böyle hikâyeler hoş gelebiliyorsa hassas kulağına
Ki kaba ve cilasız oldukları bir gerçek,
İşte karşınızda bütün gün oturan adam,
Kuşatmalar, yürüyüşler, muharebeler bitmek
bilmezken.
Susamış Mars nerede doymuştur kana böyle,
Hastalıklı iştahı istemez ‘daha fazlasını!’”

“Çok çarpıcı,” dedi Mary. Tuhaf bir şekilde durgun görünüyordu.

“Tonu Shakespeare’e uygun.”

Paris Merdiveni’nin hemen yakınındaki bir grup eve gelmişlerdi. Şiddetli bir tartışma sesi duyuluyordu, bir anne ile kızı arasındaki gibi; bunu çığlıklar ve tekrarlanan vuruşlar izledi. Mary nehre doğru kaçtı, William da onun arkasından koşturup suyun kenarına geldi. “Bunu duyduğunuz için üzgünüm. Buralarda beklenmedik bir şey değil.” Mary’nin zangır zangır titrediğini fark etti. Derken kız bir hareket yaptı – yan tarafa düşüyor gibiydi. Kıyıdan aşağıdaki nehre kaydı ya da yuvarlandı. Su yüzeyinin altına dalarken kırmızı elbisesi birden açan bir çiçek gibi etrafında kabardı. William onun peşinden nehre atladı. Thames alçalmıştı, Southwark tarafındaki su ne derin ne de tehlikeliydi. Mary bir-bir buçuk metre dibe indikten sonra yüzeye çıkmak için çırpınmaya başladı. William onu kollarının arasına alıp tahta iskeleye doğru yönlendirmeyi başardı. Ayakları dibe değmişti, Mary’nin başını suyun yukarısında tutarak onu ileri doğru itti. Kıyıya ulaş-

tıklarında iki kayıkçı ve bir kadın balıkçı kollarını uzatıp onları sete çektiler. İkisi de kesik kesik nefes alıyordu, Mary sandalların yanındaki balçık ve çakılların üzerine su kustu. Balıkçı kadın arkasında durup sırtına vurdu. "Çıkar, genç hanım. İşte böyle. Nehrin, suyunu yutanlara iyi geldiği görülmedi."

William dik duruyordu ama kendi halsizliğine şaşır-mıştı. Bir babaya yaslanarak kendini sağlama aldı ve kayıkçıları çok da net görmeden onlara gözlerini dikip baktı: Çiçek biçiminde kabaran kırmızı elbiseyi görüyordu hâlâ, etrafındaki her şeyden daha parlaktı. Elbise ölüm çiçeği gibi geldi ona.

Balıkçı kadın, Mary'yi, balıkçıların olta takımlarını depolamak için kullandıkları bir barakaya götürdü, William da onları takip etti. Yaşlı kadın kömür mangalını yaktı, baraka dumanla doldu ama Mary öksürmedi ya da tıkanmadı; başı eğik halde oturdu, uzun uzun yere baktı.

"Tahtanın üzerinde kaymış olmalısınız," dedi William ona nazikçe. "Çok tehlikeliydi."

"Özür dilerim."

"Özür dilenecek bir şey yok. Herkesin başına gelebilirdi. Benim de."

"Hayır. Benim hatamdı. Durmalıydım."

William onun ne demek istediğini anlamadı.

"Kaliteli keten kolay kurur," dedi balıkçı kadın, onu teselli etmeye çalışarak. "Pamuklu zordur." Mary titriyordu, kadın da şalını çıkarıp onun omuzlarına sardı. "Sırılsıklam olacak kadar kalmadınız nehirde. Cesetler gibi değil." Sonra tahta bir sandığın üzerine, William'ın karşısına oturdu ve Blackfriars'taki köprüden nehre atlayıp intihar edenleri anlatmaya başladı ona; karşı kıyıda çıkan Fleet Nehri'nden gelen akıntıyla, fırtınalı havada cesetler Paris Merdiveni'ndeki iskelelere vuruyormuş. "Gözleri, efendim, en kötüsü."

“Su gözlerini zorla açıyordu,” dedi Mary. “Etleri de sünger gibi oluyordu.”

“Biliyorum küçükhanım.”

William ceketini kömür ateşinde kurutmuştu ama ıslak çamaşırlarının içinde hâlâ titriyordu. “Nasıl yapabiliyorlar bunu?”

“Darda kalınca,” diye karşılık verdi balıkçı kadın.

“Akıllarını kaçırdıklarını düşünüyorsunuzdur muhtemelen,” dedi Mary, William’a. “Ama böyle durumlarda geleneksel hayatın kuralları işlemiyor.”

“Sıradan faniler işte, Tanrı onları bağışlasın.” Balıkçı kadın uzanıp Mary’nin elbisesinin eteğine dokundu. “Çirkinler. Ama bu aşağılık dünyada kim çirkin değil ki? Sıcaklık eteğe ulaşmıyor küçükhanım. Bir zarar görmeden geri dönün. Harry Sanderson sizi sandalla götürür.”

Mary ayağa kalkıp şalı ona geri verdi. “Görüyorsunuz ya, gayet iyiyim. Ateşim yok.”

“Ateşten bahsetmeyin küçükhanım. Birçokları ateş yüzünden burada yere yıkılmıştır.”

“Sandala binelim mi William?”

Sahile çıktılar, balıkçı kadın Harry’ye seslendi.

Nehri geçip Bridewell İskeleyi’ne dönerlerken Mary çok hızlı konuşmaya başladı. “Fanny Burney’nin romanlarını okumuş olabilir misiniz William? Sanmam. Sizin için fazla basit kaçarlar. Fazla kadınsı. Biz kadınlara zaman ayırmanıza şaşıyorum zaten.”

“Utanarak söylüyorum ki eserlerini hiç okumadım.” William onun konuya gösterdiği ani ilgiye şaşırmıştı. “*Cecilia* şiddetle tavsiye edilir.”

“Ah, hayır. *Evelina*’yı okuyun. Kadın kahraman asla anlaşılmaz. Asla doğru düzgün görülmez. Böyle genç bir kadın dünyayla nasıl uzlaşabilir ki?”

William ne diyeceğini bilemez haldeydi. “Bir kopyasını bulurum.”

"Size benimkini veririm! Charles aptal bir kitap olduğunu söylüyor ama onun görüşleri kimin umurunda!" Nehrin karşı kıyısındaki Lambeth'e baktı. "Bu küçük sandallar nehirde amma da didiniyor! Birbirlerinin yollarını nasıl kestiklerini görüyor musunuz? Dünya çok işlek bir yer. Ama sırrına akıl ermez, sizce de öyle değil mi?"

* * *

Mary kapalı bir faytonda William'la birlikte Laystall Caddesi'ne geldi; soğuk ve yorgunluktan titriyordu. Tizzy kapıyı açtı ve irkilerek geri çekildi. "Tanrı aşkına, ne oldu size küçükhanım?"

"Düşüp bayılma Tizzy. Ben gayet iyiyim."

"Ayağı kaydı," dedi William. "Derhal elbiselerini çıkarıp onu yatırmalısınız. Biraz da et suyuna çorba getirin."

Mrs. Lamb başlığıyla kapı aralığında belirdi ve elini ağzına götürdü.

"Kendine hâkim ol anne. Yaralı değilim."

"Gölete mi düştün?"

"Hayır anne, nehre." Mary eve girdi, tökezledi ve askılığa doğru düştü.

Tizzy ile Mrs. Lamb dönüşümlü olarak onu üst katteki yatak odasına taşıırken ve sürüklerken büyük bir kargaşa yaşandı. William'ın gergin bir şekilde holde kalakaldığı sırada kadınlar onu soyup nevresimin altına yatırdılar. Tizzy koştura koştura merdivenden indi ve William'a bakmadan sokağa çıktı. Mr. Lamb hengâmeyi biraz sezmişti çünkü oturma odasından usulca çıkıp William'a yaklaştı.

"Geleceğin habercisi, ha?"

"Mary keyifsiz efendim."

"Aynen öyle."

Mrs. Lamb merdivenin başında belirdi. "Tizzy dok-

toru getirmeye gitti. Sizinle iki çift laf etmeliyim Mr. Ireland. Size zahmet çaydanlığı ısıtır mısınız?"

"Elbette." Oturma odasının öbür tarafındaki şömineye gitti, bu yaz günlerinde bile çaydanlık kömürün üzerindeki metal bir ayaklığa yerleştirilebiliyordu. Kadın telaşla odaya girdiğinde William suyun kaynamasını seyreliyordu.

"Sıcak cin ve nane verelim bence. Yoksa ateşi çıkacak. Nasıl oldu bu Mr. Ireland?"

"Mary kayıp düştü. O sırada Thames kıyısındaydık."

"O nehrin kıyısında ne işiniz vardı?"

"Southwark'u keşfediyorduk."

"Southwark'u mu keşfediyordunuz?" Southwark, Rus bozkırlarında olsa yeriydi.

"Shakespeare'in peşinde."

"Shakespeare onun sonu olacak Mr. Ireland. Onu teşvik etmemelisiniz. Mr. Lamb, onun kitaplarının bu eve girmesini yasaklamalısın."

"Sadece bir kazaydı..."

"Kaza ya da değil, asla olmamalıydı. Şu nane yağını nereye koydum?"

Ferahlatıcı içeceği büyük, toprak bir kâsede hazırladı ve azametli bir tavırla oturma odasından çıkardı. William dönüp Mr. Lamb'in nane şişesinden bir yudum aldığını gördü. "Sıcak," dedi adam. "Buz kadar sıcak."

Dokuzuncu bölüm

Mary, Thames'e düştükten sonra iki hafta yataktan çıkmayınca ateşi düşmüştü. O dönemde yanıp kavrulmuş ve zangır zangır titremiş, bir şeyler içmek ve serin havaya çıkmak istemişti. Şakır şakır terlemiş, Tizzy'nin bir insandan bu kadar çok yağ çıkabileceğini bilmediğini haykırmasına yol açmış (Mrs. Lamb onu çok kınamıştı), uykusunda tuhaf sözler ve tabirler mırıldanmıştı.

William Ireland onun hastalığı sırasında eve ziyarette gelmiş ama ona Mary'nin hiçbir şekilde heyecanlanmaması ya da rahatsız edilmemesi gerektiği söylenmişti; doktor uyku ve istirahat vermişti. Ne var ki, ikinci haftanın sonunda Mary şala sarınıp oturma odasının penceresinde otururken William'ın onunla konuşmasına izin verilmişti. "Daha iyisinizdir umarım," olmuştu ilk lafı.

"Önemli bir şey değil. Üşütme. Ne bekleyebilirdim ki?"

"Size bir şey getirdim."

"Oyunu mu?" William başını salladı. "Az kalsın bir rüya olduğunu düşünecektim. Benim için çok tuhaf bir gündü William. Şimdi çok uzaklarda kalmış gibi geliyor ve hepsi gerçekdişi görünüyor..."

"Oysa burada işte." Vişneçürüğü rengi, ciltli bir dosya uzattı ona. "Yeterince gerçek."

Mary onu kucağına koydu ve pencereden dışarıya gözlerini dikip baktı. "Ona dokunmaya neredeyse korkuyorum. Kutsal bir şey, öyle değil mi?" William gülümsemi, hiçbir şey söylemedi. "Yaşamama yardımcı olacak."

"Mr. Malone hakiki olduğunu kabul etti. Babam da Drury Lane'e başvurdu."

"Sahnelenecek mi?"

"Umudum o."

"Yine de biliyorsunuz William, şu ya da bu şekilde bir sır olarak kalmasını tercih ederdim."

"Bizim sırrımız mı? Ah, hayır. Bu olamaz..."

Mrs. Lamb odaya girdi. "İstirahat etmelisin Mary. Hiçbir şekilde heyecanlanmaman gerek."

"Heyecanlı değilim anne." Willam'a baktı. "Coşkulu-yum."

"Her neyse, artık yeter. Size iyi sabahlar dileriz Mr. Ireland."

Mary bütün o öğleden sonra oyunu okudu. Oyun sert sözler ve şiddetli hislerle doluydu, sesler ve duyularla harika kadanslar ve tuhaf büyümlü birleşimler yapılmıştı. Kıskançlık ve delicesine şiddet üzerine kurulu bir oyundu, "yeşil Neptün'ü mora çeviren" ve "mısır tarlasında rüzgârdan daha hızlı" koşan antik Britanya intikam tanrısını içeriyordu. Mary bunun Shakespeare'in en eski oyunlarından biri olduğu kanısındaydı; *Titus Andronicus*'la ve *VI. Henry*'nin ilk bölümüyle karşılaştırdı. Sonra yeniden okudu ve genç Shakespeare'in maharetine hayret etti. Savaş meydanından yükselen, "aşağıdaki uçsuz bucaksız topraklarda yaşanan kargaşadan" kaçan kırlangıç imgesini başka kim hayal edebilirdi? Mary bunu okuyabildiği için çok büyük bir minnet duyuyordu. Tek tük

kusurları ya da anlatım bozukluklarını görmezden geldiği için mutluydu. Son iki yüz yılda bunu gören az sayıda insandan biriydi.

O akşam, herhangi bir yorum yapmadan oyunu Charles'a verdi. Yazarın kimliği hakkında kendi hükmünü vermesi beklentisiyle, keşfedilme hikâyesini ona anlatmadı. Charles yemekten sonra onu yanına alıp odasına götürdü, bir daha da görünmedi. Mary yatmaya gitmeden önce hafifçe kapısını çaldı.

"İçeri gel canım." Charles yazı masasının başındaydı, bir mektup karalıyordu. "Şunu mu istiyorsun?" Yatağının üstünde duran oyunu işaret etti.

"Bitirdin mi?"

"Elbette. Gereğinden fazla uzun değil."

"Peki ya izlenimlerin?"

"Kim yazmış? Sadece başlığı var."

"Tahmin edebilir misin?"

"Böyle konularda tahmin yürütmekten kaçınırım. Kyd'e çok benziyor ama üniversiteli oyun yazarlarından biri de olabilir. Ama Latince değil."

"Başkası olamaz mı?"

"Bu çok geniş kapsamlı bir soru canım."

"Yazan Shakespeare."

"Hayır."

"Seni temin ederim ki öyle Charles."

"Şimdiye kadar okuduğum, Shakespeare'e en benzemeyen şey."

"Bunu nasıl söyleyebilirsin? Bence gün gibi ortada."

"Nasıl yani?"

"İhtişamlı."

"İhtişam taklit edilebilir."

"Dönemler. Kadanslar. Söylem. Her şey."

Mary huzursuzlanır gibi olduğundan Charles onu sakinleştirmeye çalıştı. "Alt tarafı bir oyun Mary."

"Alt tarafı mı? Akıl can buluyor onda!" Mary bir an durdu ve yeniden sakinleşti. "Vortigern'in karısına söylediği sözleri hatırlıyor musun? *Kum saati akmakla bitmez, ta ki birimizin miadı dolana dek.* Güzel sözler değil mi?"

"Güzel olmasına güzel, sana katılıyorum." Charles masadan kalkıp onu kucakladı. "Sevgili Mary, Mr. Ireland'ın keşiflerinden biri bu. Hemen anladım. Ama şöyle bir düşün. Yanılıyor olabilir herhalde?"

"Böyle önemli bir konuda olamaz."

"Nasıl emin olabilirsin? O nasıl emin olabilir?"

"Charles, kasten görmüyorsun. Her satırından Shakespeare akıyor. Okurken onu yakınımnda hissedebildim."

"Hissettiğin başka biri olmasın?"

"William'ı kastediyorsun."

"Ona da yakın olmak isterdin ne de olsa."

Charles bu söz ağzından çıkar çıkmaz pişman oldu. Yüzünün rengi uçtu.

"Söylenecik laf değil bu!" Mary geri adım atarak ondan uzaklaştı. "Bu ne cüret!" Sonra odadan çıktı.

* * *

Kardeşler arasındaki bu konuşmadan birkaç gün sonra William Ireland, Milk Caddesi'ndeki Mercers' Salonu'nda toplanan dinleyici kitlesinin karşısında duruyordu. Shakespeare Derneği tarafından "Shakespeare Trajedilerinin Kaynakları" üzerine konferans vermek için davet edilmişti. Derneğin başkanı ve kurucusu Matthew Touchstone, *Westminster Words*'de Ireland'ın iki denemesini okumuş ve Elizabeth dönemi deyimlerini kavrayışından etkilenmişti. Örneğin, "gölge" teriminin "oyuncu" için de kullanıldığını Ireland'dan öğrenmişti.

William başlarken gergin görünmüştü; sözlerini ifade etmekte zorlanıyordu ve alnını silmek için mendil

çıkarmıştı. Mary Lamb'e bakıp gülümsemişti; Mary babasının yanında oturuyordu, adam William'ın bulunduğu yöne doğru hararetle başını salladı ve muazzam bir memnuniyetle iki elini de havaya kaldırdı. "Başka anlamlı kaynaklar da var," diyordu William. "Meşhur editör ve âlim Mr. Malone" –Edmond Malone da dinleyicilerin arasındaydı, Samuel Ireland getirmişti onu– "Stratford Kuruluşu'nun Antik İddianame Ofisi'nde çok önemli bir belge keşfetti. 11 Şubat 1580'de Stratford-upon-Avon'da yapılan bir soruşturmanın raporu. O dönemde ozanın Stratford'lı bir avukatın ofisinde çalıştığı sanılıyor. Evet, genç bir adam olarak, diğer pek çokları gibi geçimini sağlamakla yükümlüydü." Hafif bir kahkaha dalgası beklemişti ama birkaç öksürük ve ara sıra duyulan bot gıcırtiları dışında dinleyiciler sessizdi. "Belge, Katherine Hamnet ya da Hamlet adında genç bir kadının ölümüyle ilgili." Dikkatlerini çekmişti, böyle olacağını biliyordu. "Boğularak ölmüş." Durakladı. "Evli değilmiş. Avon Nehri kıyısına inmiş, daha sonra nehirde bulunmuş. Ailesinin söylediğine göre, su kovanı doldurmak için inmiş nehir kıyısına. Soruşturmanın vardığı sonuç bu." Çabucak Mary'ye bir göz attı; ama kızın başı eğikti. Edmond Malone onun arkasındaki sırada oturuyordu, yüzünde geniş bir gülümseme vardı. "Şüpheli ölüm olaylarını araştıran görevli şöyle yazmış: '*Adı geçen Katherine, söz konusu nehrin kıyısında dururken, birden ve kazara kayıp aynı nehre düşmüş ve o nehrin sularında boğulmuştur, ölümüne başka bir şey yol açmamıştır.*'" Okuduğu kâğıdı bıraktı. "Kelimeler özellikle vurgulanmış ve belli ki intihar suçlamasının önüne geçilmesi tasarlanmış. Katherine kendini öldürmüş olsaydı, cesedinin kilise mezarlığına defnedilmesi reddedilirdi ve kutsal olmayan topraklara gömülürdü." Samuel Ireland, Edmond Malone'a bir şeyler fısıldadı. "Ama küçük taşra kasabasında intihar raporu tu-

tulmuştur. Avukatın ofisinde çalışan genç Shakespeare onu duymuş olmalı. İşte böyle, hanımefendiler ve beyefendiler. Genç bir kadın nehirde sürüklenir. Adı Hamlet'tir. Ophelia'nın kökeni bu olabilir mi?" William'ın konferansın başındaki utangaçlığı ve huzursuzluğu geçmişti. "Katherine, Avon'dan ölümsüzlüğe sürüklenmiş olabilir."

Dinleyicilerin birçoğu erken ölüme aşinaydı; Londra şartlarında beklenmedik bir olay değildi bu. Suda intihar Londra'da da alışıl gelmiş bir şeydi. O yüzden sessizce dinlediler; bazılarının gözünde kaybettikleri bir çocuğun ya da akrabanın görüntüsü belirdi.

* * *

Dinleyicilerin arasında genç bir adam vardı, bir yıl önce Manchester'dan Londra'ya gelen Thomas de Quincey. Anne'i düşünüyordu. Onu sadece Anne olarak tanıyordu. Şehre ilk geldiğinde tanıdığı kimse yoktu; cebinde üç kuruş parayla uzak bir akrabaya, yakın ailesinden bir-iki kez uzaklaştırılmış bir kuzene başvurmuştu. Bu akrabanın Londra'da çeşitli mülkleri vardı, bir tanesi Berners Caddesi'nde metruk ve yıkık dökük bir binaydı; de Quincey'ye anahtarları verdi ve başını sokacak bir yer bulana kadar o çatı altında yaşayabileceğini söyledi. De Quincey teklifi seve seve kabul edip hemen Berners Caddesi'ne gitti. Tek tük eşyasıyla evin zemin katına yerleşti; orada küçük bir kilim ve üstünde uyuyabileceği eski bir divan örtüsü vardı. Yiyecek için yarım ginesi kalmıştı, hattat ya da bir ofiste ayak işlerine bakan eleman olarak iş bulana kadar yeteceğini sanıyordu.

Ne var ki o ilk gece, bir arkadaşını keşfetti. Evin bir başka sakini daha vardı, kötü havadan kaçıp oraya sığınan on iki-on üç yaşlarında bir kız çocuğu. "Rüzgârı

ve yağmuru sevmedim,” dedi de Quincey’ye. “Bu sokaklarda hava çok sert.” De Quincey evi nasıl bulduğunu sordu ama kız sorusunu yanlış anladı. “Sıçanlara itirazım yok,” diye karşılık verdi. “Ama hayaletlere itirazım var.”

Bu duruma nasıl geldiğini anlattı. Bu, onu yaşından büyük gösteren yokluk, bakımsızlık ve zorluk üzerine kurulu bildik bir Londra hikâyesiydi. Arkadaş oldular, daha ziyade soğuk ve karanlığa karşı işbirliği yaptılar. Çoğunlukla sokaklarda birlikte dolaşırlardı. Berners Caddesi boyunca yürüyüp Oxford Caddesi’ne girer, yolun karşısına geçmeden önce kuyumcunun köşesinde dururlardı; araba imalatçısını geçip Wardour Caddesi’ne girdikten sonra Dean Caddesi’ne saparlardı. Burada her zaman pastacıda mola verirlerdi. De Quincey’nin ancak en basit hayatı ihtiyaçlar için parası olurdu, onlar da bir dizi pasta, çörek ve kekin satışa sunulduğu, kenarı yaldızlı vitrine gözlerini dikip bakarlardı.

Derken de Quincey ateşli bir hastalığa yakalandı; tek yapabildiği “kalıp gibi uyumaktı”, günlerini ve gecelerini Anne’in ona bulabildiği örtülerin altında titreyerek geçirdi. Kız, azim ya da kıvrak zekâyâ bağlı mucize eseri, kâseler dolusu sıcak un çorbası bulup ona baktı. Ona iyice sokuldu –kendi deyimiyile, “melankoliyi içinden çekip almak” için– ve tülbentle alnını sildi. Bir hafta sonra de Quincey iyileşti ve elinden geldiğince kıza borcunu ödemeye yemin etti.

Sonra kuzeni küçük bir iş meselesini halletmesi için onu çağırdı; de Quincey komisyonu memnuniyetle kabul etti; zira eline para geçecekti. Winchester’a gitmesi gerekiyordu ama dört gün içinde döneceğine dair Anne’e söz verdi. Ne var ki beş gün sonra Berners Caddesi’ne geri döndü ve evi boş buldu. O geceyi ve ertesi günün büyük bölümünü orada geçirdi ama yalnız kaldı. Sonraki akşam, sefalet ortakları olarak birlikte yürüdükleri bildik

sokaklara döküldü ama hayal kırıklığına uğramış ve cesareti kırılmış halde Berners Caddesi'ne döndü.

Anne'i bir daha hiç görmedi. Kız okyanusa gömülmüş gibi birden ve tamamen Londra'nın çehresinden silindi. Ama de Quincey onun için yas tuttu. Başına ne gelmiş olabileceği hakkında hiçbir fikri yoktu. Kız ortadan kaybolmuştu. Dünya ıstırap teneffüs ederek dönüyor gibiydi.

William Ireland, Katherine Hamlet'in ruhunu çağırınca, de Quincey bir kez daha Anne'i düşündü.

* * *

William notlarından başını kaldırıp baktı ve dinleyicilerin ruh halinde bir değişiklik sezdi. Sonra, dinleyicilerinin üzerinde tahakküm kurmanın Shakespeare için nasıl bir şey olduğunu tahmin etti. "Hepimizin ilgisini çekecek bir konu başlığım daha var. Tabiri caizse muazzam bir konu başlığı. Yeni bir oyunun keşfiyle ilgili. İki yüz yıl unutulmaya yüz tuttuktan sonra bulundu." Sessizlik ve beklentinin kendine has özelliğini fark etti. Mary başını kaldırıp ona gülümsedi. "İsmi *Vortigern*, Britanya'nın hain ve kanlı kralının kariyerini sahneye taşıyor. Lear'ı ve Macbeth'i hatırlatıyor bize. Katıksız Shakespeare. Adını andığım meşhur âlim Mr. Malone hakiki olduğunu teyit etti. Hepimiz için büyük önem taşıyan bu beklenmedik keşifle ilgili sözlerini aktarabilir miyim? Mr. Malone'un bana verdiği bilgiye göre, 'Bu harika belge tüm Shakespeare severlerin fevkalade ilgisini çekecek. Hakiki olduğuna şüphe yok.'" Bunun üzerine dinleyicilerin sessizliği ani ve uzatmalı bir alkışla kesildi. William âdet yerini bulsun diye birkaç kez teşekkür ettikten sonra konferansını bitirdi.

Arkasında durduğu küçük yazı masasından ayrılırken babası ona yaklaştı. "Muhteşemdi," dedi. "Ben bile

daha iyi bir performans sergileyemezdim. Sende Ireland'ların büyüğü var."

Malone yanlarına geldi. "Çok iyiydi Mr. Ireland. Belagati gevezelikle karıştırmadınız efendim."

Mary, Mr. Lamb tarafından öne itiliyordu. "Babam ısrarla..." diye söze başladı.

"Lahana da lahana!" Mr. Lamb herkesin elini sıktı, kızınıninki dahil.

"Sizinle tanıştığımıza memnun oldum efendim." Samuel Ireland biraz ihtiyatlı bir tavırla ona baktı. "Kızınız bizim gözbebeğimiz."

"Yılan dediğin yılanlığını hiç şaşmaz."¹

"Çok bilgece efendim."

"Ve Noel'de tıka basa ye."

"Ben gerçekten..."

"Gitmeliyiz baba." Mary onu kolundan tuttu. "Bu beyleri alıkoyamayız."

"Gemi göründü!" Mr. Lamb, Samuel Ireland'a sevinçle gülümsedi ama kızına döndüğünde birden şaşkın ve bitkin göründü.

"Bu taraftan baba. Halının kenarına dikkat et."

"Kayda değer bir ihtiyar beyefendi," dedi Samuel Ireland. "Nevi şahsına münhasır bir insan."

Tam Mary babasının salondan çıkmasına yardım ederken Thomas de Quincey, William'ın yanına geldi. "Elinizi sıkabilir miyim efendim?"

"Elbette."

"Shakespeare'in evraklarına dokunmuş eli."

"Ne iyi ettiniz de geldiniz."

"Çocukluğumdan beri Shakespeare'e ilgi duymuşumdur. Manchester'da büyüdüm; tahmin edebileceğiniz gibi, orada bu zevki kimseyle paylaşamadım."

De Quincey konuşmaya hevesli görünüyordu ama William o an dinleyecek halde değildi. Ona kitabevinin adresini verdi ve Milk Caddesi ile Cheapside'in köşesinde bir araba çevirmek için boşuna uğraşan Mary'nin peşinden koşturdu.

"Sizi ve babanızı gördüğüme memnun oldum Mary. Geldiğiniz için teşekkür ederim."

"Hayatta kaçırmazdım. Babamı insan içine çıkarmayı da severim. Bu onu neşelendiriyor."

Mr. Lamb başını kaldırmış, topuklarının üzerinde dönerek gökyüzüne bakıyordu.

"Gelecek hafta size uğrayabilir miyim?"

"Hayhay. Oyunla ilgili haberleri duymayı çok isterim."

"Tamamen iyileştiniz mi?"

"Memnuniyetle söyleyebilirim ki turp gibiyim William."

* * *

Üç gece önce Charles Lamb kız kardeşini mutfakta otururken bulmuştu. Kızın üzerinde geceliği vardı ve evdeki bütün çatal bıçakları masanın üstüne koymuş, boylarına göre dizmekle meşguldü. Charles yumuşak bir tonda ona seslenmişti: "Mary, Mary, ne yapıyorsun?"

Kız onun bulunduğu yöne baktı ama bakışları onu delip geçti. Charles onun uykusunda yürüdüğünü hemen anladı. Mary ayağa kalkıp pencerenin yanına gitti. Derin derin iç çekti ve kollarını havaya kaldırıp, "Henüz olmadı, henüz olmadı," diye mırıldandı. Sonra döndü ve hiçbir işaret vermeden kardeşinin yanından geçip tavan arasındaki odasına çıktı. Charles çatal bıçakları çekmecelelere geri koyup yatağına döndü.

* * *

Charles ertesi gün onu görmemişti. Mary yorgun olduğu bahanesiyle odasından çıkmamıştı. Ama sonraki gün, pazar günü, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'ndaki şematik yapının ilave provalarına ayrılmıştı. Charles, Mary'nin gelip gelmeyeceğini merak ediyordu; ama kız yanında metnin bir kopyasıyla kahvaltı sofrasında idi. "Tom Coates'tan iyi bir Snug olur," dedi, Charles ona katılınca. "Ama Quince rolünde Mr. Milton'dan emin değilim." Çok canlıydı.

"Yola gelir Mary. Rolün hakkını verir. Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Nasıl mı hissediyorum?"

"Dün yatağından çıkmadın."

"İyi uyumamıştım. Hepsi buydu."

"Şimdi dinlendin mi?"

"Elbette. Repliklerini ezberledin mi Charles? Bottom çok önemli."

"Ezberlemedim canım. Kafama yazdım. Böylesi çok daha tatmin edici."

"Aynı şey." Çay koymadan önce nedense duraksadı. "Annemle babam şapele gittiler. Onları beklemenin anlamı yok."

Sonraki bir saat boyunca Tom Coates, Benjamin Milton ve diğerleri eve geldiler. Temizlediği yerlere "pis botlarıyla basmalarını" istemeyen Tizzy tarafından hemen bahçeye alındılar. Pırıl pırıl bir gündü, yıkık dökük çardağın altına kurulup oturdular.

"Bu bir sahneleme meselesi," diyordu Benjamin, Tom'a. "Snug çok tiz sesli olarak tasvir edilmiş. Peki sen neyi oynuyorsun?"

"Aslanı."

"Aynen. Varsa yoksa kükrete. İnce sesle kükreyen bir aslan duydun mu hiç?"

"Ya Bottom?"

Selwyn Onions bir olguyu eklemekten duramadı. "O

bir dokumacı, öyle değil mi? Etrafına iplik sarılan porse-
len göbeğe taban dendiğini biliyor muydunuz?"

"Yani Shakespeare kıcı kastetmemiş mi?" Benja-
min'in içine bir şüphe düşmüştü. "Alt ucunu?"¹

"Bunun onunla bir ilgisi yok."

"Gülünç, Selwyn. '*Fırtınalar koparırm,*' dizesine ne
demeli? Bundan iyi osuruk işareti mi olur!"

Mary yanlarına geldi. "Hepiniz pek ciddisiniz."

"Rollerimizi tartışıyorduk Miss Lamb." Benjamin,
Charles'ın kız kardeşinden biraz korkuyordu.

"Ah, cesurca oynanmalılar. Canlı olmalılar."

"Ben de onlara tam bunu söylüyordum. Ortılığı ka-
sıp kavurmalılar."

"Güzel söylediniz Mr. Milton. Duvar sahnesini pro-
va etmek üzereyiz beyler. Yerlerinizi alır mısınız?"

Duvar'ı oynayan tenekeci Snout rolündeki Selwyn
Onions ellerini iyice açıp bahçenin arka tarafında durdu.
"Parmaklarının arasından görebilmemizi sağla," dedi
Mary ona. "Dar bir açıklık olmalı. Charles bir tarafında
olacak, Mr. Drinkwater da öbür tarafında."

"Gizlice mi buluşuyorlar Miss Lamb?"

"Evet. Gizlice buluşuyorlar. Âşıklar böyle yapmaz
mı?"

"Oyun hakkında bir yorum bu," diyordu Alfred Jo-
wett, dinleyecek olanlara. "Oyun içinde oyun. Hangisi
gerçek, hangisi sahte? Bu bir yanılsamaysa, büyük oyun
daha mı gerçek? Yoksa ikisi de sadece rüya mı?"

Mary geçenlerde gördüğü bir rüyayı hatırladı. Şifalı
bitkilerin yetiştiği bir bahçedeydi, çalıların arasında gü-
zel havanın tadını çıkardığı sırada, birisi yanına gelip
şöyle demişti: "Rahibe olsaydın hoş karşılanırdın."

1. Bottom kelimesi "taban, kık, alt taraf" anlamlarına gelir. (Ç.N.)

Alfred Jowett hâlâ konuşuyordu. "Bence Shakespeare, oyunlarının hayal ürünü ve kurgu olduğunu biliyordu. Onları gerçek dünyayla karıştırmıyordu."

"Bize bir şey söylemeye çalışmıyor muydu Mr. Jowett?"

"Hayır. Amacı eğlendirmektir."

Charles Lamb ve Siegfried Drinkwater, Pyramus ve Thisbe olarak Duvar'ın her iki yanında konumlarını almışlardı. Thisbe sesini iyice inceltti.

*"Ey duvar, sevgili Pyramus'umdan ayırdığın için beni
Kim bilir kaç kez duymuşsundur iniltilerimi!"*

*Kiraz dudaklarımla kaç kez öpmüşümdür senin
taşlarını*

O kireç ve sıvayla kaplanmış taştan yüreğini."

"O devirde," diye fısıldadı Tom, Benjamin'e, "taşlar kelimesi hayalar için kullanılırdı."

"Yani Shakespeare müstehcen bir şey mi söylüyor?"

"Elbette. Senin taşaklarını öpeyim."

Charles o sırada karşılık verdi.

*"Hah bir ses görüyorum; bir bakayım şu delikten,
Ah, Thisbe'min yüzünü ısıtiyorum işte. Thisbe!"*

"Sevgilim! Sensin sanırım, evet sensin, sen."

Mary bir adım öne çıktı. "Sevgilim sensin. Evet sensin, sen, olmasın o Mr. Drinkwater? Âşığının sesini tanır-
dı. Charles, sen de bir âşık için fazla ölçülüsün. Bir âşık ihtiras teneffüs etmeli."

"O nereden bilecek?" diye sordu Tom, Benjamin'e, çok alçak sesle.

"Duymadın mı? Bir hayranı varmış."

"Mary Lamb'in mi?"

"Evet. Charles söyledi bana."

"Çok tuhaf bir haber bu."

"Daha bitmedi."

* * *

Birkaç saat sonra, provalar bittiğinde, Salutation and Cat'ta otururlarken konuya geri döndüler. Charles ile diğerleri barda duruyorlardı; Tom ile Benjamin bir köşeye çekilmiş, sabahki olaylara gülüyorlardı. "Mary Lamb' in sevgilisi varsa," diyordu Tom, "dikkatli olması gerekecek. Kız ısırır. Charles' ı soytarılık ettiği için paylayışını duydun mu? Çok sertti."

"Şakayla yaptı."

"Ben o kadar emin değilim. Bottom olarak güldü. Charles olarak irkildi."

"Adı neymiş?"

"Hayran, William Ireland ismiyle biliniyor. Charles' ın dediğine göre bu mahallede bir kitapçı." Yanında tuttuğu büyük bir şişeden bardağına siyah bira doldurmak için durakladı. "Anlaşılan büyük bir Shakespeare sever. Bütün âlimlerin alkışladığı keşifler yapmış."

"Taşaklarını öpeyim."

"Asıl soru, kız öpüyor mu?"

"*Horribile dictu.*"¹

Charles bara yaslanmış, Siegfried ile Selwyn'in Kraliyet Akademisi üzerine yaptıkları tutarsız sohbeti dinlerken, William Ireland' ın yeşil ceket ve yeşil kunduz kürkü şapkadan oluşan eksantrik giyimli genç bir adamla meyhaneye girdiğini gördü.

Ireland onu hemen görüp bara geldi. Charles' ı selamlarken, yeşil ceketli genç adam arkasında durdu. "Bu

1. (Lat.) Söylemesi korkunç. (Ç.N.)

da," dedi William, "De Quincey." Genç adam şapkasını çıkarıp eğilerek selam verdi. "De Quincey bir ziyaretçi."

"Nerede kalıyorsunuz efendim?"

"Berners Caddesi'nde bir pansiyonda."

"Berners Caddesi'nde bir arkadaşım var," dedi Charles. "John Hope. Tanıyor musunuz?"

"Londra çok büyük efendim, çok da vahşi. O cadde-de kimseyi tanımıyorum."

"Ama artık bizi tanıyorsunuz. Bu Selwyn. Bu da Siegfried." İkisinin de sırtını sıvazladı. "Şu köşedekiler Rosencrantz ile Guildenstern. William'la nasıl tanıştınız?"

"Konferansına katıldım."

"Konferans mı? Hangi konferans?"

"Mary size söylemedi mi?"

"Hatırladığım kadarıyla hayır." Charles kız kardeşiyle ilgili her konuda ihtiyatlı olmayı öğrenmişti.

"Geçen hafta Shakespeare üzerine bir konferans verdim. De Quincey katılma nezaketini gösterdi. Ertesi gün de bana uğradı."

"Ve sıkı dost oldunuz ha?" Charles, Mary'nin kendisine haber vermeden bu konferansa katılmasına şaşır-mıştı. "Benimle oturur musunuz beyler?" Boksör Fred Jackson'ın intiharını tartışan Selwyn ile Siegfried'i barda bırakıp dar salonun duvarına dayalı bir masaya oturdu. "Sizi dinlemek isterdim," dedi Charles.

"Ah. Bir şey kaçırmadınız. Ben oyuncu değilim."

"Değil misiniz?"

"Gereken oyunculuk yeteneği. Kesin bir dille –coşkuyla– konuşmak için. Ben yapamıyorum."

"Ama o erdemlere sahipsiniz William."

"Sahip olması kolay. Aktarması zor."

Charles, *Vortigern* oyunundan söz etse mi etmese mi, bilemedi: Mary ona sır olarak anlatmış olabilirdi. William aklından geçenleri okuyor gibiydi. "Mary nasıl? Konferansta biraz yorgun görünüyordu. Düşükten sonra..."

"Tamamen iyileşti. Sapasağlam." Charles, William'ın kız kardeşine duyduğu ilginin boyutlarını hâlâ kestiremiyordu. "Sayenizde yeni bir ilgi alanı var."

"Ah, öyle mi?"

"Shakespeare."

"Zaten ona yarı âşıktı."

"Kız kardeşim asla yarı âşık olmaz. Her zaman aşırıya kaçır."

"Anlıyorum." Ireland arkadaşına döndü. "Evet, de Quincey, yalnız değilsiniz. Charles da bir yazar."

De Quincey, Charles'a ilgiyle baktı. "Eseriniz yayımlandı mı?"

"Sadece küçük şeyler. *Westminster Words*'de denemeler. O kadar."

"Çok büyük bir şey bu."

"De Quincey de denemeler yazıyor Charles. Ama daha bir yayıncı bulması gerek. Doğmayı bekliyor."

"Pek kafa yormuyorum buna." De Quincey kızardı ve kadehinden çabucak bir yudum aldı. "Büyük umutlar beslemiyorum."

Bardaklar doldukça daha da gürültü yaparak ve neşelenerek akşama kadar içtiler. Diğerleri gitmişti; ama üçü kaldı. Charles, konuyu geçiştirmesi için Mary'nin onu uyardığını unutarak, William'a şematik yapı oyunu hakkında bilgi vermişti. Doğu Hindistan Şirketi'nden istifa edip romancı olmak istediğini de söylemişti. Ya da şair. Olmadığı herhangi bir şey.

"Her birimizin," diyordu de Quincey, "bu kadar küçük bir varlık merkezi olmasından nefret ediyorum. Ben. Benim düşüncelerim. Benim zevklerim. Benim eylemlerim. Varsa yoksa ben. Bir hapishane bu. Dünya tamamen bencil insanlardan oluşuyor. Başka hiçbir şeyin önemi yok." Biraz daha içti. "Kendimin ötesine geçmek isterdim."

"Shakespeare başka varlıklara dönüşüyordu," dedi

Ireland. "O bir istisna. Ruhlarında yaşıyordu. Gözlerinden bakıyordu. Ağızlarından konuşuyordu."

Charles o kadar sarhoş olmuştu ki sohbeti takip edemiyordu. "Onun Shakespeare olduğuna inanıyor musun? Onun. Mary bana gösterdi."

"*Vortigern* mi? Oyun onun. Buna şüphe yok."

"Olamaz canım."

"Neden olmasın?" Ireland meydan okurcasına ona baktı. "Onun tarzı, öyle değil mi? Onun kadansı?"

"İnanamıyorum..."

"İnanamıyor musun? Başka kim yazmış olabilir? İsmi söyle." Charles sesini çıkarmadı ve hiç acele etmeden kadehinden bir yudum aldı. "Görüyorsun ya, kimse. Kimse gelmiyor aklına."

"Kız kardeşime karşı dikkatli olmalısın."

"Dikkatli mi?"

"Mary çok tuhaftır. Çok tuhaf. Sana bağlanmış durumda."

"Ben de ona. Ama aramızda bir... bir ilişki... yok. Dikkatli olmam için sebep yok."

"Öyleyse, bir centilmen olarak, onunla ilgili emellerin olmadığına dair söz verirsin bana." Hafifçe sallanarak ayağa kalktı.

"Onunla ilgili emellerim mi? Bununla neyi kastediyorsun?"

Charles neyi kastettiğinden emin değildi. "Maksadın olmadığına."

"Beni sorgulamaya ne hakkın var?" Ireland da çok sarhoştı. "Emelim ya da maksadım filan yok."

"Yani bana söz veriyorsun."

"Sana hiçbir şey verecek değilim. Ağırırma gidiyor. Reddediyorum." Doğrudan Charles'ın yüzüne bakmak için ayağa kalktı. "Seni arkadaşım sayamam. Kız kardeşime acıyorum. Böyle bir erkek kardeşi olduğu için."

“Ona acıyorsun, öyle mi? Ben de.”

“Bununla ne demek istiyorsun?”

“Tam ne demek istediğimi söylüyorum.”¹ Elini salladı ve kazara şişesini yere düşürdü. “Kız kardeşimi seviyorum ve ona acıyorum.”

“Oyun gerçekten Shakespeare'in,” dedi de Quincey.

1. Lewis Carroll, *Aynanın İçinden*, çev. Tomris Uyar, Can Yayınları, İstanbul, 2008. (Ç.N.)

Onuncu bölüm

İki gün sonra Richard Brinsley Sheridan, Holborn Pasajı'ndaki kitabevine girdi.

Bir saat önce, aceleyle çiziktirilmiş bir mesajla alar-
ma geçen Samuel Ireland onu karşılamak için bekliyor-
du. "Azizim. Bu bir şeref." Sheridan eğilerek selam verdi.
"Müthiş gururluyuz."

"Günün genç adamı nerede?" Sheridan iriyarı biri-
siydi, William merdivenden inerken dönmek ona zor
geldi. "Siz misiniz?"

"Ben William Ireland efendim."

"Elinizi sıkabilir miyim efendim? Büyük bir amaca
hizmet ettiniz." Sheridan, görünmeyen başka kişilere hi-
tap ediyormuş gibi duyurdu her kelimeyi. "Vortigern'in
bir tiyatro oyunu için harika bir konu olduğunu söyle-
yen Mr. Dryden'dı sanırım."

"Bundan haberim yoktu efendim."

"Neden olsun ki? Önsözleri genellikle bilinmez."

"Yazık."

"Belli ki ozanımız ondan önce davranmış." Sheridan
gösterişli bir hareketle elyazmasını pardösüsünün cebin-
den çıkardı. "Babanız geçen salı kiralık arabayla yolladı.
Müteşekkirim." Sheridan'ın keskin bakışları vardı. "Ce-
sur fikirler var efendim, her ne kadar bazıları kaba ve
hazmedilmemiş olsa da."

"Ne demek istiyorsunuz?" William gerçekten şaşır-
mış görünüyordu.

"Shakespeare bunu yazdığında çok genç bir adamdı
herhalde. Bir satır var ki..." Hafıza'yı oynar gibi elini al-
nına koydu. "'Gezgin gök kubbenin kavisini altında, serseri
babam için af diliyorum.'" Gezgin ve serseri birbirine çok
yakın şeyler. Yine de gezgin kavis çok çarpıcı." William
bir şey söylemeden ona baktı. "Ben eleştirmen değilim
Mr. Ireland. Ben bir tiyatro adamıyım. Bu, Drury Lane'i
doldurur. William Shakespeare'in yeni bir oyunu. Son
derece gizemli koşullarda bulundu. Sansasyon yaratır."

"Sahneye koyar mısınız?"

"Drury Lane onu okudu. Drury Lane ona itibar edi-
yor. Drury Lane onu kabul ediyor."

"Bu harika bir haber baba!"

"Mr. Kemble'ı Vortigern rolünde görüyorum," diye
devam etti Sheridan. "Sahnemizde böyle muazzam bir
şahsiyet. Böyle azametli. Böyle oturaklı. Ya Edmunda ro-
lünde Mrs. Siddons? Tepeden tırnağa yumuşaklık ve za-
rafet. Ne nefis bir yaratık."

"Suetonia rolünde Mrs. Jordan'ı önerebilir miyim?"
William, Sheridan'ın ruh halini yakalamıştı. "Geçen haf-
ta onu *The Perjured Bride*'da [Yalancı Şahitlik Yapmış
Gelin] gördüm. Beni çok etkiledi Mr. Sheridan."

"Sizde bir sanatçının ruhu var Mr. Ireland. Bizi anlı-
yorsunuz. Gözlerimi kapadığımda, Mrs. Jordan'ı tam bir
Suetonia olarak görüyorum." Sheridan gerçekten de göz-
lerini kapadı. "Peki ya Wortimerus rolünde Harcourt?
Onu *Yırtık Duvak*'ta tanısaydınız, korkudan ödünüzü
patlatırdı. Muhteşemdi. Ama sizce" —duraksadı ve Samu-
el Ireland'a bakındı— "sizce, 'Shakespeare'e atfedilmiştir,'
diye tanımlamalı mıyız? Şüphe olması ihtimaline karşı?"

Samuel Ireland bir adım geri attı ve daha dik durur
gibi göründü. "Nasıl bir şüphe olabilir Mr. Sheridan?"

“Ufacık bir şüphe. Kadansta birkaç uyuşmazlık. Ka-
fiyede birkaç küçük hata. Minicik bir şüphe.”

“Hiçbir şüphe yok.”

“Şüphe duyarsak,” dedi William, “o zaman ışığı
söndürürüz.”¹

“Güzel bir imge efendim. Deyim yerindeyse, sizde
ozanın üslubu var.”

“Oyun yazarı olmak gibi bir iddiam yok Mr. Sheri-
dan.”

“Ama Shakespeare bunu yazdığında muhtemelen
sizin yaşlarınızdaydı.”

“Bu konuda bir şey diyemem.” William gülümsüyor-
du. “Bilmiyorum.”

“Elbette. Kimse bilmiyor.” Sheridan tekrar Samuel
Ireland’a döndü. “Kâtibim Mr. Dignum bölümlerin kop-
yasını çıkardı. Siz ve oğlunuz yarın akşam *Pizarro*’mu
seyretmeye gelerseniz büyük bir şeref verirsiniz. Ne öl-
çekte çalıştığımız hakkında fikir edinmelisiniz.”

* * *

Böylece Ireland’lar ertesi akşam Drury Lane Tiyatro-
su’na girdiler. Argand gaz lambalarının göz kamaştırıcı
ışığında mermer basamaklardan büyük giriş salonuna
çıktılar, salonun tavanı müzik perisi Euterpe, tragedya
perisi Melpomone ve dans perisi Terpsichore’nin resim-
leriyle kaplıydı. On yıl önce Sir John Hammond tarafın-
dan çizilen Terpsichore melekler ve çobanlarla birlikte
hafif adımlarla dans ederken görülüyordu.

“Mr. Sheridan’ın misafirleri!” Samuel Ireland, onu
fark etmeye hiç de meyilli olmayan, Drury Lane yeşiline

1. *Othello*’da geçen, “Işık sönsün, sonra da – sönsün ışığı!” cümlesine gönder-
me yapıyor. (Ç.N.)

bürünmüş teşrifatçıya gelişini bildirdi. "Müdür Mr. Sheridan'ın misafirleri!"

Teşrifatçı, gümüşü ve pudralı peruğunu kaşıyıp fişi aldı. Giriş salonunun yaldızlı sütunlarından birine yapıştırılmış yazılı bir listeden kontrol etti, sonra da eğilerek selam verdi. "Amlet Locası," dedi. "Beni takip edin." Babayla oğlu abanoz ve altınla göz kamaştıran, halı kaplı bir merdivenden yukarı çıkardı; Garrick, Betty, Abingdon ve diğerlerinin gravürlerinin parlak havlı, kızıl duvar kâğıdıyla kaplı duvarları süslediği birinci kat koridorundan geçirdi.

Hamlet Locası nemli saman, meyankökü likörü ve kiraz kokuyordu. Bir Londra tiyatrosunun kokusuydu bu. William onu içine çekti, tıpkı hareketli ve neşeli seyircilerden dalga dalga yükselen parfüm ve pomat kokularını içine çektiği gibi. *Pizarro*'nun ikinci akşamıydı; İspanyolların İnkalara saldırdıkları dönemde Peru'da geçen müzikal bir oyun. Uvertür başladığında, melodisi seyircileri genel büyülenme beklentisinde birleştirdi; William salının üzerinde asılı duran ışık ve sesin pusunun içinde çözüldüğünü hissetti. Kat kat duran perde kaldırıldı bir nehir, orman ve karla kaplı sıradağlar gözler önüne serildi. Nehir doğal akışında gibiydi, ağaçlar ise sahnenin üzerinden geçen bir esintiyle hışırdıyordu. William için bu, maddi dünyadan daha güzeldi – daha yoğun, daha parlak renkli. Sonra da İspanyol ordusu kargılar ve misket tüfekleriyle sahnede uygun adım yürüdü. Coşkuya kapılan William ellerini çırpıttı ve İspanyol general *Pizarro* rolündeki Charles Kemble'ı görmek için locanın yan tarafından sarktı. Oyuncu sahnenin ortasına yürürken seyirciler heyecan içindeydi, askerlerin misket tüfeklerini aniden ateşlemesiyle alkışlar ve sevinç çığlıkları arttı.

Kemble el işaretiyle sessizlik istedi. "*Mağrur ve yabancı bir ırka boyun eğdirmeye geldik...*"

"Bu muhteşem," diye fısıldadı Samuel Ireland oğluna. "Diğer her şeyi aşıyor."

William, Kemble'ı büyülenerek seyretti. Adam bir İspanyol generaline dönüşmüştü – sadece görünüşü ve tavrıyla değil, tüm varlığıyla. O mu Pizarro'ya dönüşmüştü yoksa Pizarro mu ona dönüşmüştü? İkisi aynı bedende nefes alıyordu. William bir haz ânı yaşadı. Benliğin hapishanesinden kaçabileceğinin kanıtıydı burası. De Quincey yanılmıştı.

İnka prensesi Elvira rolünde sahnede beliren Mrs. Siddons uzun uzun alkışlandı. Oyuncu arkadaşlarıymış gibi doğrudan seyircilere konuştu. "*İnancımız bize, tüm insanlıkla merhamet bağları içinde yaşamamızı ve mezarın ötesinde mutlu olma ümidiyle ölmemizi öğretiyor.*" Tiz sesle şarkı söyleyerek repliğini okudu, ellerini namusunun lekesizliğine işaret eden göğsünde kavuşturmuştu. "*Komutanlarınıza bunu söyleyin ve onlara şunu da deyin ki, değişiklik istemiyoruz. Hele sizin bize getireceğiniz değişikliği hiç istemiyoruz.*"

William'ın şimdi kavradığı gibi, tiyatronun anlamı buydu. İzleyicilerin bir birlik halinde kendi benliklerinden çıkmasına imkân veriyordu. Neden daha önce düşünmemişti bunu? Oyuncular bu dönüşüm ritüelini yerine getirirken, salt erkekler ve kadınlardan daha fazlasına dönüşürken, seyirciler de daha yüksek bir varoluş ve bilinç durumuna erişiyorlardı.

Sahnede bir İnka ritüeli gerçekleşiyordu. Mrs. Jordan kuştüyleri ve panter derilerine bürünmüş halde belirmiş ve Coro rolündeki Mr. Clive Harcourt'la dans etmeye başlamıştı. Orkestranın müziği sadece kemanlardan geliyordu; melodileri Drury Lane'i keder ve mucizeyle doldurdu. Gösteri karşısında şaşırıp kalan William arkasına yaslandı ve locanın yan duvarındaki Garrick gravürünü fark etti; oyuncunun, kafatasına uzun uzun bakan Hamlet rolündeki haliydi.

Baba oğul tiyatrodan mutlu mesut ayrıldılar. *Vortigern* için neler yapılabileceğini görmüşlerdi. "Harabeler görüyorum," dedi Samuel, William'a. "Ufka uzanan ormanlar görüyorum."

"Mr. Kemble çok güçlü."

"Olağanüstü bir sesi var."

"Hissiyatı muazzam. *Vortigern*'i harika oynar."

"Duruşu ve yürüyüşü de çok çarpıcı. Beni şaşkına çevirdi." Kuzeye doğru yürüyorlardı, Macklin Caddesi ve Smart's Bahçeleri'ni geçtiler. "Beni müşterinle tanıştırmak *zorundasın* William. Ona teşekkür etmek *zorundayım*, sana izin verdiği için... sana bahsettiği için..."

"Elyazmaları onun bana hediyeledi. Sana daha önce de söyledim baba. Herhangi bir şekilde kamuoyunda tanınmak istemiyor."

"Ama muhakkak ki bir babanın..."

"Hayır efendim. Sizin bile."

"Bunu enine boyuna düşündüm William. Ya bir eleştirmen –nankör bir yaratık– onun Shakespeare'in eseri olmadığını iddia edecek olursa?"

"İnkâr ederim."

"Ama kadın senin davanı kanıtlar."

"Dava mı? Dava filan yok baba. Olmayacak. Drury Lane'e girip de oyunu gören herkes, onun Shakespeare'in olduğunu anlayacak. Buna şüphe olmayacak."

* * *

Samuel Ireland tam olarak ikna olmamıştı. Oğlunun önceden kestirilemeyen davranışlarını Rosa Ponting'le sık sık tartışmışlardı. Bazen William'ın hiçbir açıklama yapmadan saatlerce odasından çıkmadığı oluyordu; Rosa'nın keşfettiği gibi, kapısı da her zaman kilitliydi. Bütün gece genellikle uyanık ve hareket halinde oluyordu. Rosa bir

kadından şüpheleniyordu ama böyle birinin varlığına dair kanıt bulamadı. William ikisinin de odasına girmesine asla izin vermediğinden, Rosa şüphelendiğiyle kaldı. Samuel'a bundan söz ettiğinde adam güldü. "Onu bizim yanımızdan gizlice nasıl sokabilir Rosa? Bir düşün. Bir kadınla görüşüyor ya da onu odasında saklıyor olamaz. Çıkacak gü-rültüyü düşün. Gıcırtiları." William'ın odasındaki her sesin alttaki yemek odasından duyulduğu doğrudur: Tek duy-dukları, onun ardı arkası kesilmeyen ayak sesleriydi.

"Miss Lamb'e ne demeli Sammy? O da mı önemsiz?"

"Miss Lamb güvenilir bir dost. Bir müşteri."

"William yazın ortasında neden ateş yaktı?" Orta bacadan çıkan beyaz dumanı görmüşlerdi.

Kadının sorusu belirli bir düşünce çizgisini takip ediyor gibi değildi, adamın da hazır cevabı yoktu. "Oğ-lum adına cevap veremem Rosa."

"Bir iş çeviriyor."

"Tam olarak neymiş bu?"

"Ben nereden bileyim?" Bir umursamazlık havası ta-kindi. "Oğlunun neyle meşgul olduğu beni ilgilendirmez." O anda William kitapçıdan üst kata çıktı ve soh-betleri sona erdi.

* * *

Pizarro'nun gösteriminden üç gün sonra Ireland'lar, Drury Lane'in boş salonunda *Vortigern*'in provasına katıl-dılar. Onlar yan taraftaki taburelerde otururlarken, Char-les Kemble ile Clive Harcourt sahneyi arşınladı. İnce ve narin yapılı Harcourt'a Wortimerus rolü verilmişti.

*"Boğazıma kadar ihanete batmış halde geliyorum
karşıma,
Baba, kutsal elinin merhametini arıyorum."*

Oyuncu o kadar ufak tefek, o kadar silik görünmüştü ki, William onun birden canlanmasına şaşırdı; görünmez bir gücün etkisi altına girmişti sanki. Gerçekten de boyu uzamış gibi görünüyordu. Tık naz ve gür sesli Kemble, Vortigern'e dönüşmüştü.

*"Vaktiyle, heyhat, bu mazerete ihtiyacım yoktu
Ama bir sır ve batan bir diken var
Hassas sinirlerimi bozan – ah oğlum, ah oğlum,
Meşum ihtirasına cesurca hücum ederek
Planda zerre kadar kötülük varsa
Seni ihanete sürükleyen bendim."*

Yorumundan memnun kalmayarak durdu. "Oğulun babadan daha suçlu olduğu hissini vermem gerekmez mi Sheridan?" Sesi hâlâ Vortigern'inkiydi. "Oğul, babasını memnun etmek için amcasını öldürdü. Bu böyle. Ama o zaman baba kendini mi suçlamalı?" Bu konuda yardım almak için William'a doğru baktı.

"Baba onu teşvik etti," dedi William. "Babasının varlığı olmadan planı tasarlayamazdı."

"Onun varlığı mı? Bu çok ilginç." Sahnenin ön tarafına yürüdü ve karartılmış salona baktı. Kubbenin fenerinden birkaç ışık huzmesi geliyor, toz zerrecikleriyle titreyip pırıldıyordu. "Sahneden indiğim bile varlığımı hissettirmeli miyim?" Tekrar Sheridan'a döndü. "Bu mümkün mü?"

"Senin için her şey mümkün."

"Güldüğüm duyulabilir. Ya da belki şarkı söyledim. Sesim kanatlardan gelir."

"Vortigern şarkı söylemiyor efendim." William görünüşünü çok usulca söyledi.

"Muhakkak ki bir şarkı yazabilirsiniz Mr Ireland. Eski bir İngiliz baladı uygun olur."

“Ben yazar değilim Mr. Kemble.”

“Ah öyle mi? Sizi *Westminster Words*'de gördüm.”

Denemelerinin bu kadar büyük bir şahsiyet tarafından fark edilmesi William'ın gururunu okşamış gibiydi.

“Belki bir mısra uydurabilirim, madem o kadar...”

“Shakespeare tarzı yapın. Heyecan uyandırıcı. Silahların çarpışması ve kuzgunların uçuşmasıyla ilgili bir şeyler olsun. Ne tür şeyler kastettiğimi anlamışsınızdır.”

Edmunda rolünü üstlenen Mrs. Siddons sabırsızlanıyordu. “Mr. Kemble hazırsa özgün metni biraz daha çalışabiliriz.” Nispeten kısa boyluydu ama konuştuğunda iriyarı bir kadın gibi göründü William'a; sesi kendinden önce gidiyor ve geldiğine dair insanları uyarıyordu. “Gerçek sözlerden uzaklaşmanın bir hata olduğunu düşünürüm hep. Sizce de öyle değil mi?”

Kime hitap ettiği belli değildi; ama Kemble ona doğru geldi. “Senin için hazırız Sarah.”

Kadın rolüne girdi ve okumaya başladı.

*“Yeter. İkiniz de haklı olarak hüküm giydiniz
İsminize, şöhretinize ve sevgili ülkenize leke sürmekle.
Karar hızlı ve ani olacak
Böylesine cüretkâr ve karanlık bir plan üzerine.
Labirent daha dolambaçlı olmamıştı hiç.”*

“Sarah, canım. Saçında bir şey var.”

Kadın ellerini kaldırıp başına götürdü ve bir pervane kanat çırparak uzaklaştı. Harcourt kahkahalara boğuldu, bir dizinin üzerine çöktü, sonra da sahneye yuvarlandı.

Kadın tiksintiyle baktı ona. “Ufak tefek bir adama göre,” dedi, “epey gürültü çıkarıyorsun.”

Provalar akşama kadar sürdü; sonunda Mrs. Siddons papatya çayı içmezse “yere yığılacağını” bildirdi. Ne var ki William'ın keyfi hâlâ yerindeydi. Daha önce sadece

elyazmasında gördüğü sözler insan dünyasının boyutlarını almıştı. Oyuncuların takdirine göre büyümeye ya da denemeye açık duygulara dönüşmüşlerdi.

* * *

William o akşam tiyatrodan babasıyla birlikte ayrıldı; ikisi de kendi düşüncelerine ayak uydurmak istercesine hızlı hızlı yürüyordu; derken William, Catherine Caddesi'nde karşıdan karşıya geçmek üzere olan uzun boylu, genç bir adamla az kalsın çarpıştıyordu. Onu hemen tanıdı. Charles'la tartıştıkları gece Salutation and Cat'te karşılaşmıştı onunla. "Aman Tanrım, sizi tanıyorum," dedi. "Charles bizi tanıştırdı."

"Drinkwater efendim. Siegfried Drinkwater."

Ireland onu babasıyla tanıştırdı, eğilerek genç adama selam veren babası onunla tanıştığı için şeref duyduğunu ve memnun olduğunu belirtti.

"Pyramus ve Thisbe nasıl gidiyor?"

"Duymadınız mı? İptal edildi."

"Neden?"

"Miss Lamb çok keyifsiz. Odasından çıkamıyor."

"Ne?" William, Lamb'lerden hiç haber almamıştı. Charles'la ağız dalaşına girdiğine pişman oldu; nasıl başladığını hatırlayamıyordu ama sarhoşluktan kaynaklanan hırsının yoğunluğunu anımsıyordu. "Nesi varmış?"

"Bir tür ateş. Charles emin değil."

"Nedenini biliyorum. Düşükten sonra bir türlü toparlanamadı." Babasına hitaben konuşuyordu. "Kazara kayıp Thames'e düştü. Sana anlatmıştım."

"Eh," dedi Siegfried. "Snout ve Flute'a elveda."

* * *

Ertesi sabah William, Charles'ın işte olduğunu bildiği bir saatte Laystall Caddesi'ne girdi.

Kapıyı açan Tizzy onu görünce tuhaf bir şekilde kıs kıs güldü. "Ah, siz misiniz Mr. Ireland? Kendinizi özlettiniz."

"Miss Lamb'in hasta olduğundan haberim yoktu. Olabildiğince çabuk..."

"Hâlâ hasta. Ama doğrulup oturuyor. Lütfen alt kata bekleyin."

William oturma odasına girdiğinde, Mr. Lamb'in, Türk halısının üstünde bağdaş kurmuş oturduğunu gördü. "Nöbetçiye dikkat," dedi yaşlı adam ona. "Nöbetçi kimsenin haberi yokken gelir."

"Anlayamadım efendim?"

"Gece gelir. Asırlık iş." Sessizliğe gömüldü.

Birkaç saniye sonra Tizzy görüldü. "Birazdan incek, Mr. Ireland."

"Lütfen benim için inmesin. Hâlâ hastaysa..."

"Değişiklik iyi gelir."

Mary odaya girdiğinde, William onda bir farklılık olduğunu anladı. Gizli bir amacı varmış gibi çok daha sakin görünüyordu. William'ı yanağına küçük bir öpücük kondurarak karşıladı, bu hareket erkeği şaşırttı. Tizzy öbür tarafa döndüğünden öpücüğü görmemişti. Mr. Lamb halının üstünde bir ileri bir geri sallanarak kollarını kavuşturdu.

"Son ziyaretinizden beri uzun zaman geçti William."

"Rahatsız olduğunuzu bilmiyordum."

"Rahatsız mı? Öyle bir şey yok. Dinleniyordum."

"Elbette."

"Ama uğramanız iyi oldu. Babamla ben sık sık sizden söz ediyoruz. Öyle değil mi baba?" Mr. Lamb kızına korkuyla baktı ve hiçbir şey söylemedi. "Çay içmelisiniz. Tizzy!" Hizmetçi durdu, döndü ve tekrar odaya girdi.

“Misafirimize ay lütfen.” Sesi sert, amansızdı. “Oturun William. Bana bir Şeyler anlatın.”

William onun karşısında cesaretini yitirmiş ve huzursuz olmuştu. “Drury Lane’de oyunun provası yapılıyor. Kemble, Vortigern’i oynuyor.”

“Ah, yle mi? Charles bunu duyduğuna memnun olacak.” Kafası karışık gibiydi, William’ın söylediklerini pek dinlemiyordu. “ay nerede kaldı acaba? Tipik Tizzy. Hep eli ayağına dolaŐır. Ona katlanmana Şaşıyorum baba.” Mr. Lamb bir ileri bir geri sallanmaya devam etti. “Charles’ın Pyramus ve Thisbe’yi oynamamızı engellediğini duyduunuz mu? Çok kötü oldu.”

“Sokakta Mr. Drinkwater’a rastladım.”

“Demek Flute’a rastladınız. Zavallı Flute. Müziği yok.”

William ne karşılık vereceğini bilemedi. “Tüm aileniz için biletleri yollayacağım.”

“Biletler mi?”

“Vortigern için Miss Lamb.”

“Ah, neden bana Mary demiyorsunuz?”

Gözyaşlarına boğuldu.

William dehşet içinde bakarken, Tizzy telaşla odaya geri döndü. “Eh, küçükhanım, yataktan çıkmak iyi olmadı değil mi? ŐtmŐsnz, Şimdi de bedelini ödüyorsunuz.” William’a gitmesini işaret etti, William da halının üstünde oturan Mr. Lamb’e çaresiz bir bakış atarak kapıdan ıktı.

On birinci bölüm

Vortigern'in ilk gecesi idi. Drury Lane, locadan parterre kadar tıklım tıklım doluydu. William kanat ile kat kat perde arasındaki açıklıktan tanıdıklarının yüzlerini seçebiliyordu. Charles ve Mary Lamb babalarıyla beraber sahneye yakındılar. Hamlet Locası'nda Samuel Ireland, Rosa Ponting ve Edmond Malone vardı. Tom Coates ve Benjamin Milton parterde birlikte ayakta duruyorlardı ama William onların arkasında Selwyn Onions ve Siegfried Drinkwater'ı görebiliyordu. Thomas de Quincey az önce yan girişten gelmişti ve yer aranıyordu. Macbeth Locası iki parlamento üyesi ve eşleri tarafından işgal edilmiş, Othello Locası ise Kemble'ın geniş ailesine verilmişti. Lear Locası'nda, metresiyle gelen Kilmartin kontu vardı. Bütün Londra gelmiş gibiydi. William onlara katılmaya dayanamazdı; sırf korkudan sahne arkasında kalmaya karar vermişti. Ha oyunda bizzat rol almış ha onu seyircilerden biri olarak seyretmiş, ikisi de imkânsızdı. Oyun ona çok yakındı.

Kat kat perdenin arkasındaki alan çok hareketliydi. Sahne amiri iri bir kaya parçasını daha merkezî bir konuma iterken, kıdemli aksesuvarcı yapay bir ağacın dallarını düzeltiyordu. Sahne, kadim bir Britanya ormanındaki açıklığı canlandırıyor, birkaç sahne çalışanı da

çalıları ve yosun kaplı kayaları lataların üzerine yerleştirmekle meşguldü. Halat ve makara yardımıyla yerine çekilen ay, sahne amirini tavernaların eski gözdesi "Ayda Neden Maymun Yok?"u yüksek sesle söylemeye sevk etti. Anıların hücumuna uğrayan William, babasının Hammersmith yakınlarında bir sandalda bunu söylemesini hatırladı; sıcak bir öğleden sonraydı, kürek çeken babasının terinin kokusunu alabiliyordu.

"Muhteşem bir gece olacak Mr. Ireland." Sheridan hemen arkasında, budaklı bir meşe ağacının gölgesinde duruyordu. "Çok umutluyum."

"Sizce seyirci bize arka çıkacak mı?"

"Elbette. Hangi İngiliz yeni bir Shakespeare oyunu karşısında ayağa kalkmaz? Alkışlayacaklar, Mr. Ireland. Sevinç çılgınlıkları atacaklar. Yazarı bile sahneye çağırabilirler."

"Ama yazar çıkmayacak."

"Şaka yapıyorum efendim. Ama siz ilk bulan kişi olarak selam verebilirsiniz."

"Ay hayır. Söz konusu bile olmaz."

"Hangi koşullar altında keşfettiğinizi açıklamak için bile mi?"

"Yapamam, Mr. Sheridan. Yapamam." Ireland, Sheridan'ın önerisinden gerçekten korkmuş gibiydi. "Böyle bir seyirciye söyleyecek söz bulamam. Fazla... fazla azametli."

"Pekâlâ Mr. Ireland. İsterseniz giyinme alanında kalabilirsiniz. Sizin adınıza konuşmak bana düşecek. Büyük bir şans eseri, Shakespeare'in şimdiye kadar bilinmemiş ve görülmemiş birtakım evraklarına rastlayan genç bir adam falan filan. Harika malzeme. Daha sonraki bir gösterinin epiloğuna dönüşebilir. Şöyle olur mu?" Poz takındı.

“Bir zamanlar biriktirdiğim kelimeler
En büyük şairimizi ve cesur genç dostunu övmek
ister.

Shakespeare ve Ireland şimdi birlikte duruyor
Ve minnettar bir ülkenin takdirlerini topluyor.’

Sizce uyar mı?”

“Sonra da, efendim, şunu ekleyebilirsiniz...”

‘İsminin vârisleri nerede?

Bir şairin ününe erişmek için getirdikleri ne?

Yavan bir çağın zayıf, kısa ömürlü çocukları

Zar zor görürler sahnede vaftiz olmayı.”

“Yeteneğiniz var Mr. Ireland. Ama yavan çağdan yakınmamalıyız. İş için iyi olmaz. Onun yerine eleştirmenleri kınayabiliriz. Şu nasıl?

‘Öyle fesat ki bütün eleştirmenler

Küçük yanlışlar için bütün oyunu kötülerler.”

William onun dörtlüğünü devam ettirdi.

“Bütün oyunlara eşit olarak hakemlik ederler,

Ama yarım yamalak hüküm verip sadece hataları görürler.”

“Tebrikler Mr. Ireland. Siz bir şairsiniz.”

“Öyle emellerim yok efendim.”

“Saçmalık. Günün birinde bir oyun yazacaksınız. Biliyorum.”

Sahne amiri, Sheridan’ın yanına gelip sahne eşyalarını “büyüleyici” ve “şaşırtıcı” olarak tanımladı. “Bu onların içini eritecek Mr. Sheridan. Kırlar. Mazi.”

“Kemble’in süslü konuşması için yer bıraktınız mı?”

“Kayalık bir platosu var.”

“Ya Mrs. Siddons? Peruğunun şu dallara takılmasından endişe ediyorum. *Tottenham’lı İkizler*’deki felaketi hatırlıyor musun?”

“Takılmayacak. Onları yükseğe yerleştirdim.”

“Sahnedeki hâlâ savaşçılara yetecek yer var mı? Mızrakları ve kalkanlarıyla?”

“Dehşet salacaklar efendim. Çivitotuyla boyandılar. Suluboyacılardan biri yaptı.”

Sahnenin bütün işçilerden, gardiropçular ve sahne görevlileri, kostümcüler ve dekor ressamlarından temizlenmesinin zamanı gelmişti. William dekorların arkasındaki kulis alanına yürüdü, savaşçılar orada toplanmışlardı bile; tiyatrodaki “yürüyen beyler” olarak biliniyorlardı, kendi replikleri yoktu. Bastırılmış fısıldaşmalar ve gevezelikler duyuluyordu, orkestra Şef Crispin Bank tarafından özel olarak yazılan uvertüre başlayınca müziğin ezgileri bunları susturdu. Uvertürün başlığı “Vortigern’in Rüyası”ydı. Charles Kemble, kostümü içinde, karartılmış kanatlara yaklaştı. İskoç eteği giymiş, bronz zırh ve gümüş rengi miğfer takmıştı, miğferin tepesinde pembe ve mavi tüyler vardı. William’a gözücuyla baktı ama onu görüyor gibi değildi; Vortigern rolüne odaklanmıştı. Gırtlığını temizledi ve başını kaldırıp sahne düzeneğine baktı. Sahnenin öbür tarafında Mrs. Siddons yağ ve pudraya bulanıyordu. Uvertür tamamlandı. Seyirci sessizleşti. William ıskartaya çıkartılmış tabureler ve sahne eşyalarının arasında daha da geriye çekildi. Bu sessizliğe tahammül edemiyordu.

Kat kat perde gıcırtyla kalktı, William’ı gafil avlayan bir alkış ve sevinç çığlığı tufanı koptu. Seyirci dekoru alkışlıyordu. William birkaç dakika sonra Vortigern’in sesini açıkça duyabildi; Vortigern, Romalı general Cons-

tantinus'la gizlice nişanlanan kızını azarlıyordu. Belirli bir döneme ait olmayan drapelere sarınıp sarmalanmış olan Mrs. Siddons sahnenin ortasındaki konumunu aldı. Kollarını açıp seyircinin Kemble'ı görmesini engelleyerek âşığının erdemlerini sayıp döktü.

*"Böyle çatık kaş yoktur ama mutlaka yumuşar,
Böyle asık surat yoktur ama tatlılığa döner
Ve doğudan yükselen güneş kadar parlaktır,
Geceyi savar. İyi de ben neden böyle yalvarıyorum?"*

William seyircinin onayladığını sezebiliyordu; dize-lerin niteliği karşısında belirgin bir memnuniyet, hatta şaşkınlık hissi vardı. Birinci perdenin sonuna doğru, Mrs. Siddons şarkı söylemeye başladı.

*"Geçen Hamsin Yortusu bana getirdiler
Güzel güller ve zambaklar;
Menekşeler de verdiler
Ki altın sarısı saçlarıma takılsınlar."*

Saç rengi zikredilince parterden kahkahalar yükseldi ama Mrs. Siddons berrak, kararlı bir sesle devam etti. Ne var ki, perdenin sonunda sahneden indiğinde, William onun gözyaşları içinde olduğunu gördü; sadece "Crump" diye bilinen yaşlıca bir kadın olan kostüm-cüsünün kollarına koştı ve dinlenme odasına geri götürüldü.

İkinci perdenin açılışında seyircinin ruh hali değişmişti. Sahneye çıkan Vortigern, Romalılara karşı verecekleri mücadeleden önce birliklerini toparlamak için can atıyordu. Uzun bir konuşmanın sonunda, toplanan askerleri harekete geçirmek için Ölüm'e sertçe seslendi:

*"Sonra o iğrenç ağzını ardına kadar açarsın
Ve kaba kahkahalar atıp akıl almaz numaralar
yaparak
Takırdayan parmaklarını yanlarında kenetlersin
Ve bu ağırbaşlı alay bittiğinde..."*

Bu replik söylendikten sonra, William parterden tek bir küçümseme feryadının yükseldiğini duydu. Bir kez dile getirilince, bulaşıcı hale geldi. Kemble repliği yeniden söylemeye kalktı. Bütün seyirciler kahkahalara boğuldu. İki-üç dakika sonra Kemble konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

*"Ve bu ağırbaşlı alay bittiğinde,
Bizler..."*

Seyirci kontrolden çıkmıştı. William'ın şaşkın bakışları altında, dakikalarca süren genel ve uzatmalı bir histeri yaşandı. Pat diye bir ses duyan William, bunu sahneye fırlatılan meyvenin sesi olarak doğru yorumladı.

William çok sakinleşti, neredeyse kayıtsızlaştı. Büyük bir dikkatle avucunu inceliyor, hayat çizgisinde hafif bir kırılma ya da sapma olup olmadığını merak ediyordu.

Oyuncular ikinci perdenin geri kalanı boyunca canlarını dişlerine taktılar, zaman zaman kahkahalar ve yuhalamalar araya girdi. Mrs. Jordan en iyi klasik tavrını takınarak sahnede azametle yürüdü, bir uzun adımı kısa bir adım takip etti. Ellerini gizemli bir şekilde yüzünün önünde salladı, bir tülün ardından uzaklardaki bir cisme bakıyordu sanki – bu, seyircilerden birini, "Adam burada!" diye seslenmeye sevk etti. Yaşını başını almış Romalı bir kadın olarak beyaz muslin giymekte ısrar etmişti ama sahnenin yarısına geldiğinde elbisenin ucu bir çalıya dolandı. Mr. Harcourt, çalının yapraklarını toplar gibi

yaparak, onun kostümünü kurtarmak için diz çöktü. Harcourt komedyen olarak da tanınıyordu ve en ünlü "komik suratlarından" birini yapmadan duramadı. Bu prodüksiyon için "Romalı orji surati"ni takındı, dudaklarını büküp kaşlarını kaldırarak yaptığı bir şehvet, kinizm ve bezginlik karışımı. Tekrarladığı her fırsatta seyirci tarafından çok beğenildi.

Üçüncü perdede Romalılar ile Britonlar arasındaki çatışma genel itibarıyla başarılı olmadı. Çivitotu kadim Britonların ciltlerinden akmaya başlamıştı, çaresizce yapılan göğüs göğüse çarpışmada Romalı piyadelerin yüzlerine ve tahta zırhlarına bol miktarda bulaştı. Yürüyen beylerden birinin sonradan dediği gibi, "Papağanlara benziyorduk." O çatışmada, tam kat kat perde indirilmek üzereyken, Mr. Harcourt ölümcül bir yara alıp yere düştü; ne yazık ki sahnede öyle bir yere düşmüştü ki, perde tam anlamıyla vücudunu ikiye böldü. Baş ve omuzları sahnedeki oyunculara bakarken, alt yarısı seyirciler tarafından görülüyordu. Kendini kurtarmaya çabaladı; zira sonradan Mrs. Siddons'a dediği gibi, "Bütün akşam orada yatıp ölemezdim." Ama kakhaha tufanı ta Bow Caddesi ve Covent Garden'dan duyulabiliyordu.

William, Sheridan ona yaklaştığında bile istifini bozmadı. "Shakespeare'in bir tragedya yazdığını sanıyordum. Görünüşe bakılırsa bir komedi yazmış."

"Söyleyecek söz bulamıyorum efendim."

"Siz mi? Emin misiniz?"

"Gerçekten ne diyeceğimi bilmiyorum."

"Diyecek bir şey yok. Hiçbir şey yok Mr. Ireland. Çok ince bir mizah değil. Ama istenen etkiyi yarattı. Sizi tebrik ediyorum."

"Beni övmek için herhangi bir sebep yok Mr. Sheridan."

"Her türlü sebep var. Siz bize... nasıl desem... yepyeni bir şey verdiniz!"

"Planım bu değildi. Shakespeare..."

"Tiyatro afişinde çok güzel duran bir isim. Koruyacağız."

"Kesintisiz oynayacak mıyız?"

"İngiliz halkı mizahını muhafaza ettiği sürece."

Son iki perde daha sakin ilerledi; zaman zaman kahkahalar atıldı ama bazı monologlardan sonra alkışlar da yükseldi. Son sahnede Vortigern ile Edmunda her iki taraftan katledilenlerin arasında yeniden bir araya gelirler. Kemble ile Mrs. Siddons yan yana durdular, akşamın olaylarından yorgun düştükleri belliydi, karşılıklı bağışlama jestiyle ellerini kenetledikten sonra sahneye yığılıp son nefeslerini verdiler. Mrs. Siddons başladı:

*"Seni öperken, bana öyle geliyor ki tatlı aşk
Çehrene oturmuş, gümüş rengi saçlarını
dalgalandırıyor."*

Kemble buna şöyle karşılık verdi:

*"Bir melek dudaklarını öpmüş
Ve gelecek sevinçleri fısıldamış gibi gülümsüyorsun."*

Kat kat perde nihayet indiğinde, birkaç yuh ve ıslık sesiyle karışık alkış ve tezahüratlar yükseldi. Perde yeniden kalkarken kadro sahnede toplandı ve genel bir selam verdi. Mrs. Siddons'a büyük bir zambak buketi sunulurken, "Yazar! Yazar!" bağrışları yükseldi, bu da parterde gülüşmelere yol açtı. Perde yeniden indiğinde, oyuncular ve seyircilerden gelen dokunaklı bir milli marş performansından sonra Mrs. Siddons, William Ireland'a gözücuyla bile bakmadan aceleyle dinlenme odasına gitti.

Ne var ki Kemble, William'ın yanına gelip kolunu omzuna doladı. "Atlattık efendim. Çalkantılı sulara denk geldik ve güvertenin altına girdik ama var gücümüzle yola devam ettik! Tanrı Londra tiyatrosunu korusun!"

William gecenin olayları karşısında hâlâ tuhaf bir kayıtsızlık hissediyordu. İlk dalga geçme belirtilerini duymanın yarattığı korku ve şok geçmişti. Çok yorgundu.

* * *

Samuel Ireland ile Rosa Ponting, sahnenin arka tarafından dinlenme odasına giden koridorda onu bekliyorlardı. "Gururlanmak ne demektir biliyorum," dedi babası. "Bütün beklentileri aştın."

"Çok keyifli." Rosa Ponting yüzünde bir merak ve sempati ifadesiyle ona bakıyordu. "Gülenlere aldırma."

"Hiç," dedi Samuel Ireland. "İvır zıvır. Kasıtlı bir şakşakçı takımı."

"Lamb'ler babanın yanına gelip tebrik ettiler."

"Lamb'ler mi?" William onları salonda gördüğünü unutmuştu; çok uzun bir süre önceymiş gibi geliyordu.

"Charles ile Mary orkestranın yanında ayakta duruyorlardı. Tuhaf bir yaşlı beyle beraber. Başlarını kaldırıp bizi gördüler. Öyle güzel bir locamız vardı ki. Herkes babanı seyrediyordu."

"Sheridan nerede?" diye soruyordu babası. "Elini sıkmalıyım. Büyük yaratıcı o. Kutlama yapmak lazım. Kadeh kaldırmak."

"Bağışla beni baba. Sen kal ve Mr. Sheridan'ı karşıla. Ben yürüyerek döneceğim."

Samuel Ireland'ın tiyatronun koridorlarında oyalanmak için teşvik edilmeye ihtiyacı yoktu; Harley Caddesi'ndeki terzisi ve sırdaşı tarafından severek hazırlanmış saten ve dantel bir tuvalet giymiş olan Rosa, Mrs. Sid-

dons ve Mrs. Jordan'la tanışmaya can atıyordu. Böylece William, Drury Lane'den tek başına ayrıldı. Catherine Caddesi ile Tavistock Caddesi'nin köşesini geçerken, pejmürde şapkalı ve redingotlu bir adamın tiyatrodan çıkanlara el ilanları dağıttığını fark etti; adam kıpır kıpır ve hevesliydi, insanların küçük ceplerinin arasına dalıyor ve kâğıdı ellerine tutuşturuyordu. William'a yaklaştı, ilanı alan William sayfanın başında siyah harflerle "İĞRENÇ SAHTEKÂRLIK" yazdığını gördü.

William durup ona hitaben konuştu. "Siz kimsiniz efendim?"

"Bir Shakespeare sever efendim."

"Peki bu oyunu sevmiyor musunuz?"

"Ah, hayır. Düzmece efendim. Sahtecilik."

"Nereden biliyorsunuz bunu?"

"Tiyatroda bir arkadaşım var, o bana metni gösterdi." William adamın işsiz bir oyuncu olduğundan şüphelendi. "Katiyen hakiki değil."

"Size katılmıyorum. Az önce gördüm. Sizi temin ederim gerçek."

"Ah, efendim, gerçek ama bir o kadar da gerçekdışı olabilir. Beni anlıyor musunuz?"

William ne demek istediğini soramadan adam başka bir gruba doğru koştu. William da el ilanını sımsıkı kavrayarak Covent Garden'a doğru yürüdü, derken birkaç metre önünde Lamb'ler gözüne ilişti. Mary Lamb babasıyla kol kola yürüyor, onunla tane tane konuşuyordu. William fark edilmek istemedi, o yüzden onlar parke taşı kaplı pazar alanına girene kadar geride kaldı. Derken Mary'nin hızla uzaklaştığını gördü, kemeraltının o bölümünde çömlekçilerin tezgâhları vardı, Charles da peşinden gitti. Aralarında bir anlaşmazlık mı olmuştu?

Öbür tarafa dönüp Holborn'a doğru yürüdü. O gece derin bir uyku çekti ve ertesi sabah her zamanki saatinden çok daha geç uyandı.

On ikinci bölüm

Drury Lane Tiyatrosu'nun önünde dağıtılan el ilanının bir kopyası da Thomas de Quincey'de vardı. O gecenin bir anısı olarak Charles Lamb vermişti. De Quincey ile Lamb çok sıkı fıkıydılar; içki arkadaşı olmuşlardı ve Charles onun Threadneedle Caddesi'ndeki Güney Denizi Şirketi'nin ofisinde kıdemsiz memur olarak iş bulmasına yardımcı olmuştu. Manchester'daki gramer okuluna giden de Quincey'nin güzel bir elyazısı vardı ve matematiğe şaşırtıcı derecede yatkındı. Çoğu akşam işten sonra Billiter Meyhanesi'nde buluşuyorlardı. Charles el ilanını ona burada göstermişti, *Vortigern*'in ilk gösteriminden beş gece sonra.

"Dostumuz 'iğrenç sahtekârlık'la suçlanıyor," dedi bariz bir zevkle.

"Öyle mi?"

"Ama Ireland bu kadarını yazmış olamaz. Bu kadar akıcı yazmış olamaz. Yer yer mükemmel şiirler vardı. Sen de oradaydın." De Quincey'nin koluna dokundu. "Benim bir teorim var. Ben bu oyunu Shakespeare'in bir çağdaşının yazdığına inanıyorum. Önemsiz bir şair belki. Shakespeare ismi Ireland'ın o kadar kanına girmiş ki, bulduğu her parçaya ilâştiriyor."

"Ben onun hakkında senden daha olumlu düşünüyorum."

“Bu Shakespeare’in eseri mi yani?”

“Tam tersi. Ireland’ın eseri.”

“Bu olamaz. Ireland dünyayı nasıl kandırsın?”

“Dünyayı olmasa da Londra’yı kandırdı. Senin tahmin ettiğinden çok daha zeki Charles. Konuşmasını her duyduğumda keskin mizacının farkına varıyorum. Çok kurnaz biri.”

“Ama bir on altıncı yüzyıl oyunu yazmak – şiirleri de. Olacak iş mi?”

“Chatterton o kadarını başardı. Üstelik daha da gençti. İmkânsız değil.”

“İhtimal dışı. Hayli ihtimal dışı.”

“Yazıya yeteneği var. Denemelerini gördün. Mr. Ireland senin sandığından daha derin biri olabilir.”

“Teorini Mary’ye söylemeliyim.”

“Ah, hayır.” De Quincey çok ısrarcıydı. “Hiçbir suretle Mary’ye söyleme.”

“Ne diyeceğini biliyorum.”

“Yine de beni dinle. Şu sıra çok... çok kırılğan.” De Quincey doğru tabiri aradı. “Onu kırabilir.”

“Kalbini kırabilir mi demek istiyorsun? Saçma.”

“Gerçekten Charles, bazen burnunun dibindekini görmüyorsun.”

“Olmayan bir şeyi göremem.”

“Mary orada. Adamın hasretini çektiğini göremiyor musun? Hastalığı... Gerginliği... William Ireland onu derinden sarsmış. Ireland’ın da bu konuda bir şey yapmaya niyeti yok.”

Charles, de Quincey’nin tarifine şaşırdıysa da belli etmedi. Mary’nin öfke nöbetleri ve bariz huzursuzluğu son haftalarda daha da göze çarpar hale gelmişti. Ama Charles bunu babalarının ilerleyen bunaklığının eseri olarak açıklamıştı kendine. Mary’nin Ireland için korumacı davrandığını –hatta ona yakınlık duyduğunu– bili-

yordu ama onu içten içe sevmek? “Demek ki o, Ophelia,” dedi. “Harap oluyor.”

“Neden her şeyi ille de tiyatro olarak görüyorsun Charles? Mary oyundaki bir karakter değil. O acı çekiyor.” Bir an sustu. “Ireland sözleri uydurduğu gibi hislerini de uyduruyor.”

“İşte ben de bu yüzden teorini Mary’ye açıklayamam.”

“Açıklamasan daha iyi.”

* * *

De Quincey, Billiter Meyhanesi’nden Berners Caddesi’ndeki pansiyonuna döndü. İlk oturduğu terk edilmiş evin yakınında bir oda tutmuştu; çünkü o mahallenin kalabalık sokaklarında Anne’i bulma umudunu yitirmemişti. Bir keresinde onu Newman Caddesi’nin köşesinde otururken gördüğünü sandı ama o noktaya koşturduğunda orada kimse yoktu. Onun hüznü ve yalnızlığa boğulduğunu hayal ediyordu; Thames’e girdiğini hayal ediyordu; taciz edildiğini ve dayak yediğini hayal ediyordu. Ah, keşke bir ilham perimiz olsa¹ – Londra’nın karanlığına ışık tutmak için! Bu sözler aklına gelmişti ki, birden, Berners Caddesi’nin sonundaki kırtasiye dükkânına giren William Ireland ilişti gözüne. Geç bir saatti ama Ireland kapıyı vurmadan açmıştı; de Quincey dükkânın önünden çok hızlı geçti ve zemin kattaki cumbadan gözücuyla baktı. Tezgâhın arkasındaki yaşlıca adam Ireland’a bir paket veriyordu. De Quincey ancak bu kadarına tanık olma fırsatı buldu.

Yürümeye devam etti ve kaldığı binaya girdi. Char-

1. William Shakespeare, *Kral V. Henry*, çev. Hamit Çalışkan, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013. (Ç.N.)

les'a yaptığı uyarılara rağmen kendisi Ireland'la arkadaş kaldı. Hatta bazı bakımlardan ona hayrandı. Sahnesi dünya olan iyi bir oyuncu olduğunu düşünüyordu; ama onu doğru düzgün anlamadığını da kabul ediyordu.

Odasına girmek üzereydi ki sokak kapısı çalındı. Kaba ambalaj kâğıdına sarılmış paketi sıkı sıkı tutan Ireland kapı eşiğindeydi. "Geçtiğini gördüm," dedi. "Beni fark etmedin."

"Neredeydin?"

"Askew's'da. Zürih katalogunu veriyor bana. Sevimli ihtiyar."

"İçeri gelin, oyun yazarı bey. Size yarenlik etmek isteyen bir şişem var." De Quincey'nin odası zemin kat-taydı, Berners Caddesi'ne bakıyordu.

"Ben oyun yazarı değilim Tom. Ben aracıyım."

"Biliyorum. Sen matematikçilerin orta terim dedikleri şeysin; onsuz altı ya da üstü olamaz."

"Oyun da üst terim mi?"

"Shakespeare alt olmadığı sürece. Halıdaki söküğe dikkat et."

De Quincey'nin odası süs püsten yoksundu; bir yataktan ve halıya yığılmış bir sürü kitaptan başka pek bir şey yoktu. Londra'nın trafiği pencerenin önünden akıyor ve şehrin kesintisiz alçak sesi açıkça duyulabiliyordu.

"Kaldığın yeri çoğu kez merak etmişimdir," dedi Ireland.

"Burayı seviyorum." De Quincey hayatından çok memnundu. "Kendimi bir Londralı gibi hissediyorum. Şu şişeyi açayım."

"Ben hayatım boyunca bu şehirde yaşadım. Sevdiğim bazı yerler var. Ama şehre gerçek bir tutku beslemiyorum."

"Neden ki? Seni o yarattı."

"Ve de canıma okuyabilir." William pencerenin ya-

nına gitti ve bütün sokağı süpüren çöpçüye baktı. "Oyun bu gece bitiyor."

"*Vortigern* mi?"

"Altı gece. Devam edeceğini sanıyordum..."

"Yok canım?"

Ireland dönüp baktı. "Ne demek istiyorsun?"

De Quincey bir an ne diyeceğini bilemedi. "Shakespeare, zaman içinde maruz kalarak edinilen bir zevktir. Modern seyirciye göre değil."

"Yine de bizi savunanlar oldu. Bunu *Evening Gazette*'ten kestim." Cebinden bir kâğıt çıkarıp yüksek sesle okudu.

"Bu oyun mazinin derinliklerinden gün ışığına
çıkıyor.

Saygı görmeli zira Shakespeare'in ismini taşıyor.

O isim ki mucize ve hazzın kaynağıdır,

Hassas kulaklara hitap etmek hakkıdır."

De Quincey güldü. "Çok acıklı mısralar."

"Katılıyorum. Ben bile daha iyi yazabilirdim." Ireland dikkatle ona baktı. "Ama savunduğu şeyde haklı ."

"Elbette."

Ireland rahatlamış görünüyordu. "Başka pek az kişinin bildiği bir şeyi söyleyeceğim sana Tom. Ketumluğuna güvenebilirim." De Quincey şöyle bir başını salladı. "Müşterimin bana verdiği muazzam evrak yığını arasında başka bir Henry buldum."

"Efendim?"

"*II. Henry*. Olağanüstü değil mi?"

De Quincey yatağının yanındaki ceviz sandığa gidip bir şişe Maconochie marka Porto şarabı çıkardı. Yatağının öbür tarafında bir testi ve üstünde leğen duran bir masa vardı; oraya geçip masanın altındaki dolaptan iki kadeh

çıkardı. Leğenin yan tarafındaki emayenin çatlayıp karar-
mış olduğunu ilk kez fark etti. "Birisine gösterdin mi?"

"Babam gördü. Kâğıtları Mr. Malone'a iletti, o da
zaten ozanın eseri olduğunu tespit etti."

"Elyazmasını başka biri okudu mu?"

"Başka kimse okumadı. Henüz. Uygun zamanı bek-
liyoruz. *Vortigern*'in gerçek değeri anlaşıldığında. Oyu-
nun şerefine içelim mi?"

De Quincey şarabı koydu ve kadehlerini kaldırdılar.

"Henry'ye," dedi Ireland.

"Henry'ye. İyi olan kazansın."

"Ne demek o?"

"Öylesine söyledim. Önemli değil."

"Babam onun yayımlandığını görmek istedi. Ama
ben beklemesini tavsiye ettim. *Vortigern*'den bu kadar
kısa süre sonra çıkması..."

"Fazla tesadüfi mi görünürdü?"

"Aynen öyle. *Pericles*'te, üzerine hücum eden büyük
neşe denizi hakkında bir dize vardır."

"*Canımın sahillerini kaplayıp... Doğru mu? Güzelli-
ğiyle boğmasın diye beni.*"¹

"Biliyorsun demek. Ama bazıları *Pericles*'i Shakes-
peare'in yazmadığını söylüyor."

"Bazıları her şeyi söyler."

"Benim ikilemim de bu." Ireland şarabını çabucak
bitirdi. "Biraz daha alabilir miyim?" Yatağın kenarına
oturdu. "Ziyaretçilerin baskısı o kadar arttı ki," dedi, de
Quincey onun kadehini doldurduktan sonra, "babam gi-
riş kartları bastırdı. Küçük müzemiz, onun öngördüğü
gibi bir tapınağa dönüştü. Sana söylemiş miydim? Bir
sabah Galler prensi çıkageldi."

1. William Shakespeare, *Pericles*, çev. Hamdi Koç, İş Bankası Kültür Yayınları,
İstanbul, 2014. (Ç.N.)

“Yok artık!”

“Tepeden tırnağa pudra mavisi ipekliler giymiş. Eski Yozlaşma’nın¹ ta kendisi. Beyinsiz bir saray mensubu telaşla içeri girdi, hazırlanmamızı söyledi. Ne yapmamız bekleniyordu? Saray kostümü giymemiz mi? Derken şişko Majesteleri sallana sallana içeri girdiler. Babam selam verirken o kadar eğildi ki, şeyini görebiliyordun...” Ireland kahkahalara boğuldu. “Söylemeyeceğim.”

“İyi ama prens ne yaptı?”

“Kâğıtları istedi, saray mensubunun ona bulduğu sandalyeye oturdu, sonra da bir-iki dakika onları –kendi deyimiyle– ‘tetkik etti’. Dükkân, kolonyasının pis kokusuyla doldu.”

“Peki onlarla ilgili ne söyledi?”

“Sana sözlerini aynen ileticeğim.” De Quincey bil-mese de, Ireland, Galler prensinin sesi ve tavrını birebir taklit etti. “‘Bu belgeler o devirle büyük benzerlik taşıyor. Ama bu gelişigüzel teftiştten hareketle kesin karar vermek yersiz olurdu.’ Babam da şöyle karşılık verdi: ‘Elbette öyle olurdu. Düşüncesi bile imkânsız, haşmetli efendim.’”

“Ya sonra?”

“‘Umarım,’ dedi şişko hazretleri, ‘umarım İngiliz milleti onlardan çıkarılması beklenen hazzı yaşayacaktır.’”

“Bunun anlamı ne?”

“Tanrı bilir. Babam sonradan bana, kraliyet ailesinin görüş bildirmeyi göze alamadığını söyledi. Amerikan savaşlarına atıfta bulunarak, aynı fikirde olmadığımı belirttim.”

“Uzun kaldı mı?”

“Katiyen. Gitmek üzere ayağa kalktı, babam da etrafında dört döndü. Haşmetli efendim. Hayal bile edil-

1. 1780-1860 yılları arasında Britanya’da yaşanan dönem. (Ç.N.)

memiş ayrıcalık. Ateşli çaba. Vesaire. Adam gider gitmez babam sandalyeyi öptü ve bir daha kimsenin ona oturmayacağına yemin etti."

"Ama sen pek etkilenmedin."

"Etkilenmek mi? O şarlatandan mı? Sokakları süpüren şu çöpçünün önünde eğilmeyi tercih ederim. Onun daha doğal bir itibarı var."

"Ayrıca işi de var."

"Aynen öyle." William kadehini bıraktı ve Askew's'dan yanında getirdiği paketi eline aldı. "Geri dönmeliyim. Burası ile Holborn arasındaki sokaklara güvenmiyorum."

* * *

Babası onun dönüşünü bekliyordu. Tezgâhın arkasında duruyordu, William onun huzursuz olduğunu hemen anladı.

"Bir araştırma komitesi kurmuşlar," dedi Samuel.

"Efendim baba?"

"Araştırma komitesi. Senin evraklar için."

"Bizim olduklarını sanıyordum. Ne komitesi?"

"Mr. Stevens ve Mr. Ritson, ki ikisi de Mr. Malone'un düşmanıdır, bulduğun bütün malzeme üzerinde yapılacak incelemede kendilerine katılmaları için başkalarını ikna etmişler. Mr. Malone, fesatlıklarını ve onun şöhretini yerle bir etme arzularını özetleyen bir mektup yolladı bana."

"Onun şöhreti mi? Ya benimki? Ya seninki?" Samuel Ireland irkildi. "Rezillik bu. Dehşet verici. Sahtekârlık yaptığımızdan şüphelendiklerini dünyaya söylüyorlar resmen." William kahkahalara boğuldu. "Sanki bu mümkünmüş gibi."

"Gülmek için bir neden yok."

"Ama bir *ihtiyaç* var baba. Bu duruma başka nasıl karşılık vereceğim?"

“Anlıyorsundur herhalde. Müşterini ifşa etmen gerek.”

“Bu beylere neden saygı göstereyim? Benim için hiçbir şey ifade etmiyorlar.”

“Çok şey ifade ediyorlar. Hakemin ve jürin olacaklar. Onları bu evrakların kaynağına götürmen gerek.”

“Olacak iş değil.”

“Sana baskı yaptığım için üzgünüm William; ama daha geniş kitleler göz önüne alınmalı. Bunu İngiliz halına borçlusun. Bu evraklar onların doğuştan kazanılan hakkı.”

“Sana söyledim. Müşterim bilinmeyecek ya da ismi verilmeyecek. Bu evrakları bana en katı gizlilik ihtarıyla verdi. Bu beylerin önünde, ben ve yaptıklarım hakkında bütün bildiklerini inkâr etmeyeceğini nereden bileyim? Bir de böyle düşün baba.”

“Onu ikna etmelisin...”

“İknaya açık değil.”

“Benim üzerimde yaratacağı sonuçları düşün William.”

“Sana belgeleri ne şartlar altında verdiğimi biliyordun baba.”

“Ebeveynine karşı çok acımasısısın.”

“Hayır. Çok dürüstüm.” William merdiveni çıkıp yatmaya gitti.

* * *

Ertesi sabah W.H. Ireland Beyefendi'ye bir mektup teslim edildi. Mr. Ritson'dan geliyordu ve geçenlerde Mr. William Shakespeare'e atfedilen evrakları inceleyen bazı okumuş beylerin aklına gelen sorulara cevap vermek isteyip istemeyeceğini nazikçe soruyordu. En ufak bir tenkitçilik ya da suçlama şüphesi olmadan yürütülecek

araştırmalar sırasında Mr. Edmond Malone ve Mr. Samuel Ireland'a da...

"Buna ismimin eklenmesi iğrenç bir şey," diye araya sokuşturdu Samuel Ireland.

... sorular sormayı umuyorlardı. Mr. William Ireland'ın bu daveti, amaçlandığı gibi, açık ve kısıtsız tartışma ruhuyla kabul edeceğini umuyorlardı.

"Sözdizimi beş para etmez," dedi William, mektubu yüksek sesle babasına okumayı bitirdikten sonra. "Kendi kelimelerini boğuyorlar."

"Suçlu vicdanlar genellikle o izlenimi verir. Lady Macbeth gibi."

"O, kıskançlıktan değil, ihtirastan günah işledi. Bu insanlar aptalın teki. Bir şeyi kanıtlamakla ya da çürütmekle ilgilenmiyorlar. Mahvetmek istiyorlar."

"Cevap olarak ne yazacaksın?"

"Ne önerirsin baba?"

"Ne mi öneririm? Önercek bir şeyim yok. Dün gece sana nasihatte bulundum. Başka söyleyecek bir şeyim yok."

"Öyleyse onları görmezden geleceğim. Onlara tenezzül etmeyeceğim."

* * *

Bu azim, ertesi gün *Pall Mall Review*'da "SHAKESPEARE VE IRELAND" başlığıyla bir makale çıktığında sınıandı; "babanın günahları"nın "talihsiz oğul" tarafından taşındığına değiniyor ve İbrahim ile İshak meselini örnek veriyordu. Yazı, "Bu komite, genç Ireland'ın, babasının ihtiraslarının sunağında kurban edilmesine mi hizmet edecek?" sorusuyla bitiyordu.

"Bu kabul edilemez!" Samuel Ireland dergiyi yere fırlattı. "Kabak neden *benim* başıma patlıyor?"

"Neden acaba baba..."

"Bu adil değil. Haksızlık bu. Müşterinle hiç karşılaşmadım. Evrakların saklandığı evi hiç görmedim."

Rosa Ponting merdivenden inmişti ve sessizce dinliyordu. "Seni neyle suçluyorlar Sammy?"

"Beni Shakespeare evraklarını üretmekle suçluyorlar Rosa."

"Hiç de değil baba. Onları kullandığından şüpheleniyorlar sadece..."

"Ben öyle düşünmüyorum William. Benim sahtekâr ve suçlu olduğuma dair bariz bir ima var."

"Ağızından yel alsın!" Rosa'nın kafasında kodes ve darağacı görüntüleri belirmişti. "Sammy bir sabıkalı ha!"

"İş o noktaya varmayacak Rosa." William sakın kalmaya kararlı görünüyordu.

"Mecburi görevini yaparsan, William Ireland. Onlara her şeyi anlatmalısın."

"Sanık sandalyesine neden ben oturuyorum?" Babasına döndü. "Evrakları Mr. Malone'a göstermeni ben istemedim. Ya da Mr. Sheridan'a. Ben peyderpey dünyaya sunulmalarından memnundum. Kamusal bilgi kasırgasını yaratan sendin."

"Babanla bu şekilde konuşamazsın." Rosa çok sertti. "Zaten sana çoktan boyun eğdi."

"Ben sadece gerçeği söylüyorum. Sana şunu sorayım baba, sırf meraktan. Diyelim ki efendim, bunlar William Shakespeare'in gerçek elyazmaları değil, o zaman ne olacak?"

"İmkânsız." Samuel Ireland başını iki yana salladı. "Sözde sahtekâr şimdi karşıma geçip itiraf etse ona inanmazdım."

"Ciddi görüşün ve hükmün bu mu?"

"Belgeler çok hacimli. Döneminin bütün etkilerini taşıyor."

“Eh. Ben sadece olabilecekleri belirtiyordum. Karar verildi. Masum olduğumuzu bilerek Mr. Ritson’a mektup yazıp talebini kabul etmekten zevk duyacağımı ifade edeceğim.”

“Ya zavallı baban?” diye sordu Rosa ona. “Onu da düşünmen gerekmez mi?”

“Bu beylerin önüne çıktığımda onu her türlü suçlamadan kurtaracağım.”

“Suçlamadan mı?”

“Sorumluluktan.”

* * *

“Şuna bak Mary.” Charles Lamb gazeteyi katladı ve William Ireland’ın yakında komitenin karşısına çıkacak olmasıyla ilgili haberi kahvaltı sofrasının üzerinden kız kardeşine uzattı.

Mary çabucak okudu. “Eziyet bu.” Fincanını tabağına düşürüp babasını yerinden sıçrattı. “William, kendisini otorite ilan eden biri tarafından sorgulanıp karalanacak mı?” Charles onun hararetli tavrı karşısında şaşırdı. Mary son haftalarda William Ireland’a olan bütün ilgisini kaybetmiş gibiydi. Çok sakinleşmiş ve sessizleşmişti. “Onların hakiki eserler olduğundan kim şüphe edebilir? Charles, ona mektup yazıp desteğimizi ifade eder misin?”

“Buna ihtiyacı olduğundan emin değilim.”

“Pekâlâ. Ben yaparım. Bir dosta sadakat gösterecek kadar terbiyen yoksa ben senin yerini alırım.” Sofradan kalktı. “Ona şimdi yazacağım. Şu anda.”

Mr. Lamb masanın karşısından ona baktı. “Bugün reçel yok. Reçel yarın.”

“Heyecanlanma Mr. Lamb.” Mrs. Lamb kızına tiksindirici gibi baktı. “Otur yerine Mary. Charles, Mr. Ireland’a mektup yazmaktan mutlu olacaktır eminim.”

“Sen Charles adına konuşamazsın.”

“Tizzy! Biraz daha sıcak su.”

“Beni duydun mu anne?”

“Seni her zaman duyuyorum Mary. Bazen keşke duymasam diyorum.”

“Elbette mektup yazacağım ona.” Charles kız kardeşinin sesinin tiz çıkmasından telaşlanmıştı. “Endişelendiğimizi söyleyeceğim.”

Tizzy çaydanlığı getirirken Mary yerine oturdu. “Evrakların hakiki olduğuna tamamen inandığımızı da söylemelisin ona.”

“Mecbur muyum?”

“Bu çok önemli.”

Mrs. Lamb çabucak oğluna baktı. “Zararı olmaz Charles. Kardeşinin de hoşuna gider.” Mary tereyağı bıçağını şalına silmeye koyuldu. “Bunun kibar bir hareket olduğundan emin misin Mary?”

“Boethius okuyordum anne. *Felsefenin Tesellisi*.”

“Bununla ne ilgisi var?”

“Kibarlık sadece bir oyun. Ebedî dünyada yaşamalıyız.”

“Tanrı’nın izniyle yaşayacağız. Ama henüz orada ikamet etmiyoruz.”

Fırtınanın dindiğine inanan Charles gazeteyi yerden aldı ve geçenlerde White Hart Meyhanesi’nde işlenen bir cinayetin haberine rastladı. Kurban yaşlıca bir çamaşırcı kadındı, cesedi bir bira fıçısının içinde tepe üstü bulunmuştu; katil yakalanamamıştı. Bu yazıyı yüksek sesle okumaya başladı; ama Mary onu durdurdu.

“Bu şiddete dayanamıyorum,” dedi. “Londra’nın ne-resine gitsem, barbarlık ve zulüm görüyorum.”

“Şehirler ölümün kol gezdiği yerlerdir Mary.” İçinde haylaz bir afacan vardı, hâlâ kız kardeşine sataşmayı se-

viyordu. "Geçenlerde okudum, ilk şehirler mezarlıkların üzerine kurulmuş."

"Öyleyse biz yaşayan ölüleriz. Bunu duydun mu baba?"

Mr. Lamb trompet sesini taklit edip güldü.

On üçüncü bölüm

William Ireland, daveti kabul ettiğini bildiren mektubu gönderdikten bir hafta sonra Shakespeare Komitesi'nin karşısına çıkmaya çağrıldı. Komite pazar sabahı Warwick Sokağı'ndaki bir kafenin yukarısındaki odada toplandı; Caledonian Derneği'nin ofisiydi burası, Highland birliklerinin gravürleri duvarları süslüyordu. William, kapının dışındaki sahanlıkta onu bekleyen babasıyla birlikte gelmişti. Samuel Ireland hemen aşağıdaki işletmeden kahve, kızarmış ekmek, brendi şarap istemişti ve tam William ifadesini vermek üzereyken, olan biteni duymak için kapıyı biraz araladı.

Mr. Ritson ile Mr. Stevens dar bir meşe masanın arkasında yan yana oturuyorlardı. Mr. Ritson hevesli ve canlı bir adamdı, yüzüne şaşkınlık ya da inanmazlık ifadeleri yerleştirmeye pek meraklıydı; William'ın tahmini-ne göre en fazla otuz beş yaşındaydı, kravatını modaya uygun bağlamıştı. Mr. Stevens daha yaşlı ve daha haşın görünümlüydü; William'ın sonradan söylediğine göre, birkaç köpek yavrusunu boğmak üzereymiş gibi görünüyordu. Yanlarında iki adam daha oturuyordu, bir tanesi William odaya girer girmez not almaya başladı. Oda mürekkep ve toz, çok hafif de armut kokuyordu.

"Başlamadan önce kesin ve doğru bir beyanda bu-

lunmak istiyorum." William, teklif edilen sandalyeyi geri çevirerek karşılarında durdu ve küçük bir tirizli pencereden St. Paul Katedrali'nin kubbesine baktı.

"Biz mahkeme değiliz Mr. Ireland." Ritson ona yalvarıyormuş gibi ellerini açtı. "Biz sadece bir soruşturma yürütüyoruz. Ödüllendirmeler ve cezalandırmalar yok."

"Bunu duyduğuma sevindim. Ama babam cezalandırıldığına inanıyor."

"Niçin?"

"Bu belgelerde sahtecilik yaptığından şüpheleniliyor. Öyle değil mi?"

"Babanız hiçbir şeyle suçlanmadı."

"Benim dediğim bu değil. Şüpheleniliyor, suçlanmıyor."

"Dünya şüphelerle dolu." Stevens, William'a çok dikkatli bakmakla yetinmişti; ama şimdi sessizliğini bozdu. "Bizler mükemmel değiliz Mr. Ireland. Bizler zayıfız. Evrakların sahte olduğu sonucuna bile varmadık. Öyle mi değil mi bilmiyoruz."

"Bütün şüphe bulutlarını dağıtma fırsatınız var," diye ekledi Ritson.

"Öyleyse açıklamamı yapmak zorundayım."

"Onu yapmadan önce, Mr. Ireland, bir soruya cevap verir misiniz? Çok kısa bir soru."

"Gayet tabii."

Ritson ellerini masanın üstüne onun karşısına koydu. "William Henry Ireland, bu evrakların keşfine istinaden bildiğiniz her teferruattan hareketle, onların hakikaten William Shakespeare'in kaleminden döküldüğüne bütün bilginiz ve inancınızla yemin eder misiniz?"

"Bağışlayın beni. Açıklamamı okumama müsaade var mı?"

"Elbette."

William bir adım geri attı ve ceketinin iç cebinden

bir kâğıt çıkardı. "Mevcut komitenin, Shakespeare belgelerinin keşfi ve takdimiyle babamın ilgisini araştırmak için tayin edildiği basında yer almıştır. Etrafını saran yalanlardan onu kurtarmak için, evrakları benden Shakespeare'in kendi evrakları olarak aldığına, kökeni ve kaynağına dair hiçbir şey bilmediğine yemin ederim." Kâğıdı tekrar cebine koydu. "Bu yeterli mi?"

"Babanız için yeterli," diye karşılık verdi Stevens. "Ama asıl sorumuza cevap vermediniz. Sizin bu meseledeki rolünüzü sorabilir miyiz?"

"Gayet tabii."

"Bu köken ya da kaynağın mahiyeti hakkında bizi aydınlatabilir misiniz o halde?"

"Daha açık konuşabilir misiniz efendim?"

"Yani bir kişi mi? Bir yer mi? Bir bağış senedi mi? Nedir?"

"Lafı dolandırmadan, bir kişi olduğunu söyleyebilirim."

"Hangi kişi?"

"İşte orası benim aleyhime."

"Yani?"

"Bu kişinin ismini vermem ya da başka türlü kimliğini belli etmem mümkün değil."

"Sebep?"

"Belli bir şahsa yemin ettim."

"Size bu evrakları veren şahsa mı?"

"Ta kendisine."

Stevens, kaşlarını kaldırıp şaşırmış gibi yapan Ritson'a baktı.

İreland boğazını temizledi ve bir kez daha tirizli pencereden dışarı baktı.

"Bu bağışçının ismini veremezsiniz demek?"

"Daha fazlasını söyleyemem. Kutsal bir yemini bozmamı mı istiyorsunuz?"

“Anlayamadım?”

“Müşterimin ismini asla açıklamamaya yemin ettim. Şerefsiz olmamı mı istiyorsunuz?”

“Tanrı esirgesin.”

Ireland, verdiği karşılıkta ince bir alay sezmiş gibi Stevens’a dik dik baktı; ama birden Ritson ona hitaben konuştu. “Bu beyefendi gizlilik yemini etsek bizimle görüşmez mi Mr. Ireland?”

“Onun bir beyefendi olduğunu söylemedim.”

“Beyefendi değil mi?”

“Söylediğim şeyi yanlış anlamayın. Müşterimin cinsiyetini henüz açıklamadığımı belirtiyorum sadece.”

“Bu kişi, cinsiyeti ne olursa olsun, en katı gizlilik içinde bizimle görüşmez mi?”

“Müşterim yurtdışına gitti. Alsace’a.”

“Ne sebeple?”

“Bu olay müşterimin kafasını o kadar rahatsız etti ki Londra çekilmez hale geldi.”

“Bunların hepsi sudan sebepler Mr. Ireland.”

“Yine de, Mr. Stevens, durum bu.”

Kapı çalındı. “Girebilir miyim?” Samuel Ireland oda-ya girdi ve komitenin önünde eğilerek selam verdi. “Ben babasıyım. Bu bir mahkeme değil. Burada bulunmaya hakkım var.” Oğlunun yanında durup gülümsedi. “William Ireland kuşkusuz bu olayda benim yaptıklarımla ilgili en ufak bir şüphe gölgesini gidermiştir.” William’ın söylediği her şeyi duymuştu. “Müşterisi ve bağışçısı hakkında da bilgi verdi mi size?”

“Oğlunuz böyle bir şahsa atıfta bulundu,” diye karşılık verdi Stevens. “Ama bize bir isim bahsetmedi.”

“Elimde size verilecek bir isim yok efendim. Ama beyefendinin varlığına dair teyidim var. Onu kendi gözlerimle gördüm.” William babasına baktı ve başını iki yana sallar gibi oldu. “Orta boylu, sol yanağında yara izi

var, bana söylediğine göre bir okçuluk yarışmasında olmuş. Konuşmasında hafif bir pelteklik var, ben bunu utangaçlığa bağlıyorum.”

“Peki bu ilginç beyefendi nerede yaşıyor?”

“Sanırım Middle Temple’da bir pansiyonda. Emin olamıyorum...”

“Nasıl emin olamıyorsunuz efendim?”

“Oğlum da kuşkusuz size söylemiştir, bulunması çok zor bir şahıs. Halen yurtdışında. Sanırım bana Alsace demişti.”

Ritson daha sonra Samuel Ireland’ı Shakespeare belgelerinin mahiyeti ve menşei hakkında sorguladı, arkasından da Ireland oğlunun kitabevine taşıdığı evrakların çokluğu karşısında giderek artan şaşkınlığını ve sevincini ona tarif etti. “Tanrı’nın bereketiydi bu beyler. Tatminin de ötesine geçti.”

“Bu çok Shakespearevari, efendim.”

“Gözlerimizi doyurdukça açlıktan öldürdü, ne kadar çok verdiyse o kadar çok istedik.”

“Peki allayıp pullamadan bize şunu söyleyebilir misiniz Mr. Ireland.” Ritson bu karşılıklı konuşma sırasında sertçe William’a bakmıştı ama şimdi Samuel’a döndü. “Size göre bu belgeler iddia edildiği gibi mi? Hakiki Shakespeare ürünleri mi?”

“Bir kitapçıya sorulacak soru değil bu.”

“Bağışlayın beni. Münasebetsiz mi kaçtı?”

“Böyle konularda yetkim olduğunu iddia edemem efendim.” Duraksar gibi oldu. “Yine de, şöyle bir düşününce, bu evrakların gerçek ve özgün olduğuna inanıyorum. Övünmek gibi olmasın, gözümünden hiçbir şey kaçmaz. Bir deste elyazmasını bir arada tutan ipliği de özellikle fark ettim. Çok eski bir şeydi. Küçük bir işaret belki ama...”

“Ama yeterli mi?”

“Oğlumun böyle delilleri uydurmuş olamayacağına beni ikna etmek için yeterli.” William’a baktı. “*Vortigern*’i yazmak mı? Düşünmesi ya da inanması imkânsız bir şey.”

* * *

Warwick Sokağı’ndan çıkar çıkmaz William ona döndü. “Müşterim hakkında neden yalan söyledin?”

“Sen neden söyledin? Alsace’a gittiğinden şüpheliyim.”

“Nereye gittiği önemli değil. Onların karşısına çıkmayacak.” Bir süre sessizce yürüdüler. “Yalan söylememeliydin baba. Sana yakışmıyor.”

“Sana yardımcı olmak istedim William. Beni son derece haklı bir şekilde temize çıkardın, ben de sana olan desteğimi ifade etmek istedim.”

“Bu daha fazla yalana yol açmaktan başka bir işe yaramaz. Bu işten tamamen uzak durmalıydın.”

“Yine de beni ilgilendiriyor.”

“Yalan söyleyecek kadar değil. Konuşmadan önce düşünmelisin baba. Bütün bu olayı daha da belirsiz bir duruma soktun. Yüzünde yara izi olan bir adam mı? Kekeleyen? Şimdi tümüyle kurgusal bir kişiyle uğraşmak zorundayım. Bu bir karmaşa. Bir engel.” Ellerini yüzünde gezdirdi. “Ne kadar korkutucu olduğunu görmüyor musun?” İç çektiğinin farkında değildi.

“Seni telaşlandırdıysam üzgünüm William.”

“Ayağımın altındaki zemin kaymış gibi hissediyorum. Benim adıma yalan söyleyebiliyorsan, o zaman geriye beni destekleyecek ne kalıyor?”

“Durum bu kadar ciddi değildir herhalde.”

“Evrakların hakiki olduğuna inanıyor musun baba?”

“Elbette inanıyorum. Bana neden böyle bir şey soruyorsun?”

“Öyleyse neden doğruyla yanlış birbiri karıştırıyorsun? Kuyuya neden çamur atıyorsun? Anlamıyorsun? Kuyu o zaman çukura dönüşüyor.”

Samuel Ireland oğlunun bu tavrını küstahlık olarak görüp öfkeleniyordu artık; daha sonra Rosa'ya, William'ın kendisine çocukmuş gibi davrandığını söyledi. “Aklım karmakarışık William. Gece gündüz bana rahat yok, bu iş beni tedirgin ediyor.”

“Buna çok üzüldüm. Seni kırmak istemem. Sana saygı duyuyorum.”

“Yetmez. Bu eleştirilerle beni incitiyorsun William. Dayanamıyorum.”

William sokakta çığlık attı. Bu, aceleyle geçenleri telaşlandıran bir feryat, bir haykırıştı.

Samuel şaşkınlıkla oğluna baktı. “Neler oluyor?”

“Bense hepsini seni memnun etmek için yaptım!” William çaresiz bir sabırsızlıkla bir arabaya el etti. “Benimle gel baba. Hemen şimdi.” Kısa yolculukta konuşmadı, pencereden tanıdık sokaklara ve pasajlara baktı. Holborn Pasajı'na varır varmaz kitabevine dalıp merdivenden odasına çıktı. Babası onu aşağıdaki dükkânda beklerken kapıyı çarparak kapadı. Samuel hafifçe terliyordu, üzerinde “İlk Baskılar” yazan, erken dönem kitaplarla dolu bir rafta elini gezdirdi. Nedense bir operetin, *The Musical Coalman*'ın [Müziksever Kömürcü] nakaratını yüksek sesle tekrarlardı. “Küçük ev. Küçük ev. Kim yaşıyor bu küçük evde?”

Derken oğlunun botlarının ahşap merdivende takırdadığını duydu. William, elinde kahverengi ve lekeli, eski bir kâğıtla kitabevine girdi. “Bunu görüyor musun baba? Gerçek bir Shakespeare belgesi.”

“Ama üzerinde bir şey yazmıyor.”

“Aynen öyle. Kesinlikle.” William nefes almak için mücadele ediyor gibiydi. “Sana söylemeye çalıştığım bir şey var.”

“Evet. İsim. Bana müşterinin ismini ver.”

“İsim yok. Müşteri yok.” William babasının koluna yapıştı. “İsim benim.”

“Ben pek...” Oğlunun kaygılı, yalvaran çehresini inceledi.

“Görmüyor musun? Bağışçı benim. Kahvehanede hanım falan yoktu. Onu ben uydurdum.”

“Tanrı aşkına, ne diyorsun sen?” Birden boğazı kuru-muştu.

Derken William dizlerinin üzerine çöktü. “Tam bir teslimiyetle senden af diliyorum. Masum bir keyif alarak ve yeteneklerimden sarhoş olarak hareket ettim. Seni memnun etmek için yaptım...”

“Kalk, efendi. Ayağa kalk.” Oğluyla mücadele etti ve onu yavaşça ayağa kaldırdı.

“Başına dert açtım baba. Bunun için üzgünüm.”

“Biliyorum. Ama bağışçının ismini bana verirsən her şey düzelir.”

“Söylediklerimin tek kelimesini bile anlamadın. Beni dinle baba. Bağışçı filan yok. Shakespeare evraklarından ben sorumluyum.”

“Yani onları bulduğunu mu kastediyorsun?”

“Onları ben yazdım. Ben yarattım.”

“Tatlı bir şaka bu William. Bir muamma.”

“Seni temin ederim değil. Shakespeare’in kalemin-den çıktığına inandığın bütün belgeleri ben ürettim.”

“Seni dinleyemem.” Öbür tarafa döndü ve ilk baskılar rafını incelemeye koyuldu.

William onu omuzlarından tutup dönmeye zorladı. “Mürekkepten mühre kadar, sahtekârlığımın her ayrıntısını sana gösterebilirim. Çok eski bir mürekkep nasıl yaratılır, bilmek ister misin? Ciltçilerin dana derisi ciltlerin kapaklarını harelendirmekte kullandıkları üç farklı sıvıyı karıştırdım. Mayalandıklarında koyu kahverengi bir renk alıyorlar.”

“Hâlâ müşterini koruyorsun. Çok asil bir davranış.”

“Tütün suyuyla kâğıtları soldurdum. Şu yaprağa bak.” Samuel Ireland yaprağı görmeyi reddetti. “Sonra onları dumanla tütsüledim. Yazın ortasında neden ateş yaktım sanıyorsun?”

“Yeter, yeter artık. Sana inanmayı reddediyorum.”

“Kâğıdı Berners Caddesi’ndeki Mr. Askew’dan temin ettim. Tek ve iki kırım eski kitapların başındaki ve sonundaki boş yaprakları verdi bana. O kadar yaşlı ki, maksadımdan en ufak bir şekilde şüphelenmedi.”

“Bunların tek kelimesi bile doğru değil.”

“Hepsi doğru baba.”

“Karşıma geçmiş, tek başına –daha çocuk sayılırsın– tek başına böyle hacimli evraklar ürettiğini mi söylüyorsun? Komik. Gülünç.”

“Gerçek bu.”

“Hayır. Gerçek değil. Hayal. Bu iş senin aklını başından almış. Neyin gerçek neyin sahte olduğunu ayırt edemiyorsun artık. Seni tanıyorum William.”

“Beni hiç tanıımıyorsun.”

“Shakespeare’in tarzını taklit etmiş olabileceğin bir yol ya da yöntem olmadığını biliyorum.”

“Şimdi yapacağım. Şu anda. Nasıl sahtekâr olduğumu sana göstereceğim baba. Gel benimle.”

“Seninle gelmeyeceğim. Bu saçma yalanlar kimseyi ikna etmeyecek.”

“Mr. Malone’un tümüyle hakiki kabul edeceği Shakespeare replikleri yazacağım sana.”

Ani bir gürültü üzerine William döndü. Birisi dükânın kapısını kapatmış, aceleyle uzaklaşıyordu.

* * *

Mary Lamb mektubu William Ireland’a şahsen tes-

lim etmeye karar vermişti. Charles'ı, Shakespeare evraklarının araştırılması karşısında duyduğu üzüntü ve şaşkınlığı dile getirmeye ve onların özgünlüğüne olan inancının altını çizmeye ikna etmişti.

"Umarım senden çok fazla şey beklemiyorumdur," demişti. "Vaktinin nasıl değerli hale geldiğini biliyorum." Yine de Charles mektubu yazmayı ertelemiştir, ta ki o pazar sabahı, Mary onun odasına kalem ve mürekkep getirene dek. Charles hâlâ yatağında yatıyordu.

"Vakit geldi," dedi Mary. "Daha fazla bekleyemem. William'ı azap içinde bırakamam."

Charles onun süzgün ve solgun yüzünü gözlemledi, ağlamak üzere olup olmadığını merak etti. "Biraz abartmıyor musun canım?"

"Hiç de değil. O risk altında. Tehlikede."

Charles onu daha da üzmemek istemiyordu, o yüzden kalemi alıp kısa bir destek ve yüreklendirme mektubu yazdı. Mary, Charles'ın dayandığı yastıktan mektubu kaptı ve bir zafer havasıyla kapıdan çıkardı. Kendi odasına döndü, bir zarfın üzerine "William Ireland Beyefendi" yazdı. Sonra zarfı kaldırıp ismi öptü. Birkaç dakika sonra aceleyle evden çıkıp hızla Holborn Pasajı'na yürüdü. Kitabevinin kapısına geldiği sırada, William'ın babasına kahvehanedeki kadını kendisinin uydurduğunu söylediğini duydu. Bir an için ne demek istediğini anlamadı, sonra da elini ağzına götürdü. Durdu, yavaşça etrafına baktı ve kapıyı itip daha da açtı.

* * *

William ona yalan söylemişti. Onu aldatmıştı. Mary başka şeyler düşünürken buldu kendini – serçelerin bir karanlık köşeden ötekine uçması, parke taşlarının üstündeki kırık cam parçaları, esintide kaban keten perde, yağmurun habercisi olan kurşuni gökyüzü. Sonra da bir-

denbire kendini çok neşeli hissetti. Hiçbir şey ona doku-
namazdı. Hiçbir şey onu incitemezdi. "Üstün hizmetle-
rimden sonra," dedi kendi kendine, "hayattan tahliye edil-
dim."

Hangi yöne gittiğini bilmeden ya da umursamadan
hızla ilerliyordu ki, onun yokluğuna dair baskın bir hisle
doldu içi. Bir daha hiç kimse Mary'nin yanında yürüme-
yecekti. Artan panik duygusuyla mücadele etmek için
oturmak zorundaydı, St. Giles-in-the-Fields Kilisesi'ne
çıkan basamaklara köktü.

Hava atların pis kokusuyla doluydu; Mary nihayet
ayağa kalkıp eve yollandı.

* * *

William Ireland dükkândan çıkıp Mary'nin pasajda
koştüğünü görünce geri döndü. Onu hemen tanımişti
ama arkasından seslenmemişti.

Tekrar dükkâna girdi. Babası arkasını dönmüş, ağır
ağır üst kata çıkıyordu. William, Shakespeare malzemele-
rinin bulabildiği her parçasını topladı. Merdivenin altın-
daki küçük bir dolaptan *Vortigern*'in elyazmasını aldı, bir
zamanlar dikkatle hazırladığı ve yazdığı diğer kâğıtlar ve
belgelerle bir araya koydu. Shakespeare'in imzalarından
öğrendiği yazı üslubunu aynen kopya ederek, odasında
günlerce ve haftalarca üzerinde çalıştığı *II. Henry*'nin ya-
yımlanmamış sayfalarını topladı. Sessizce üst kattaki oda-
sına gitti ve eseri için hazırladığı mürekkeplerle kâğıt yap-
raklarını aşağı indirdi. Elizabeth devrine ait testi filigranı-
nın bulunduğu elyazması parçaları da buradaydı; onları
Berners Caddesi'ndeki Mr. Askew'dan satın almıştı. İthaf-
larını sevgiyle yazdığı kitapları ve süslediği küçük çizim-
leri de ekledi. Kükürtlü kibrit, bir de çakmak kutusu alıp
yığını tutuşturdu. Kolay ya da hızlı yanmadı, mürekkep

ve balmumu alevle tepkimeye girip buram buram tüten ve dükkânı dolduran siyah bir duman yarattı. William kapıyı açtı; ama ani hava cereyanı ateşi büyüttü. Dumandan yangının boyutlarını göremiyor ama duyabiliyordu. Ahşap zemin ve raflar kolayca yanıp kül olmuştu, sonra da alevlerin merdivene sıçradığını fark etti.

* * *

Mary doğruca odasına gidip kapıyı kilitledi. Ah, Tizzy beni çaya çağırıyor. Bugün ne var acaba? Hint çayı mı, Çin çayı mı? Kaşığın fincanın içinde çıkardığı sesi seviyorum. Parmaklarımın uçlarının fincanın kenarına değmesini seviyorum. Kapı çalındı. Mary yüzünü kapıya dayadı, ahşabın serinliğini hissetti. "Birazdan geliyorum Tizzy."

"Çayı soğutmayın Miss Lamb."

"Hayır. Sıcak olacak."

Tizzy'nin merdivenden inmesini bekledi, sonra da kapının kilidini açtı. Sessizce arkasından kapadı ve aşağıdaki her sese kulak kabarttı.

Birkaç dakika sonra, tam Mrs. Lamb kocasının peçetesini düzeltirken, Mary mutfığa girdi. "Otur Mary ve başla. Bu evde bunca zaman yaşayıp da hâlâ saati şaşırabilmene hayret ediyorum. Aa? Ne oldu?" Mary gözlerini dikmiş annesine bakıyor, birdenbire konuşma yetisini yitirmiş gibi ağzını açıp kapıyordu. "Hasta mısın?"

Mary çaydanlığı alıp kendini korur gibi önünde tutunca Mr. Lamb inlemeye başladı – alçak, biteviye bir inilti. "Ne olduğunu göremiyor musun?" Mary babasına hitaben konuşuyordu.

"O bir çaydanlık Mary." Mrs. Lamb ona doğru gidip bileklerinden tuttu. "Bırak onu. Derhal."

Ani bir mücadele yaşandı ve çaydanlık masaya düş-

tü, su ve çay yaprakları koyu renk ahşabın her yerine sıçradı. Mary ateşin üzerinde çörek kızartmak için kullanılan çatalı kaptığı gibi annesinin boynuna sapladı. Mrs. Lamb ses çıkarmadan yere düştü. O anda Charles mutlu bir "*Buon giorno!*" ile mutfağa girdi.

On dördüncü bölüm

Sevgili de Quincey,

Ailemizin başına gelen korkunç felaketlerden şimdiye kadar haberin olmuştur. Cınnet geçiren zavallı, biricik kız kardeşim öz annesinin ölümüne yol açtı. Halen akıl hastanesinde, korkarım oradan hapishaneye ve Tanrı esirgesin, darağacına nakledilecek. Tanrı benim aklımı korudu – yiyor, içiyor, uyuyorum ve muhakememin sapasağlam olduğu kanısındayım. Babam akli dengesini daha da yitirdi elbette, ona ve hizmetçimize bakma işi de bana kaldı. Tanrı'ya şükür çok sakın ve soğukkanlıyım, yapılacakları en iyi şekilde yapabiliyorum. Mektup yaz – mümkün olduğunca dinî bir mektup– ama olan bitene değinme. Bende “eski defterler kapandı”, hissetmekten daha fazlasını yapmam gerek. Sana emrediyorum, beni görmeye gelmeyi düşünme. Mektup yaz. Gelirsen seninle görüşmeyeceğim. Yüce Tanrı seni ve hepimizi sevsin...

C. Lamb

* * *

İlk şaşkınlık ve dehşet geçer geçmez, de Quincey tepeden tırnağa giyinik halde yatağa uzanıp tavana baktı. Sonra yüksek sesle şöyle dedi: “Ne güzel bir hikâye!”

* * *

Bir hafta sonra, Holborn'daki bir pub'ın üst katındaki odada, şüpheli ölüm olaylarını araştıran bir görevli ve jüri toplandı. Charles erkenden gelmişti ve ön sırada oturuyordu. *Westminster Gazette*'in deyimiyle "bu mutsuz genç kadın"ın tutumuna tanıklık etmek için gelen komşular ve meraklılar odaya doluşmuşlardı. Daha önce Holborn'da hiç böyle bir cinayet işlenmemişti.

Mary semtin kilise görevlisi tarafından jürinin huzuruna çıkarıldı, yanında görevlinin yardımcısı ve Mary'nin halen tutulduğu, Hoxton'daki özel bir akıl hastanesinin doktoru da vardı. Kederli yüz ifadesi ve kilise görevlisiyle doktorun talimatlarına uysal bir tavırla boyun eğmesi genel bir sempati yarattı. Olaylar silsilesi yüksek sesle jüriye okundu, sonra Doktor Philip Girtin, şüpheli ölüm olaylarını araştıran görevli tarafından sorgulandı. Genç kadını üç ayrı vesileyle muayene ettiğini ve aklının başında olmadığı sonucuna vardığını belirtti. Jüriye verdiği bilgide, kadının dengesizliğinin, "çok fazla görev üstlenmekten kaynaklanan bezdirici yorgunluklardan" bitkin düşmüş "fazla duyarlı bir zihin tarafından" tahrik edildiğini söyledi. William Ireland'a değinilmedi.

"Bir duruşmaya dayanacak durumda mı?" diye sordu görevli ona.

"Kesin surette hayır efendim. Böyle çetin bir sınava zerre kadar göğüs geremez. Bu onu deliliğin daha da derinliklerine iter ki onu oradan çıkarmak zor olur."

Bu olup bitenler sırasında Mary ellerini kucığında kenetlemiş halde oturdu. Ara sıra Charles'a bakıyordu ama yüzünde ifade yoktu.

"Öyleyse ne önerirsiniz Doktor Girtin?"

"Sanırım bu talihsiz kadının Hoxton'da benim bakımında olması en iyisi. Başkaları için tehlike yaratacağını sanmıyorum ama ben gerekli gördüğüm sürece gözetim altında tutulmasını öneririm."

"Zira..."

“Hâlâ kendisi için tehlike arz ediyor olabilir.”

* * *

Jüri, doktorun vardığı sonuçlara katıldı. Mary, Philip Girtin’in himayesine verildi ve şüpheli ölüm olaylarının soruşturulduğu odada âdet olduğu üzere, kolları deri bir kayışla yan taraflarına bağlandı.

Charles pub’dan ayrıldığında, kız kardeşini akıl hastanesinin sınırları ötesinde bir daha asla görmeyeceğinden korktu. Laystall Caddesi’ne geri dönerken ağladığını fark etti.

* * *

Charles’ın korkularının yersiz olduğu ortaya çıktı. Philip Girtin’in bakımında, Mary’nin akıl sağlığı düzelmeye başladı. Doktor, ona Gibbon ve Tyndale’in kitaplarını okuyordu, böyle zamanlarda Mary’ye yine erkek kardeşiyle sohbet ediyormuş gibi geliyordu; doktor, hem sayıları hem de kelimeleri kavrayışını sınamak için, onu iskambil oyunlarına dahil ediyordu. Mary onunla Homeros’un şiirlerini tartışmaya başladı, Shakespeare’den alıntı yapmaktan da büyük zevk alıyordu.

Doktor, Charles’ın onu görmesini yasaklamıştı, çağrışımın fazla acı verici olmasından korkuyordu; ama Mary’nin akıl hastanesine kapatılmasından üç ay sonra doktor kardeşinden Hoxton’ı ziyaret etmesini istedi. Doktorun çalışma odası Mary ile diğer hastaların oturdukları bahçeye bakıyordu. “Az önce idare merkezinden döndüm,” dedi doktor Charles’a. “Kız kardeşiniz hakkında akıl sağlığı müdürüyle¹ görüştüm. Ömür boyu onun bakımını üstle-

1. 19. yüzyılda İngiltere’de akıl hastanelerinden sorumlu komisyonun yetkilisi. (Y.N.)

neceğinizi resmen taahhüt ettiğiniz sürece sizin yanınızda güvende olacağı konusunda benimle hemfikir.”

“Elbette. En azından bunu...”

“İki hafta boyunca her akşam onu burada ziyaret etmenizi istiyorum. Onu fazla heyecanlandırıp heyecanlandırmadığınızı bilmem gerek.”

“Hatıralarını mı canlandıracağım?”

“Aynen öyle. Ama bu sınavı geçerse, ki ben geçeceğine inanıyorum, o zaman nihai olarak taburcu işlemlerine geçeriz. Her şey sakın ve düzgün olmalı Mr. Lamb.”

Charles pencereden Mary’ye baktı. Kız dikiş dikiyor, ara sıra başını kaldırıp diğer hastalara bakıyordu.

* * *

Charles, Islington’da, New River kıyısında yeni bir eve taşındı ve Mary burada özgür hayatına yeniden başladı. Charles, Doğu Hindistan Şirketi’ndeki işine gittiğinde Mary’yle Tizzy’nin yeğeni ilgileniyordu; Tizzy, Devizes’taki küçük bir evde inzivaya çekilmiş ama Charles ve Mary’yi bir “yabancı”nın ellerine terk edemeyeceğini bildirmişti. Mr. Lamb karısının öldürülmesinden birkaç ay sonra ileri derecede bunamadan ölmüştü. Charles’a mırıldandığı son sözleri şunlar olmuştu: “Doğru, haklısın.”¹

Yeni muhitte Mary çoğunlukla sükûnetini ve hatta dinginliğini korudu. Onun Islington’a gelişinden hemen sonra Charles’ın de Quincey’ye yazdığı gibi:

Zavallı, biricik kız kardeşim akıl sağlığına yeniden kavuştu; geçmişte olanların dehşet verici hissiyatı ve hatırasıyla aklını

1. William Shakespeare, *Kral Lear*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

bozmuştu ama geçici bir öfke nöbetinde yapılan bir eylem ile bir anneyi öldürmenin yarattığı korkunç suçluluğu ayırt etmeyi bilen sağlam bir muhakemenin akıl yürütmeleriyle ve dinî bir tevekkülle ıslah oldu.

Akşamları, Charles'ın Leadenhall Caddesi'nden dönmesinden sonra, birlikte oturup her konuda sohbet ediyorlardı. Sonra gitgide Shakespeare'in oyunlarından alınma öyküler yazmakta işbirliği yapmaya başladılar. Fikri ilk kimin akıl ettiği konusunda anlaşmaları mümkün olmadı, ikisi de o şerefi diğerine havale etmeye çalışıyordu ama fevkalade başarılı bir fikir olduğu ortaya çıktı. Liveright&Elder tarafından yayımlanan ilk cilt *Westminster Words, Gentleman's Magazine* ve diğer dergilerde övgü dolu eleştiriler aldı.

Ne var ki, Mary'nin pek de kendine hâkim olamadığı durumlar oluyordu. Örneğin Charles'a şöyle demişti: "Düşünceler bana kendiliğinden geliyor. Odada uçuştuklarını görüyor musun?" Sıkıntısı daha somut ve tekinsiz hale geliyordu. Böyle zamanlarda Charles onu tarlalardan geçirip Hoxton'daki özel akıl hastanesine götürüyordu; Mary deli gömleğini yanına alıyor ve kendi isteğiyle Philip Girtin'e teslim oluyordu. De Quincey böyle bir olayı duyduktan sonra Charles'a şunları yazmıştı:

Seni, acı ve eleme boğulmuş, umutların tuhaf ıssızlığında sessizliğe gömülmüş bir adam, Tanrı'nın ayrı tuttuğu ve kendine hasrettiği bir ruh olarak görüyorum.

* * *

O vahim pazar günü William Ireland tarafından kitabevinde çıkarılan yangın kurban almamıştı.

"Sosis kokusu alıyorum," demişti Rosa Ponting.

"Hayır sevgilim. Duman bu." Samuel Ireland merdivenin başına yürümüş ve kitabevindeki alevleri görmüştü.

Tek diyebildiği, "Aman Tanrım," oldu.

Telaşla koştı ve tam şömineden közlenmiş yumurta almak üzere olan Rosa'ya yapıştı. "Nereye gidiyoruz Sammy? Ne var?"

"Dışarı. Yukarı."

Onu iterek odadan çıkardı ve iki kat yukarıdaki yatak odasına sürükledi. Buradaki pencere bir komşunun Holborn Pasajı'ndaki balkonuna bakıyordu. "Ben buradan sığamam Sammy. Gerçekten sığamam."

"Pekâlâ. İçyağı gibi fokur fokur kaynamak mı istiyorsun?"

Pencereyi bir hamlede açarken çerçevesini kırdı ve kadın mevcut alandan bir şekilde ite kaka geçmeyi başardı.

Onlar kaçtıktan biraz sonra alevler bütün evi sardı.

* * *

Shakespeare evrakları imha oldu. William'ın niyeti de buydu zaten. Yangından hemen sonra babasına –Rosa'ya birlikte Winchelsea'ye taşınmıştı babası– mektup yazıp özür dilemişti.

Bir hata yaparak sana elyazmalarını verdiğim için suçlu olduğumu itiraf ediyorum ve bunun için üzgünüm. Ama aynı zamanda seni temin etmeliyim ki kötü niyetle yapmadım, nelerle yol açacağını düşünmedim bile. Hani bana durmadan "gerçeğin, temelini bulacağını" söyledin ya, işte senin şahsında, her türlü kuru iftiraya rağmen, yakında dünyanın gözüne lekesiz görünecektir.

Samuel Ireland oğluna hiç cevap yazmadı.

William daha sonra *The Recent Fabrications of Shakespeare Exposed and Explained by Mr. W. H. Ireland Who is Himself the Sole Agent and Actor of These False Transactions*¹ başlıklı, üç kuruşluk bir kitapçık yayımladı. Açıklamasını “genel bir özür”le bitirdi, “Maksadım kimseyi incitmek değildi. Gerçekten de kimseyi incitmedim. Evrakları maddi gerekçeyle üretmedim. Evraklardan kesinlikle çıkar sağlamadım,” dedi ve ekledi: “Henüz on sekizine merdiven dayamış biri olarak, çocukluğum bana eziyet edenlerin kötülüğünden bir nebze olsun korumalıydı beni.” *Morning Chronicle*’da çıkan bir makale halkın bu üretime olan tepkisini gerektiği gibi özetledi: “W.H. Ireland ortaya çıktı ve Shakespeare’e atfettiği evrakları kendisinin yazdığını ilan etti; bu, eğer *doğruysa*, onun *yalancı* olduğunu gösterir.”

* * *

1804 yazında Mary Lamb en uzun süreli ataklarından birini geçirdi. Birkaç haftalığına akıl hastanesine kapatıldığında Philip Girtin, kız kardeşini ziyarete gelen Charles’la konuştu.

“Meşgaleye ihtiyacı var,” dedi. “Eğlenceye.”

“Ne önerirsiniz Doktor Girtin?”

“Bir zamanlar sizinle ve arkadaşlarınızla bir oyun yönettiğini söyledi bana. Doğru mu bu?”

“Tabii. *Bir Yaz Gecesi Rüyası*’ndan bazı sahneleri prova ediyorduk ki... hastalandı.”

“Yeniden ele alamaz mısınız? Nasıl söylesem, hayatın devam ettiği hissini verebilir ona.”

Charles böylece Tom Coates ile Benjamin Milton’ı

1. Shakespeare’in En Son Üretimleri, Ortaya Çıkaran ve Açıklayan Mr. W.H. Ireland, Bu Sahte Dökümlerin Yegâne Mümessili ve Faili. (Ç.N.)

şematik yapı oyununun daha kısa bir versiyonunu onunla birlikte sunmaya ikna etmişti. Onlar özel bir akıl hastanesine girmeye çekinmişlerdi ama Charles, Philip Girtin'in kurumunun temiz, pırıl pırıl ve düzgün bir yer olduğunun altını çizmişti. "Ayrıca," dedi, "eminim Mary'nin iyileşmesine büyük yardımı dokunacak."

Böylece Pyramus ve Thisbe rollerini üstlenmeyi kabul ettiler, Charles ise Bottom ve Duvar olarak iki rol birden oynayacaktı. İlkbaharın sonlarına doğru, bir pazar öğleden sonra, bitişikteki salonda kostümlerini giyip Girtin'in bir grup hastasının karşısına çıktılar; yemekhanedeki küçük sandalyelerde oturan on beş kadar hastanın arasında Mary Lamb de vardı. Erkeklerin hepsi siyah ceket, beyaz yelek, siyah ipek golf pantolonu ve uzun çorap giymişti. Görünüşlerinin olağanüstü düzgünlüğünü vurgulamak için saçları pudralı ve krepeliydi. Hanımlar işlemeli pamuklu sabahlıklar, yeşil şallar ve başlıklarla, şıklıkta beylerden aşağı kalmıyorlardı.

Charles aynı oyundaki Theseus ve Oberon'un konuşmalarından bazı pasajlarla teatral eğlenceyi çeşitlendirmeye karar vermişti; ama Theseus'un şu repliğini çıkaracaktı:

*Deli de, âşık da, şair de,
Fantezilerle donatılmıştır her üçü de.*

Görünüşe bakılırsa her şey yolunda gidiyordu, seyircinin komik sahnelerde ağırbaşlı bir tavırla oturmayı, daha ciddi söylevlerde ise katıla katıla gülmeyi âdet haline getirmesi dışında. Ön sırada oturan Mary Lamb bütün canlandırmalardan zevk alıyor gibiydi. Özellikle Benjamin Milton'ın Thisbe rolünde gösterdiği performansı beğendi ve Pyramus'un cesedi başında ağıt yaktığında yüksek sesle güldü:

"Kiraz burun nasıl söner?
Şu sapsarı çuha çiçeği yanaklar,
Nasıl mahvolur, solar?
İnleyin eş âşıklar.
O pırasa yeşili gözler."

Yalnız, erkek kardeşi Oberon rolünde öne çıkıp son konuşmayı yapmaya başladığında Mary huzursuzlandı:

"En uygun gelin yatağına gider,
Kutsarız yeni evlileri;
Orada doğan bebeklerin
Bahtı hep açık olacak."

Charles, "*Bağlılık ve sevgiden hiç şaşmayacak*," dizesini söylediğinde, Mary çok yüksek sesle iç çekti, sonra da birden dua etmek istemiş gibi öne eğildi. Ama kolları iki yanından sarkıyordu. Tom Coates'un sonradan söylediği gibi, "ne kadar sessiz yaşadıysa o kadar sessiz öldü." Ölüm nedeni daha sonra "damar tıkanıklığı" olarak açıklandı.

William Ireland yazım dünyasından elini eteğini çekmedi. Aralarında *Ballads in Imitation of the Antients ve Neglected Genius. A Poem Illustrating the Untimely and Unfortunate Fate of Many British Poets. Containing Imitations of Their Different Styles*'ın¹ da olduğu yetmiş yakın kitap yayımladı.

1. Kadim Uygarlıklara Öykünen Baladlar; Göz ardı Edilen Deha. Birçok Britanyalı Şairin Vakitsiz ve Talihsiz Kaderini Tasvir Eden Bir Şiir. Farklı Tarzlarına Öykünmeler İçerir. (Ç.N.)

Kennington'da abonelikte çalışan bir kütüphane de açtı. Ödünç alanlara yolladığı kitaplar arasında, Charles ve Mary Lamb'in yazdığı *Shakespeare'den Hikâyeler* de vardı. Kendi Shakespeare macerasına bir daha hiç değinmedi. Ama her yıl, Mary Lamb'in ölüm yıldönümünde, onun Holborn'daki St. Andrew Kilisesi'nde bulunan mezarına bir buket kırmızı çiçek bıraktı. Charles Lamb yaşlanıncaya kadar Tom Coates ve Benjamin Milton'la birlikte Doğu Hindistan Şirketi'nde çalıştı ve Mary'yle aynı kilise mezarlığına gömüldü.